

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**BÖLÜNMÜŞ TOPLUMLARDA ÇOĞUNLUKÇU SEÇİM
SİSTEMİNİN ZORLUKLARI VE AZINLIKLARIN TEMSİLİ:
ETİYOPYA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

HAZIRLAYAN

Yrd.Doç.Dr Ender AKYOL Yasin Yimam MOHAMMED

MALATYA -2016

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**Bölünmüş Toplumlarda Çoğunlukçu Seçim
Sisteminin Zorlukları ve Azınlıkların Temsili:
Etiyopya Örneği**
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Yrd.Doç.Dr.Ender AKYOL

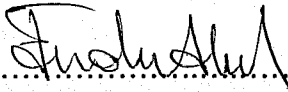
HAZIRLAYAN

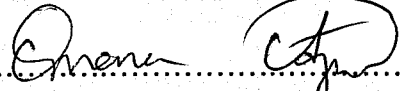
Yasin Yimam Mohammed

Jürimiz 08.01.2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda bu yüksek lisans tezini (oybirliği) ile başarılı bulunarak Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvan Ad Soyadı

1. Prof.Dr: Abdulkadir BAHARÇİÇEK imzası

2. Yrd. Doç.Dr. Ender AKYOL(Danışman).....

3. Yrd.Doç.Dr.Osman AĞIR

İNönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 24.12.2015 tarih ve 2015/56 sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof.Dr.Mehmet KARAGÖZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum **“Bölünmüş Toplumlarda Çoğunlukçu Seçim Sisteminin Zorlukları ve Azınlıkların Temsili: Etiyopya Örneği”** başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafından yazıldığını ve yararlandığım bütün yaptıkların metin içi ve kaynakçada yöntemine uygun olarak gösterilenlerden oluştuğunu belirtip onaylarım.

...../...../2016

Yasin Yimam Mohammed

TEŞEKKÜR

Öncelikle, benim bu aşamaya ulaşmama güç veren ve hayatımda bugüne kadar herşeyi kolaylaştırıp başarılı olmama izin verdiği için “Yüce Allah’a” teşekkür ederim.

En önemlisi, danışmanım Yrd. Doç. Dr.Ender AKYOL’a, yürekten teşekkürlerimi ifade etmek istiyorum. Danışmanım Yrd. Doç. Dr.Ender AKYOL’a Türkiye’de Yüksk Lisans eğitimine başladıktan beri tüm yardımlarını ve aynı zamanda tezimin danışmanı olarak gösterdiği sabır, verdiği verimli kaynaklar, fikirleri, düşünceleri ve tezin düzenlenmesi ve zamanında tezin tamamlanması için önemli destekleyici yorumları verdiği için teşekkür kelimesi yetmesede yine de teşekkür ederim.

Bilinmesi gerekir ki, benim sevgili annem "Belaynesh Mohammed", sayın babam "Yimam Mohammed" ve kardeşlerim, benim tüm eğitim hayatım boyunca bana verdiğiniz umutlar ve destekleriniz için “Yüce Rabbim Allah”ın size uzun ömür ve sağlıklı bir hayat vermesi isteğiyle size teşekkür etmekten mutluluk duyuyorum.

Son olarak üniversite hayatımda tüm hocalarıma ve bana her türlü ümüt veren tanıdığım diğer hocalarıma, tezi Türkçeye çevirme konusunda yardım eden sınıf arkadaşlarım ve diğerler arkadaşlarıma, aynı zamanda her konuda ilgilenen İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü elemanlarına teşekkür ederim.

**Bölünmüş Toplumlarda Çoğunlukçu Seçim Sisteminin Zorlukları ve Azınlıkların
Temsili: Etiyopya Örneği**

Yasin Yimam Mohammed

**İnönü Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Siyaset ve
Sosyal Bilimler Bilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi: 2016

ÖZET

Modern devletler kimlik siyaseti temeline dayanan farklı gruplardan gelen derin talepler ile karşı karşıya kalmıştır. Farklı toplum kesimleri, demokratik bir siyasi sistem içerisinde taleplerini güç paylaşımı mekanizması yoluyla ve özellikle buna uygun bir seçim sisteminin yanında uygun kurumsal yapıyı tasarlayıp, uygulayarak siyasi süreçlere katılabilirler. Günümüz demokratik siyasi sistemlerinde seçim ve seçim sistemleri önemli bir rol oynamaktadır. Fakat çoğunlukçu ve nisbi temsile dayanan seçim sistemleri demokrasinin niteliği konusunda farklı sonuçlar ortaya çıkartabilir. Demokratik seçim sistemleri, tüm toplumsal bölünmeleri içerecek bir biçimde adil olarak temsil edebilmelidir. Demokrasilerde seçimin önemli olduğu bilinen bir gerçektir. Ancak dünya genelinde en iyi diye kabul edilen hiçbir seçim sistemi yoktur. Bu yüzden farklı ülkelerde çeşitli seçim sistemleri kullanılmakta, yani bazıları özellikle Afrika ülkeleri sadece kendi sömürgeci ülkelerindeki seçim sistemini benimsemişken bazıları da özenli bir kamusal tartışma sonucunda kendi seçim sistemlerini oluşturmuşlardır. Diğer Afrika ülkelerinden farklı olarak, Etiyopya bağımsız bir devlet olup, Hile-sellassie rejiminin (1930-1974) bazı göstermelik seçimlerinin dışında demokratik modern seçim türlerinin herhangi birinden tarihsel deneyim yaşamadan, 1994/5 yılındaki anayasasında çoğunlukçu özellikle basit çoğunluk seçim sistemini kabul etmiştir. Sonuç olarak, bu araştırma bölünmüş toplumlarda özellikle Etiyopya üzerinde çoğunlukçu seçim sisteminin zorluklarını değerlendirmekte ve temsil sorununu ele alarak, “Aktarılabılır Tek Oy” seçim sistemini Etiyopya için alternatif olabilecek seçim sistemi olarak önermektedir.

ANAHTAR KELİMELEER: Seçim Sistemi, Demokrasi, Bölünmüş Toplum, Azınlık, Çoğunlukçu Seçim Sistemi, Nisbi Temsil Seçim Sistemi

The Challenges of Majoritarian Electoral System in Divided Societies and Minority Representation: The Case of Ethiopia

Yasin Yimam Mohammed

Inonu University Department of Political Science and Public Administration

Master Thesis: 2016

ABSTRACT

Modern states have faced profound challenge from different groups, which is highly deep rooted in the idea of identity politics. These differences can be accommodated through power sharing mechanism particularly by designing appropriate electoral institutions within a democratic political system. It is undeniable fact that, election and electoral systems have unquestionable impact on democracy. But the way the so-called democracy can be served varies from majoritarian electoral system to the proportional representational electoral system. In every democracy election is known as to be an important element. However, there is no commonly accepted best types of electoral system that works best all over the world. As a result, different countries have employed variety of electoral system in which some, particularly African countries have simply adopted the electoral system from their colonial masters while others have chosen an electoral system through discussion and public debate wisely. Despite its independence from any colonial power uniquely from other African countries, and with the exception of some pretended elections of Hile sellassie regime(1930-1974), together with the introduction of 1994/5 constitution, Ethiopia with no historical experience of modern types of democratic election, has installed the Simple plurality majoritarian electoral system. Finally, this research assessed the challenges of majoritarian electoral system in divided societies particularly to Ethiopia and the finding conclude by proposing the Alternative single transferable voting system as means to handle the problem of representation.

KEY WORDS: Electoral System, Democracy, Divided Socio commonly, Minority Rights, Majoritarian Electoral System, Proportional Electoral System.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar	ix
KISALTMALAR.....	ix
1. GİRİŞ: ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR	1
1.1. Araştırmanın Temel Sorunsalı (Statement of the Problem).....	6
1.2 Araştırmanın Amacı (Objectives of Study).....	7
1.3 Araştırmanın Soruları (Research Questions)	7
1.4. Araştırmanın Hipotezi (Hypothesis of The Study)	7
1.5 .Yöntem ve Metodoloji (Methods and Methodology)	8
1.6 Çalışmanın Organizasyonu (Organization of the Paper)	8
2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE YAZIN TARAMASI (REVIEW OF LITERATURE) 9	
2.1 Kavramsal Çerçeve ve Bölünmüş Toplum ve Azınlık Grup (Conceptual Framework of Divided Society and Minority Group).....	9
2.1.1 Bölünmüş Toplum	9
2.1.2 Azınlık Gruplar kavramı.....	10
2.2 Demokrasi Modelleri: Konsensus ve Çoğunlukçu Demokrasi (Models of Democracy: Majoritarian vs Consensus Democracy).....	11
2.3 Afrika'da Seçim ve Seçim Sistemi (Election and Electoral System in Africa).....	12
2.4 Küresel Bağlamda Demokrasi ve Seçim Reformu (Global Experience of Democracy and Electoral Reform).....	15
2.5 Bölünmüş Toplumlar da Seçim Sistemi ve Demokratikleşme (Electoral System and Democratization in Divided Society).....	18
2.5.1. Seçim ve Seçim Sistemleri Kavramları (Concept of Election and Electoral System).....	20
2.5.2 Seçim Sistemlerinin Türleri (Types of Electoral System)	23
2.5.2.1 Çoğunlukçu Seçim Sistemi (Majoritarian Electoral System).....	23
2.5.2.2 Karma Seçim Sistemi (Semi-Proportional Electoral System).....	26
2.5.2.3. Nispi Temsil Seçim Sistemi ve Oy Dağıtma Mekanizmaları.....	27

3. ETİYOPYA’NIN SİYASİ TARİHİ VE SEÇİM SİSTEMİNE GENEL BİR BAKIŞ	31
3.1. 1991’e Kadar Etiyopya Siyasetine Genel Bir Bakış	31
3.2. Etiyopya’da Siyasal Kurumlar ve Anayasal Gelişmeler	34
3.3. 1991’den Günümüze Vatandaşlık Sistemi ve Etnik Federalizm Yapısı (Structure of Ethnic Federalism and the Concept of Citizenship Since 1991)	42
4. ETİYOPYA’NIN SEÇİM SİSTEMİNİN TEORİK ANALIZI (THEORETICAL ANALYSIS OF ELECTORAL SYSTEM IN CONTEXT OF ETHIOPIA).....	52
4.1. Etiyopya’da Basit Çoğunluk Seçim Sistemi ve Temsil Etme Kapasitesi	56
4.2. Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti’nde Azınlık Hakları ve Çoğulcu Seçim Sistemi.....	62
4.3. Etiyopya’da Çoğunlukçu Seçim Sistemi ve Barış İnşa Süreci.....	68
4.4. Nisbi Seçim Sistemi ve Etiyopya’nın Gelecekteki Siyasal Hayatına Olası Etkileri	69
4.4.1.Çoğunlukçu Esasa Dayanan Seçim Sisteminin Etiyopya Siyasetine Etkisi..	71
4.4.2. Nisbi Temsile Dayanan Seçim Sisteminin Etiyopya Siyasetine Etkisi	74
5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSIONS AND RECOMMENDATION).....	76
5.1. Sonuç (Conclusion).....	76
5.2. Öneriler (Recommendation).....	77
KAYNAKÇA.....	80

TABLÖLAR

Tablo 1: Etiyopya’da Anayasal Gelişmeler	37
Tablo 2: Ulusal Düzeyde Siyasal Partiler	39
Tablo 3: Bölgesel Düzeyde Siyasal Partiler	40
Tablo 4: Etiyopya’da Dil ve Etnik Gruplar	50
Tablo 5: Etiyopya’da Din ve Bölgesel Yayılışı	51
Tablo 6: Yıllara Göre Etiyopya’da Ulusal (Parlamento) Seçimler	54
Tablo 7: Harari, Gambela ve Benishangul/Gumuz Bölgelerinde Etnik Çeşitlilik	67

KISALTMALAR

EPRDF	: Etiyopya Devrimci Demokratik Halk Cephesi
EPRP	: Ethiopian Peoples Revolutionary Party
FDRE	: Federal Democratic Republic of Ethiopia
ICCPR	: International Covenant on Civil and Political Rights
IDEA	: International Institute for Democracy and Electoral Assistance
MEISON	: Mela Ethiopia Sosialist Niqinaqē(All Ethiopian Socialist Movement)
PDRE	: Peoples Democratic Republic of Ethiopia
PR	: Proportional Representation
SNTVS	:Single Non Transferable Voting System
SSCB	:Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STVS	:Single Transferable Voting System
TRVS	: Two Round Voting System
UDHR	: Universal Declaration of Human Rights

1. GİRİŞ: ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

Birçok araştırmacı tarafından, özellikle derin biçimde bölünmüş toplumlarda seçim ve seçim sistemi ile ilgili konularda azınlıkların temsil edilmesi için ve ayrıca çatışma sonrası toplumlarda farklı gruplar arasında barış inşasını sağlamaya dönük çalışmalar yapılmıştır (Lijphart, 2004, 2008, 1977, 1999; Norris 2004; Reilly 2001; Kymlicka 1995; Klingemann ve Ian McAllister 2009). Diğer taraftan (Lal & Larmour, 1997: 22)'a göre bölünmüş toplumlarda siyasi uzlaşmayı teşvik etmek için özel kurumlar gerekmekte ve bu kurumların tutarlı, ve uyumlu olması gerekmektedir. Bölünmüş toplumlarda çatışmaların azaltılması için siyasi mühendislik temelinde en güçlü kol seçim sistemidir. Yine aynı yazarlar etnik gerginlikleri azaltacak bir seçim sistemi tasarlamının önemini açıklamıştır (1997: 24). Seçim sistemi politikacıları daha ılımlı olmaya teşvik edici bir oylama düzenlemesini gerektirmektedir. Bu yüzden seçim sisteminin farklı siyasal kesimlerin yalnızca kendi seçmenlerini değil, farklı toplum kesimlerinden de oy alabilecek duruma gelmesini teşvik edici bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir.

Abartısız bir biçimde söylemek gerekirse, insanoğlunun tarihinde seçim, demokrasiye açılan en temel kapı olarak görülmektedir. Demokrasinin adeta moda bir kavram haline geldiği II.Dünya Savaşı sonrası dönemde 1948 yılında çıkarılmış olan İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 21. Maddesinin ilk fıkrası bunu şöyle ifade etmiştir: "Herkes, doğrudan veya serbestçe seçilmiş temsilciler aracılığı ile ülkesinin yönetimine katılma hakkına sahiptir". Ayrıca aynı maddenin üçüncü fıkrası şöyle devam etmektedir: "Halkın iradesi hükümet otoritesinin temelidir. Bu irade, gizli veya serbestliği sağlayacak benzeri bir yöntemle genel ve eşit oy verme yoluyla yapılacak ve belirli aralıklarla tekrarlanacak dürüst seçimlerle belirlenir". Bunu takiben, (Ishiyama, 2012: 157-179) siyasal sistemlerin gelişiminin, yalnızca ekonomik, sosyal, kültürel, ve uluslararası dinamiklerin bir fonksiyonu olmadığını belirtmektedir. Ayrıca siyasal demokrasi hem insanların seçenek ürünü olarak sayılır, özellikle kurumları seçimi, siyasal aktörlerin davranışlarını şekillendirir. Dolayısıyla seçim sistemlerinin tasarımı demokrasinin temel ögesini oluşturur.

Bununla birlikte seçim, hiç kuşkusuz, demokrasinin olmazsa olmazını oluşturmasının yanında, demokrasinin kapısını açabilecek anahtar anlamına da gelmektedir. Seçim diktatörlüğe dayanan bir yönetimin, bazı demokratik biçimler

kazanmasına da yol açabilmektedir. Ayrıca, diğer faktörlerin yanı sıra, demokrasi ve demokratikleşme arayışı, gizli oylama, özgür, adil ve periyodik olarak düzenli yapılan seçimlerin ürünüdür. Ancak yalnızca seçim, demokrasiyi sağlamak için yeterli değildir, aynı zamanda, anayasa koyucular, ilgili devletin genel durumuna göre uyumlu bir seçim sistemi türünü seçerken yeterince bilinçli olmalıdırlar. Doğal olarak etnik, ideolojik, kültürel ve mezhepsel bakımdan derin biçimde bölünmüş olan ülkeler ve toplumlara, uygun bir seçim sistemini tasarlamak gerekmektedir. Bu sebeple seçim sistemleri, farklılıklardan ve çok kültürlükten dolayı bir devletin varoluşunu tehlikeye atabilecek ya da tehlikeleri azaltabilecek ve ciddi sorunları çözebilecek bir mekanizma olarak görülebilir.

Toplumdaki farklılıklar etnik çizgiler veya dini mezheplere dayanıyorsa, daha çok iktidara sahip olan kesimler diğerlerinin düşüncelerini ve eylemlerini baskı altına alabilir ve bu durumda bu baskı gören kesimler muzdarip olabilirler. Örneğin, Peleg (2004)'e göre:

“Modern dönem devlet sayısının arttığı bir dönem olarak karakterize edilebilir. Yalnızca tek bir etnik gruba temsil edecek biçimde anayasal formuna ulaşmış olan ulus-devlet biçimidir. Bu devletler kendi coğrafi sınırında, bir etnik grubun ya da milli grubun üstünlüğünü sağlamaya çabalamaktadırlar. Derinden etnik biçimde bölünmüş toplumlarda, siyasi rejimin belirli bir etnik gruba dayalı olarak kurulması ve bu etnik siyasetin sürdürülmesi hatta derinleştirilmesi gelecekte hem uzun vadeli istikrar için hem de kurumların gerçekten demokratik niteliği açısından sorunlu olabilecektir”.

Seçimler, siyasi liderin kim olacağını belirlemek için tek yoldur (Taagepera, 2007: 1-2). Seçim ve demokrasi her zaman birbirinden ayrılmaz unsurlardır, yani sağlam bir demokrasi, gizli oylamayla, özgür, adil ve periyodik olarak yapılan seçimler sonucu doğar. Seçim ve demokrasi birbiriyle ilişkili olan iki kavram ve hatta biri olmadan diğerinin varlığını düşünmek imkansızdır. Her ikisi de, terimin tam anlamıyla aynı paranın iki yüzüdür. Ancak modern demokrasilerin karşılaştığı temel sorun, küresel bağlamda insanlığın farklılıklarını yönetebilecek, ortak şekilde kabul edilen en iyi seçim sisteminin olmamasıdır. Özellikle, modern toplumlarda giderek kültürel çeşitliliğin artmasından dolayı, kendi kimliklerinin tanınması ve bir arada yaşamayı talep eden azınlık gruplarının sayısının arttığını görmekteyiz. Böylece toplumsal gerginlikleri ve siyasi kaosu aşmak için, demokratikleşme sürecini ve belirli bir durumda bütün toplum kesimlerini temsil edebilecek bir seçim sistemi tercihiinde bulunmak en iyi yol olacaktır. Ancak günümüzde özellikle, Afrika'daki kimi ülkeler bu

temel esası gözden kaçırarak ve bölünmüş toplumlara sahip oldukları gerçeğine rağmen kendi durumlarını dikkate almadan sömürgeci ülkelerden kopyalarak aldıkları, seçim sistemini kullanmaktadırlar. Diğer Afrika ülkelerinden farklı olarak Etiyopya, kuruluşundan beri tarihte sömürge olmamasıyla birlikte ve hiçbir modern seçim sistemi tecrübesi olmadan, bir çoğunlukçu, yani basit çoğunluk seçim sistemini benimsemiştir. Bu da birçok toplumsal bölünmenin olduğu ve bölünmüş toplum olarak karakterize edilebilecek olan Etiyopya'da demokrasi antidemokratik bir şekilde uygulanmış bir girişim olarak dikkat çekmektedir.

Reilly (2001: 14)'e göre, seçim sistemi tercihi her demokrasi için en önemli kurumsal kararlardan biridir, fakat çoğu zaman, seçim sistemleri bilinçli ve kasıtlı olarak seçilmiş değildir. Genellikle, seçim sistemi tercihi esasen tesadüfi olmuştur; alışılmadık bir geçmişteki bir eğilim veya tarihin bir cilvesi gibi adeta koşulların bir kombinasyonu sonucudur diyebiliriz. Ayrıca seçim sistemi tercihinde sömürgeciliğin ve komşu ülkelerin etkileri daha güçlüdür. Diğer taraftan kabul edilen seçim sisteminin bir kez kabul edildiği takdirde değiştirilmeden uzun süreli olarak kullanılması, ülkenin seçim sistemini oluşturan sebeplerden bir başkası olduğunu iddia etmiştir.

Seçim sistemi, siyasi atmosferi şekillendirmeye veya bu belirsiz dünyayı biraz öngörülebilir hale getirerek ve aynı zamanda seçmenlerin seçtiği liderlere nihai güç vererek meşruiyetini sağlamak için ya da seçmenlerin beklediği performansı gösterememişlerse, liderleri geri çağırmak için bir araç olarak kullanılabilir. Toplumdaki çatışmaları önleyebilecek ve etnik işbirliğini teşvik edebilecek imkanı sağlayan siyasi sistemleri oluşturmak için; çeşitli alternatif seçim sistemi yöntemleriyle çok-etnikli siyasi partileri ve herkesi kapasayan merkezci sonuçları getirebilecek imkanları yaratmak amacıyla tasarlanması muhtemelen demokrasinin hayatta kalması için tek yol olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uzun bir süreden beri siyasi sistemlerde basit çoğunluk sisteminin kullanımından sonra, günümüzde nisbi seçim sistemlerine doğru bazı kaymalar görülmektedir. Bununla ilgili olarak, Blais (2008: 1-2) küresel olarak, basit çoğunluk seçim sisteminden nispi temsil sistemine doğru bir kaymanın olduğunu belirtmektedir. Pek çok ülkede basit çoğunluk sisteminin değiştirilmesi için güçlü itici faktörlerin olduğunu ve bu sistemin aslında pek çok ülkede değiştiğini iddia etmektedir. Örneğin,

İsveç ve Danimarka, sırasıyla 1908 ve 1920 yılında tek turlu çoğunluk sisteminden (Single Member Plurality), nisbi temsil (Proportional Representation) sistemine geçmiştir. Avustralya 1918'de tek turlu çoğunluk sistemini terk ederek alternatif oy (Alternative Vote) sistemine geçmiştir. Aynı zamanda, Norveç 1921 yılında nisbi temsil sistemini kabul etmeden önce, 1906 yılında basit çoğunluk sisteminden iki turlu mutlak sisteme geçmişti. Yunanistan 1923 ve 1936 yılları arasında çoğunlukçu sistem ve nispi temsil sistemi arasında üç kez değişiklik yapmıştır. Daha yakın zamanlarda, 1996 yılında, Yeni Zellanda, çoğunlukçu basit sistemden karışık üyeli nisbi sisteme geçmiştir.

Yukarıda bahsedildiği gibi, (Lijphart, 2008: 75-76), şöyle belirtmiştir: Son yarım yüzyıl içinde, demokratik anayasal tasarım büyük bir değişim sürecine uğramıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, yeni bağımsız ülkeler alternatifleri dikkate almadan, kendi eski sömürge ülkelerindeki temel anayasal kuralları kopyalamayı tercih etmişlerdir. Lijphart ise derinden bölünmüş toplumlarda nispi temsile dayanan seçim sisteminden yanadır. Bunu şöyle açıklamaktadır: Bölünmüş toplumlar için, bir ölçüde tüm toplum kesimlerinin parlamentoda temsil edilmesinin nispi temsile dayanan seçim sistemi ile yapmak en iyi yoldur.

Birçok yazar tarafından ifade edildiği gibi, sağlam demokrasiyi başarılı bir şekilde elde etmek, sürdürülebilmek, özellikle çok kültürlü, çok etnik ya da dini bakımdan çeşitlendirilmiş toplumlarda, zor olabilir. Ancak böyle farklılıkların sorun olduğu toplumlarda, siyasi gerginlikleri azaltacak alternatif yollar da bulunmaktadır. Bunu gerçekleştirebilmek için, siyasal gücü bir yere toplayıp, diğer toplum kesimlerini dışlamak yerine, en azından rakip grupların çıkarlarını karşılayabilecek şekilde elverişli bir seçim sistemi tasarlayarak uygulamak faydalı olabilecektir. Bu nedenle, bölünmüş toplumlarda farklı rakip çıkarları bir arada barındırmanın en iyi yollarından biri, bütün partileri oluşturulacak yeni seçim sisteminin tasarlanması sürecine davet ederek onların görüşleri alınarak, katılımcı bir şekilde aldıkları oylara göre sandalye kazanabilecekleri nispi seçim sisteminin çeşitli tipleri arasında bir uzlaşma sağlanmasıdır. Çoklu etnik ve dini gruplara sahip olan aynı zamanda tarihsel süreçte hiçbir demokrasi tecrübesi olmayan ülkelerde, ülke içi sorunları çözebilmek için, demokrasi ve kalkınma programlarını sürdürebilmek ve tüm kesimleri olabileceği kadar temsil edebilmesi için, nispi temsil seçim sistemini uygulamak gerekmektedir.

Adaletli olup olmadığı sorunu dışında, bugünden itibaren yüzyılın yarısından önce, Etiyopya'da seçim, İmparator Haile Selassie(1930-1974), döneminde, yani 1950'lerde başlamıştır. Ancak, "Derg rejiminde"(1974-1991) son zamanlarda, 1987'deki Anayasa yazılıncaya kadar, seçim konusu komaya girmişti. Tarihsel olarak, Etiyopya'nın liderleri, bazı durumlar haricinde, mesela bazıları savaşıarak iktidarı tutup kendisini İsrailin Kralı Solomon (M.Ö.970–931 İsrailin kralı ve Davutun çocuğu) ailesine dayandırara, kendilerinin yönetme hakkına sahip olduğunu iddia etmişlerdir. Bu gelenek 1974 yılına kadar devam etmiştir. Bir veya başka bir şekilde, demokrasi arayışı komada kalmıştır ve tüm Etiyopyalılar için tam dil, din ve kültüre dayanan ayrımcılık yapmadan temsil etmek yerine zulmü ve baskı liderlerin özellikleri olmuştur. Bu bağlamda, Etiyopya Devrimci Demokratik Halk Cephesi (EPRDF), sempatik görünüyor; ancak 1991 yılında iktidara geldikten sonra vaat ettiklerinin yerine uygulamada zayıf kalmış, özellikle çok partili sistemi ve sadece dil açısından değil, aynı zamanda, siyasi bakış açılarından, aynı din ve kültüre sahip olan azınlıkların fikri temsil edilmesi konusunda, yeterli olmamıştır. Şöyleki Etiyopya hükümeti liberal demokrasinin esası olarak yer alan bireylerin hakları yerine grup haklarını önem vermiştir. Çoğunlukçu yani 'basit çoğunluk seçim sistemi' uygulanmasında Etiyopya Devrimci Demokratik Halk Cephesi siyasal gücü kendi etrafında toparlayarak başkalarını dışlayıcı bir sistem uygulamaktadır.

Etiyopya, 1991 yılında 'Etiyopya Devrimci Demokratik Halk Cephesi'(EPRDF) rejiminin iktidara gelmesinden 2015 yılına kadar en az beş (5) kez ulusal seçimlerde basit çoğunluk seçim sistemi kullanmıştır. Fevkaledede, 1994 yılındaki Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti (FDRE) Anayasasının 54. Maddesinin 1 ve 2. fıkrası şöyledir: 54(1)'de *Etyopya parlamento üyeleri halk tarafından genel oy esasına göre beş yıllık bir dönem için ve gizli oylamayla yapılan doğrudan, serbest ve adil seçimler yoluyla seçilir. Yine aynı maddenin 2. fıkrasında, parlamento üyeleri aldığı çoğunluk oylar ile her seçim bölgesindeki adaylardan seçilir. Burada azınlık gruplara da temsil edilebilmek için kota ayrılmıştır.* Ayrıca; Etiyopya seçim kanununun 25. Maddesinde açıkça, seçim sistemi demek bir seçim bölgesinde yarışan adayların arasında oyların çoğunluğunu elde eden adayların kazanmış oldukları bir sistem olarak tanımlamıştır. Bu yaklaşım, aynı zamanda, genel seçimler, yerel seçimler, ara seçim, yeniden seçim, referandum için de geçerlidir. Etiyopya'da her etnik bölgede hiçbir saf etnik grubun

bulunmadığı halde, çoğunlukçu seçim sisteminin kullanımı uygun değildir. Aynı şekilde, Etiyopya'nın hükümeti tarafından kabul edilmiş seçim sistemi devletin etnik ve dini yapılara göre tasarlanmış değil ve homojen bir etnik grubun olmadığından dolayı, federalizm yaklaşımıyla el ele gitmez. Sonuçta, bu tezin odak noktası, çoğunlukçu seçim sisteminin zorluklarını analiz ederek demokrasiyi desteklemek, azınlıkların temsil edilmesini sağlamak ve bölünmüş toplumlar için özellikle Etiyopya'ya alternatif bir seçim sistemi önermektir.

1.1. Araştırmanın Temel Sorunsalı (Statement of the Problem)

Çağdaş dönemde, modern devletler, toplumun farklı kesimlerden gelen çeşitli taleplerden dolayı iç huzursuzluk ve iç savaş sorunları yaşamaktalar ve böyle sıradışı olayları aşmak için ortak bir çözüm bulmak gerekir. Demokrasi, nüfusun tam katılımı ve toplumun tüm gruplarının temsili olmadan asla gerçekleştirilemez. Bu bağlamda farklı grupları temsil eden, özellikle savaş sonrası ve bölünmüş toplumlarda demokratik süreçleri teşvik edici mekanizmalara uygun bir seçim sisteminin tasarlanması yerinde olacaktır. Fakat, sadece bir seçim sisteminin benimsenmesi ve uygulanması demokrasinin yaygınlığı ve bütün azınlık grupların tam olarak temsili edilebilmesi için bir garanti oluşturmayacaktır. Ancak, şaşırtıcı bir şekilde, Etiyopya, basit çoğunluk seçim sistemini kullanmaktadır. Etiyopya'da çoğunlukçu seçim sisteminin benimsenmesi, iktidar partisininin parlamentodaki sandalyelerin tamamına yakınına almasını sağlamaya fırsat vermektedir. Dolayısıyla diğer siyasal partileri dışlayıcı şekilde demokrasinin gelişmesini değil; demokrasiye engel olduğunu gösteren net bir örnek oluşturmaktadır. İdeal ve pratik olarak, basit çoğunluk seçim sisteminin, istikrarlı bir hükümetin kurulmasını sağlayabilecek bir potansiyele sahip olduğu yönünde geniş bir algı sözkonusudur. Fakat bu durum Etiyopya'da demokrasinin gelişmesi açısından kusurlu bir durum oluşturmaktadır. Şöyle ki en yüksek oyu alan siyasal parti dışındaki diğer partilere verilen oylar geçersiz hale gelmiş olur. Seçim sisteminin toplumun tüm kesimlerini yeterince temsil edememesinden dolayı, demokrasiden uzaklaşarak ülkenin kan dökücü iç savaşa sürüklenmesine yol açabilir. Sonuç olarak bu tezin yapılması için asıl itici faktör, Etiyopya'da demokratik boşluğu doldurmak amacıyla alternatif seçim sistemi önermektir.

1.2 Araştırmanın Amacı (Objectives of Study)

Bu çalışmanın ana teması, özellikle demokrasinin gelişimi konusunda, azınlıkların siyasette temsil edilebilmesi, barış inşa edilmesi ve ayrıca derin olarak etnik, kültürel, dini ve diğer faktörlere göre bölünmüş ülkeler ve özel olarak ise Etiyopya'da uygulanmakta olan basit çoğunluk seçim sisteminin sorunlarını değerlendirmektir.

Bu tezin özel amaçları ise şöyle belirtilebilir:

- En eski zamandan beri uygulanmakta olan basit çoğunluk seçim sisteminin Etiyopya örneğinde zorluklarını araştırmak.
- Temsil konusunu, basit çoğunluk seçim sistemi ve bölünmüş toplumlar üzerinde özellikle Etiyopya örneğinde değerlendirmek.
- Ulusal seçimlere katılan Etiyopya halkına seçim sistemlerinin türlerini ve getireceği etkileri bildirmek ve Etiyopya'nın toplumsal, siyasal ve kültürel yapısına uygun olabilecek alternatif seçim sistemi önermektir.

1.3 Araştırmanın Soruları (Research Questions)

Bu tez aşağıdaki temel sorulara cevap aramaktadır.

1. Etiyopya bağlamında gerçek demokrasiyi geliştirmek için basit çoğunluk seçim sisteminin eksiklikleri nelerdir?
2. Basit çoğunluk seçim sistemi, çok partili sistemleri olumsuz yönde nasıl etkiliyor.
3. Azınlık gruplarının siyasette temsil edilebilmesi, azınlık ve çoğunluk arasındaki çatışmaları çözmek için basit çoğunluk seçim sistemi başarılı mıdır.
4. Hangi tip seçim sistemi Etiyopya için (nispi veya çoğunlukçu) daha tercih edilebilir.

1.4. Araştırmanın Hipotezi (Hypothesis of The Study)

Bu tez aşağıdaki iki hipoteze dayanmaktadır.

H₁, Basit Çoğunluk Seçim Sistemi (Simple Plurality Electoral System) kalıcı barış için, etnik nefreti önlemek, azınlıkları temsil etmek ve demokratikleşme sürecini hızlandırmak konusunda nispi temsil sisteminden (proportional system) daha etkili ve başarılıdır.

H₂. Basit Çoğunluk Seçim Sistemi kalıcı barış için, etnik nefreti önlemek, azınlıkları temsil etmek ve demokratikleşme sürecini hızlandırmak konusunda nispi temsil sisteminden daha etkili ve başarılı değildir.

1.5 .Yöntem ve Metodoloji (Methods and Methodology)

Bu araştırmada kullanılmış olan metodoloji niteliksel bir yaklaşımdır. Araştırma konusu ile ilgili farklı referans kaynakları, kitaplar, makaleler, belgeler ve diğer kaynaklar üzerine inceleme tekniği kullanılmıştır. Ayrıca, Etiyopya toplumunun çoğunluğunun, seçim sistemleri ve etkileri konusunda bilgi düzeyi bakımından düşük olduğu için aynı zamanda toplumun siyasetten korkmasından dolayı birinci el veriler yerine ikinci el verilerden yararlanılması bir mecburiyet olmuştur. Aynı zamanda, metodoloji olarak bu tez, tarihsel ve analitik yöntemlere dayanan nitel veri analizine dayanmaktadır.

1.6 Çalışmanın Organizasyonu (Organization of the Paper)

Bu tez, beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm girişten oluşmaktadır. İkinci bölüm, bu çalışma ile bağlantılı olan birçok çalışmayı incelemektedir, üçüncü bölümde ise, geçmişten çağdaş döneme kadar, Etiyopya'nın siyasi durumu, özellikle seçim ve demokratikleşme konuları anlatılmaktadır. Dördüncü bölümde, çoğunlukçu seçim sisteminin özellikle Etiyopya'nın üzerinde ortaya çıkan zorlukları teorik olarak analiz edilmiştir. Beşinci bölümde ise, sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE YAZIN TARAMASI (REVIEW OF LITERATURE)

Bu bölüm beş alt bölümden oluşmaktadır. Tezin kurumsal çerçevesi bu bölümde ortaya konulmuştur.

2.1 Kavramsal Çerçeve ve Bölünmüş Toplum ve Azınlık Grup (Conceptual Framework of Divided Society and Minority Group)

Kavramsal olarak bölünmüş toplum ve azınlık grup kavramları farklı boyutları ile aşağıda bir detaylı şekilde ifade edilmektedir.

2.1.1 Bölünmüş Toplum

Sosyal homojenlik ve siyasi uzlaşma, istikrarlı ve elverişli demokrasi için güçlü bir ön koşuldur. Tersine, sosyal bölünmeler ve çoğul toplumlardaki siyasi farklılıklar istikrarsızlık ve demokrasilerdeki kırılmalardan sorumlu olarak görülmektedir (Lijphart, 1977: 1). Bölünmüş toplumlardaki seçim sistemlerini ve sonuçlarını detaylı olarak incelemeden önce bölünmüş toplum terimini tanımlamak faydalı olacaktır. Preece (2008)'e göre, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana, demokrasi fikrinin uygulanması çoğul toplumlar için yeniden düşünülmüştür ve gerçekten de yeniden tanımlanmıştır. Birçok akademisyen ve politikacı çoğunlukçuluktan daha çok sosyal uzlaşmacılığın gerekli olduğunu savunmuştur. Bununla birlikte; aynı dili konuşan, aynı dine ibadet eden, benzer kültürü ve benzer ideolojiyi paylaşan insanları olan bir ulus devlet bulmak çok nadir olabilir. Bu nedenle tüm bu farklılıkları içerebilecek siyasi kurumların tasarımını yapmak gereklidir. Böylece bu, bölünmüş toplum kavramının ne demek olduğunu kavramamızda yararlı olabilir. Örneğin, Dutter, (1990) bir makalesinde bölünmüş toplum kavramını, etnik olarak çeşitli olup ve bu etnik çeşitliğin siyasal düzeyde toplumsal bölünme oluşturacak biçimde önemli olduğu toplum biçiminde ifade etmiştir. Ayrıca Harry Eckste, çoğulcu toplum olarak tanımlanan bölünmüş toplum, çeşitli segmentlere ayrılmış toplum olarak tanımlamıştır (aktaran Lijphart,1977: 3). Bu bağlamda dini, ideolojik, dilsel, bölgesel, kültürel, ırksal ya da etnik biçimde çeşitli segmentleri ifade etmiştir. Benzer bir şekilde, Leif G. N. Nicolaysen, (2008: 12), az ve daha yüksek derecede bölünmüş toplumları aşağıdaki gibi kıyaslayarak incelemiştir: Daha az bölünmüş toplumlarda ki farklılık genellikle politik çıkarlar ve ideolojilere dayalıdır. Bir kişinin veya grubun siyasi çıkarları kolayca

değişebilir, ama derinden bölünmüş, çoğulcu bir toplumda, fark sadece siyasi tercihler ve ideolojiye dayalı değildir, aynı zamanda insanların kültürel, dini ve etnik özelliklerine dayanmakta ve bir kişi veya grubun özellikleri en azından kısa vadede değişmesi mümkün olmamaktadır.

2.1.2 Azınlık Gruplar kavramı

Uluslararası alanda azınlık kavramının ortak kabul edilen tanımının bulunmaması azınlık hakları üzerinde bazı uygulamada boşluk olmasını neden olmaktadır (Schutter, 2010, 713). Bununla birlikte, Marmaryan, (2010: 63) azınlık kavramını şöyle tanımlamıştır: Azınlık kavramının etnik azınlık, dinsel azınlık, ırk azınlık, cins azınlık, yaş azınlık, ekonomik azınlık, engel azınlık veya benzer çeşitli kesimleri içermektedir. Ayrıca azınlık demek, kültürel, etnisite, veya ırksal olarak domine ya da hegemon gruptan farklı olan fakat onlarda iç içe ya da yanyana beraber yaşayan kesimlerdir. Azınlık kavramı her zaman nüfus sayısına göre el ele gidemez (örneğin, 1950–1991 yılları arası Apartheid döneminde Güney Afrika)¹. Farklı biçimde tanımlayanlardan biri olan, Francesco Capotorti (1978)'e göre: “Azınlık, bir devletin nüfusunun geri kalanına göre sayısal olarak az olan, egemen konumda bulunmayan, o devletin vatandaşı olan üyeleri, nüfusun geri kalanından farklı etnik, dinsel ya da dilsel özelliklere sahip olan ve kültürlerini, geleneklerini, dinlerini ya da dillerini korumaya yönelik üstü örtülü de olsa bir dayanışma duygusu gösteren gruptur” (aktaran Tunç, 2003: 6).

Azınlık haklarının uluslararası hukukta korunması, devletlerin ve devletlerarası örgütlerin politika gündemini uzun yıllardır meşgul eden ve daha da çok meşgul edecek gibi görünen bir konudur (Birsan, 2002: 78). Örneğin, (ICCPR)²'in 27. maddesine göre: etnik, dinsel yada dilsel azınlıklar buldukları ülkelerde, böyle bir azınlık gruptan olan bireylerin ya da insanların kendi dil, din ve kültürünü geliştirme hakkı inkar edilemez³. Ayrıca, 1992 yılındaki, “*Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities*”, sözleşmesinin 1. ve 2. Maddesi de Azınlık grupların korunması bakımından önem taşıyor. Böylece 1. maddenin 1. fıkrası şöyle ifade etmektedir: Ülkeler, azınlıkların varoluşunu ve ulusal

¹ <http://www.britannica.com/topic/minority>,2016, Encyclopaedia britannica.inc

² International Covenant on Civil and Political Rights, Adopted by the General Assembly of the United Nations on 19 December 1966

³ ICCPR 1966

yada etnik, kültürel, dinsel ve dilsel azınlıkların kimliklerini buldukları topraklarda korunması ve böylece kendi kimliklerinin yükseltebilecek ortamların yaratılması gerekir. Aynı maddenin 2.fıkrası da şöyledir: Ülkeler azınlık grup haklarının gerçekleştirilmesi için gereken tedbirlerin alınmalıdır. Böylece, 2. maddenin 1. Fıkrası, Azınlık kavramını ulusal ya da etnik, dinsel ve dilsel azınlıklar olarak ifade ederek bunların korunmasına ilişkin detaylı olarak ifade edilmiştir⁴.

2.2 Demokrasi Modelleri: Konsensus ve Çoğunlukçu Demokrasi (Models of Democracy: Majoritarian vs Consensus Democracy)

1990'lı yıllar, demokrasi yıldızının parladığı yıllar olarak görülebilir. Çünkü bu yıllarda birçok ülkede demokratik siyasal sistemlerin kurulması tasarlanarak demokrasiye geçiş yaşanmıştır. Bu dönem komünizm, faşizm ve diğer ideolojik benzer anti-demokratik güçlerin yenilgisini temsil eder. Fakat bu yeni dönemde demokrasi farklı düşmanlar ile karşı karşıya gelmekte, özellikle ülkeler içinde derin etnik-toplumsal bölünmeler genellikle sosyo ekonomik eşitsizlikler ile ağırlaştırılmış olması demokrasinin yaşayabilirliğini ve birçok yeni demokratik ülkede demokrasinin sağlanmasını tehdit altında bırakmaktadır (Lijphart, 2008: 125). Seçim sistemlerini analiz etmek için, öncelikle çoğunlukçu ve uzlaşmacı demokratik düşüncelerden bahsetmek gerekir. Bu bağlamda Lijphart'ın yaptığı iki demokrasi modeli (çoğunlukçu ve konsensus demokrasi) çalışmalarını detaylıca incelemek yararlı olacaktır. Ona göre çoğunluk kuralları teoride ve uygulamada çelişki içinde kalmaktadır. Teoride çoğunluk kuralı, kesin karar kuralı olarak kabul edilme eğilimindedir ve dolayısıyla demokrasinin belirleyici kriteri olarak kabul edilebilir. Buna karşın pratikte çoğunluk kuralının uygulanması o kadar da kolay olmamaktadır (Lijphart, 2008: 125).

Çok farklı düşünceler arasındaki güç paylaşımı ve uyum süreci temelinde özellikle bölünmüş toplumlarla ilgili olarak, üzerinde tartışılan; çoğunlukçu seçim sisteminden daha çok nispi temsil fikrine yakın olan consociational (ortaklıkçı) demokrasi üzerinde durmakta yarar bulunmaktadır. Öncelikle, consociational (ortaklıkçı) demokrasi kavramını tanımlamak gerekir. Consociational demokrasi (ortaklıkçı demokrasi), parçalanmış siyasi kültüre sahip elit grupların koalisyonu ve

⁴ Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities, New York 18 December 1992

hükümetin istikrarlı bir demokrasiye çevrilebilecek şekilde tasarlanması anlamına gelmektedir. Lijphart, kısaca ortaklıkçı demokrasinin gerektirdiği kriterlerden bahsetmiştir: 1) Elitler farklı çıkarları ve alt kültür taleplerini karşılama yeteneğine sahip olmalıdır, 2) Çatışmaları aşmak için ve rakip alt kültür elitleri ile ortak bir çaba gösterme konusunda yetenekli olmalıdır, 3) Sistemin muhafazasına olan inanca ve istikrarlı, tutarlı bir şekilde gelişimine bağlıdır 4) Elitlerin, siyasi parçalanma tehlikelerini iyi kavraması gerekir (Lijphart, 1969: 216). Ayrıca, Lal ve Larmour, (1997)'a göre, ortaklıkçı yaklaşımlar Fiji'de, kullanılmakta olan toplumsal oylamayı içermekte ve liderler arasında düşüncelerin uyumlaştırılmasını gerçekleştirmek için kullanılmaktadır. Bundan başka diğer farklı yöntemlerle güç paylaşımı ve problem çözme mekanizması ile bütünleştirici bir yaklaşım olarak adlandırılan başka bir yaklaşım da vardır. Bütünleştirici yaklaşım ise; - birden fazla etnik gruptan destek aramayı teşvik eden bir yöntemdir.

2.3 Afrika'da Seçim ve Seçim Sistemi (Election and Electoral System in Africa)

Joseph, (2006: 363)'in “1989'dan Sonra Afrika'da Demokratikleşme: Karşılaştırmalı ve Teorik Perspektifler⁵” başlıklı, makalede açıkladığı gibi, demokratikleşmenin Afrika'da var olması beklenmiyordu. Ayrıca siyasal alan da anayasal demokratik ilkelere uygun değildi. Çünkü Afrika ülkeleri yoksul, kültürel olarak parçalanmış ve yetersiz bir kapitalist gelişmenin yanı sıra tam olarak batı Hıristiyanlığının etkisi altına alınmamış, gereken sivil kültürün eksik olduğu, zayıf orta sınıfın olduğu, Zambiya ile Güney Afrika haricinde işçi sınıfının gelişmemiş olduğu bir coğrafya olarak nitelendirilmiştir. Böylece, Afrikanın siyaseti pek çok sorun ile gölgelenmiştir. Ek olarak, Lijphart (2008: 125)'a göre, 1990'lı yıllar demokrasinin zafer kazandığı yıllardır. Ancak, demokrasi doğal olarak farklı düşmanlarıyla karşı karşıya gelmeye devam etmektedir. Özellikle, ülkeler içindeki derin etnik-bölgeci ayrılıklar, genellikle ağır sosyoekonomik eşitsizlikler tarafından provoke edilmiş, aynı zamanda bu birçok yeni demokratik ülkede demokrasinin yaşanabilirliğine ve gelişimine ağır bir tehdit oluşturmuştur. Sadece bu kadar da değil, Afrobarometer'e göre; Afrikalılar kaliteli seçimler ve hesapverilebilir liderlik için fazladan çabalamışken, çok sayıda

⁵ Democratization in Africa after 1989: comparative and theoretical perspectives

siyasi lider hükümette uzun süre kalmak için seçimleri manipule etmişler, sınırları fazlasıyla aşmış hatta darbeyle iktidarı ele geçirmeye çalışmışlardır. Ayrıca Afrika ülkelerinde halkın demokrasi talebi ile uygulamada gerçekleşen arasında da önemli bir mesafe bulunmaktadır. Bu da mevcut demokraside demokrasi açığını ortaya çıkarmaktadır (Bratton & Houessou, 2014: 2).

Etiyopya, Afrika'daki komşu ülkeleri ile benzer sorunları paylaşmakla beraber, etnik ve dini parçaların çeşitliliği, kültürel, ideolojik bakımdan farklı zeminlere sahiptir. Gerçek şu ki bu komşu ülkelerin gerçek resmini çekmek ve seçim tecrübelerini değerlendirmek gerekir. Bazı ülkelerde ki demokrasinin son gelişmeleri dışında kıta boyunca; tüm ülkelerin benzer zayıf bir demokrasiye sahip olduğunu görüyoruz. Örneğin Kanyinga & Okello (2010: 3) şöyle ifade etmektedir:

Afrika'nın demokratikleşme yolu çelişkili bir varlık göstermiştir. Daha fazla partinin katılımı, medya kuruluşlarının çoğalması ve bazı farklı güçlü politikaların gelişmesine rağmen şiddet ve rüşvet, Afrika'nın seçimlerinin sürekli varolan özellikleri olarak kalmıştır. Böylece, gelişim ve gerileme arasındaki tansiyon her zaman Afrika'nın seçim sistemi ve demokratik değişiminin kalbinde varolmuştur. Özellikle demokrasi gelişmemiş olunca aynı zamanda kırılğan olmuştur. Örneğin, 1990'larda, Sierra Leone, Gine Bissau ve Orta Afrika Cumhuriyeti gibi ülkeler seçimlerle ilgili faktörlerden kaynaklanan iç çatışmalardan yenik düşmüştür. Seçimlerden kaynaklı çatışmalar ulus-devletlerin hayatta kalma imkânlarını tehdit altında bırakmıştır. Seçimlere dayanan çatışmaların işaret ettiği gibi Afrika'da pek çok ülkede toplumları sonsuz ve kaçınılmaz bitmek bilmeyen bir gerginlik içerisinde bırakma eğilimindedirler. Örneğin son dönemlerde Fil Dişi Sahili (Cote d'Voire), Etiyopya, Nijerya, Uganda, Tanzanya, Kenya ve Zimbabwe'de seçimlerden dolayı ülke içinde bir gerginlik yaşanmıştır”.

Golder ve Wantchekon, (2004: 401)'in çok açık bir biçimde, ifade ettiği gibi Afrika'daki ülkelerin sömürgeci devletlere karşı yürüttükleri bağımsızlık savaşlarından sonra, bağımsızlığını kazanan bu ülkelerde otoriter hükümetler iktidara hakim olmuştur. Yine aynı yazarlar Afrika'da birbirini takip eden demokrasi ve diktatörlük dönemlerini kıyaslamışlardır. Tüm Afrika'da 1946 ve 2000 yılları arasında demokrasinin yıl düzeyinde kıyaslandığında; bu dönemde toplamda 189 yıl demokrasi ile geçmişken 1823 yıl ise diktatörlük ile geçmiştir. Bunun anlamı diktatörlük dönemlerinin, demokrasi dönemlerinden çok daha uzun olduğudur. Bu 1946-2000 yıllarında Afrika ülkelerinde diktatörlük yıllarının demokrasi yıllarına eşit olması için demokrasilerin yaklaşık 10 ile çarpılması anlamına gelir. Ayrıca, 1990'ların başında meydana gelen

demokrasiye geçişlere rağmen diktatörlükler hala Afrika'daki demokrasileri etkilemektedir. Ayrıca, Kanyinga ve Okello, (2010: 2-3), Afrika'daki seçimlerin son derece ağır kan akıtıcı ve istikrarı bozucu olduğunu belirtmiştir. 1990'larda çoğul siyasetin getirilmesiyle, özellikle seçim ve siyasi kültürün değişim alanlarında, liderlerin halk tarafından özgür, dürüst ve adil bir biçimde seçilmesini, aynı zamanda sivil, siyasi ve diğer hakların kullanımını sağlayan demokrasi tasarlanmıştır. Bu bağlamda çoğulculuk, rekabetçi seçimler ve görev süresi sınırlaması gibi diğer demokratik unsurları getirmiştir. Ancak birkaç başarılı rejim değişimlerinin dışında seçim kültürü büyük ölçüde aynı olarak kalmıştır. Bununla birlikte, başarısız seçimlerin artması, ortaya çıkan çatışmalar ve demokratik anayasalar aracılığıyla gerçekleştirilemeyen reformlar kurumsal başarısızlık ve siyasi güçlerin yetersizliği Afrika kıtasının bir karakteri olmuştur.

Tarihinin çoğunda, Afrika devletleri iç şiddetin kızılaşmasıyla beraber askerin, darbeye iktidara gelmesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu nedenle, resmi rekabetin yokluğu, genellikle askeri darbeleri meşrulaştırmak için makul bir olgu olarak kullanılmıştır. Ancak bu diktatörlük rejimleri kadar antidemokratik ve tehlikelidir. Örneğin, Gana'da 1966 ordu darbesinde, ordu ve polis bir diktatör rejimin temizlenmesi için kullanılabilen tek aracı kullanmış olduğunu ispat ederek, demokrasiyi getirmek hedefiyle demokratik olmayan yöntemler kullanmasının var olan tek seçenek olduğunu ifade etmiştir (Matt Golder & Wantchekon, 2004: 406). Bununla birlikte 1991 Etiyopya'nın devrimi, Kuzey Afrika Arap ülkelerinde (örneğin Tunus, Libya, Mısır, ve diğerleri) son yıllarda yaşanan tüm halk devrimleri; 2014'da Burkina Faso halk ayaklanması ve 2015'te yapılan darbe, 2015'te Burundi başarısız darbe girişimi ve diğerleri, seçimlerden kaynaklanan sonuçlar olarak bahsedilebilir.

Seçimler, her ne kadar başka etkilerinin olmasıyla birlikte demokratik dönüşüm için çok önemli bir esas olarak kabul edilmektedir. Demokraside bir seçimin değeri, kullanılmakta olan seçim sisteminin şekline bağlı olarak azalır ya da artar. Temelde seçim, liderlerin seçilme süreciyken, seçim sistemi ise tercihlerin ifade edilebildiği ve oyların parlamentoda koltuklara dağıldığı bir yöntemdir. Afrika kıtasında 1990'lı yıllarda savaş ve şiddetli çatışmalar durumundan barış ve uzlaşma sürecine doğru bir geçiş yaşanmıştır. Bununla birlikte, aynı zamanda mono-parti, tek kişilik ve askeri yönetimden siyasi çoğulculuk ve çok partili demokratik yönetim ve düzenli seçimler

yönünde bir geçiş olmuştur (Svaziland ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti(DRC), benzer şekilde, Botswana ve Mauritius siyasi bağımsızlıktan sonra düzenli olarak çok partili seçimleri kurumsallaştırmayı başarmış, Güney Afrika kalkınma topluluğunda (SADC) üye ülkelerin çoğunluğu 1990'lardan beri çok partili seçimi kucaklamışlardır. Zambiya'da 1991 yılında tek partili sistemin kaldırılmasıyla çığır açan çok partili seçimin yolunu göstermiştir. Namibya (1989), Mozambik (1994) ve Güney Afrika (1994) gibi ülkelerde barış, uzlaşma, demokrasi ve istikrarın sağlanması ve çatışmaların çözülmesi bakımından seçimler daha önemli bir rol oynamıştır. Lesotho'da (1993) seçimler, yaklaşık sekiz yıl süren hükümdarsız dönemden ya da askeri yönetimden sonra sivil bir yönetimin oluşumu için aracı olarak görev almıştır. Uzun süren şiddetli çatışmayı çözmek için yapılan (1992) seçimleri Angola'da başarılı olamamıştır (Matlosa, 2002: 3).

Bazı eleştirmenler dışında etnik bölünmelerin demokrasiye engel olabileceği konusunda genel bir algı vardır. Örneğin, Lardeyret, (2006: 91)'e göre: Etnik bölünmeler özellikle Afrika için dikenli zorluklar sunmaktadır. Afrika kıtasının birçok yerinde ki ilginç yerel demokratik geleneklerin varlığına rağmen ulusal seçimler, parlamento koltukları ve devlet daireleri üzerine etnik rekabetleri dejenere etme eğilimindedir. Böyle eğilimlerle başa çıkmanın en iyi yolu, "tek üyeli seçim bölgelerinde" (etnisiteler arası) siyasi ve ideolojik temelde birbirlerine karşı yarışan her üyeyi bir diğerine mecbur kılmaktır. Ama nisbi temsil sistemleri parlamentoda etnik bölünmelerini çoğaltabilen en kötü seçenektir. Bu görüşün aksine, Reynolds,(2006: 121), *Güney Afrika'da Anayasal Mühendislik*⁶ adlı makalede şöyle söylemektedir: Yeni demokratikleşen devletler arasında temel farklılaşmalar olmasına rağmen, seçim sistemi tercihleri güçlü siyasi sonuçlar doğurur. Güney Afrika'da gelişen demokrasi deneyimlerinin de gösterdiği gibi derinden bölünmüş toplumlarda çoğunluk sisteminden ziyade nisbi temsile ve başkanlık sisteminden ziyade parlamenter sisteme ihtiyaç olduğu gözlemlenmektedir.

2.4 Küresel Bağlamda Demokrasi ve Seçim Reformu (Global Experience of Democracy and Electoral Reform)

Genel bir bakışla, Griffith-Traversy, (2002: 81)'nin, tarif ettiği gibi, hükümetin herhangi bir demokratik sistemi işletmesi, insanların seçim haklarını nasıl

⁶ Constitutional Engineering in South Africa

kullanabileceği, seçmenlerin nasıl demokratik bir biçimde yönetenlerini seçebileceğini kavramalarını sağlamak için seçim sürecinde önemli bir anahtardır. Uygun bir seçim sistemi olmadan, işleyen tüm demokratik sürecin varlığı soru işareti taşır. Seçim sistemi adil olmalı ve adil olarak işlemeli, vatandaşların maksimum katılımını sağlamalıdır. Ayrıca tüm oyları eşit değerinde saymak gerekmektedir. Dolayısıyla dünyadaki tüm ülkelerde uygulanabilen ve ortak olarak kabul edilen bir seçim sisteminin olamamasından dolayı akademisyenler farklı alternatif seçim türlerini geliştirmeye çabalamışlardır. Örneğin, Griffith-Traversy (2002: 82)'e göre, hiçbir seçim sistemi tüm gereksinimleri karşılayabilecek durumda değildir ve hiçbir sistem mükemmel değildir. Tercihler özel ihtiyaçlara göre yapılmalıdır, spesifik gereksinimleri, ülkenin veya ilgili bölgenin özel ihtiyaçlarıyla ilgili olarak, orada yaşayan insanların istekleri ve belirli zaman koşullarına göre yapılmalıdır. Dolayısıyla bu açıklamaların ışığında her ülke seçim sistemini tasarlarken dikkate alması gereken farklı faktörlerin bulunduğu mesajını vermektedirler.

Her aday veya parti tarafından alınan oylara göre en azından asgari bir seviyede nasıl temsil olunabileceği ile ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Örneğin, Joel D. Barkan, (2006: 126) "*Alan Önemlidir: Gelişen Demokrasiler İçin Daha İyi Seçim Sistemleri Tasarımı*⁷" adlı makaleye göre, 1974 yılından beri 80'den fazla ülkede, temel bir olgu olarak çok partili seçimler ile otoriter hükümetler demokratik hükümete geçiş yapmışlardır. Neredeyse bu ülkelerin hepsi şimdi üç ya da daha fazla çok partili seçimler yapmaktadır ve bunun sonucunda çoğu ülkede rekabetçi seçimler siyasal yaşamın düzenli bir niteliği haline gelmiştir. Ek olarak, gelişmekte olan ülke demokrasilerinde siyasi liderler ve seçilmiş yöneticiler bir seçim sistemi belirlerken alternatif biçimlerin dikkate alınmasında başarısız olmuşlardır. Bunun sebebi bazı kamu yoklamaları ve akademisyenlerin danışmanlığı dışında, sivil toplum kuruluşlarının ve basın kuruluşlarının demokratik yönetimin güçlendirilmesi konusunda hangi seçim sisteminin en uygun olduğu sorusu üzerindeki dikkatlerinin yetersizliğidir. Bunun yerine çoğu geçiş politikalarında seçim sistemi tercihi, genellikle hangi sistemin temelde demokratik sürecin sürdürülebilirliğiyle ilgili değil, hangisine alışık ve uyumlanmış olduğuna bakılarak yapılmıştır. Joel D. Barkan, (2002: 926-927), şöyle eklemiştir: Demokrasiye geçmeye çabalayan çoğu ülkede seçim sistemi tercihi

⁷ Space Matters: Designing Better Electoral Systems for Emerging Democracies

genellikle en son demokratik yönetim döneminde kullanılan seçim sistemlerine dönüşüm ile olmuştur. Böylece, çoğu Latin Amerika ülkesi de nispi temsil (PR) sisteminin bir çeşidine dönüşüm yapmışlardır. Afrika'nın, Asya'nın ve Karayiplerin çoğu Anglofon ülkeleri de sömürge döneminin sonuna doğru İngilizler tarafından tanıtılmış olan basit çoğunluk seçim sistemine geçmişlerdir. Aynı şekilde, Afrika'da Frankofon ülkelerinin neredeyse yarısı bağımsızlık öncesinde kurulan tek üye bölgeleri iki turlu/mutlak seçim sistemine dönmüşlerdir. Sadece Doğu Avrupa (örneğin, Estonya ve Macaristan) ve Güney Afrika'da seçim sistemi yapılırken öncelikle alternatif seçim sistemlerinin etkileri ve getireceği faydalar üzerine bazı tartışmalar olmuştur.

Çok partili demokrasinin ilk yüzyıllarında (aşağı yukarı 1880 ve 1980 yılları arasında), bu sistemden ilk faydalanan güç sahibi o siyasi elitler olduğu için bir seçim sistemi bir kez benimseniyorsa, değişme olasılığı oldukça düşük oluyor. Ancak, son 25 yıldan fazla bir süredir, seçim sistemi reformu hızı dramatik ölçüde artmıştır. Örneğin, Fiji basit çoğunluk seçim sisteminden “Alternatif Oy”a geçerek “Toplumsal Rulo Karışım Sistemine” (communal roll /constituencies/ System)⁸, Tayland, “blok oy” sisteminden “paralel sistem ile nisbi temsile” geçmiştir. Ekvador ise “nisbi temsil listesi” sisteminden “paralel sistem” ve “Blok Oy listesiyle” değişim yapmıştır. Moğolistan “Blok Oy” sisteminden çoğunluk sistemine ve tekrar Blok Oy sistemine dönüş yapmıştır. Irak ve Afganistan, 2005 yılındaki yeni çok partili tecrübeleri ile mutlak seçim ve çoğunluk sisteminden liste nisbi ve aktarılmaz tek oy sistemine geçmişlerdir. Endonezya'da ulusal temelli olan nisbi temsil seçim sistemi, seçim bölgelerini çok daha küçük hale getirmek için reform yapılmıştır, aynı zamanda Güney Afrika'da da bazı sistem değişiklikleri görülmüştür. Ayrıca, demokratikleşmiş birçok ülkede de reform yapılmakta veya kendi sistemlerini reformlaştırma düşüncesini görebilmekteyiz. Örneğin, Japonya 1993 yılında aktarılmaz tek oy sisteminden paralel seçim sistemine geçmiştir; Yeni Zelanda 1996 yılındaki seçimde basit çoğunluk sisteminden Karma Üye Oransal sistemine dramatik bir geçiş yapmıştır. İtalya

⁸ Fiji'de alternatif oy benimsenmesiyle beraber “toplumsal organize etme metoduyla” (communal arrangement) her etnik gruba önem vererek toplumsal temsil sağlanmaya çalışılmıştır. Bu durumda, her topluluğun seçimde rolü vardır ve parlamentoya kendi grubunun üyelerinden seçerler. Bu sistem günümüzdeki demokrasiler içerisinde sadece Fiji'de ve Maori gruplar için Yeni Zelanda'da kullanılmaktadır. Ayrıca bakınız: Ben Reilly and Andrew Reynolds, (1999). Electoral System and Conflict in Divided Societies. Washington, D.C: National Academy press.

1990'ların başında, Liste usulu nisbi temsil sisteminden, benzer bir sisteme taşınmıştır. Ayrıca, diğer birçok demokraside de değişiklik yapma düşüncesi vardır (Reynolds, 2006: 10).

Seçim sistemi reformu ile ilgili olarak (Reynolds, 2006: 10), farklı ülkelerin durumlarına dayanılarak dikkate alınması gereken beş ana faktör belirlemiştir. Bunlar şunlardır: 1) coğrafi olarak şehirlerin ve köylerin temsilini artırmak ve liste nisbi temsil sistemde bireysel temsilcilerin sorumluluğunun artırılması (Örneğin Endonezya ve Güney Afrika) 2) Basit çoğunluk veya Blok Oy sistemlerinde içsel oy ve koltuk anormalliklerinden huzursuzluk olması (örneğin, Lesotho ve Moğolistan), 3) İstikrarsız siyasi sistemlerde parti parçalanmalarını azaltmanın arzulanması (örneğin İtalya ve Rusya). (4) Doğal bir biçimde (etnik, sınıf, din ve dil) bölünmüş toplumlarda etnik uzlaşmayı teşvik etmenin amaçlanması (örneğin Bosna ve Fiji) (5) Azınlık toplulukların temsili ve dahil edilmesinin arzusu. Bu düşünceler Yeni Zelanda'nın sisteminin reformuna katkıda bulunan faktörlerdir ve İngiltere, Kanada ve Amerika Birleşik devletlerinde sistem reformu düşüncesi için sebep olarak görülmektedir.

2.5 Bölünmüş Toplumlarda Seçim Sistemi ve Demokratikleşme (Electoral System and Democratization in Divided Society)

Birçok araştırmacı, seçim ve seçim sonuçları üzerinde çalışmalar yapmıştır. Örneğin, Lijphart,(2008: 75), zaman geçtikçe seçim sistemlerinin bazı ülkelerde değişmekte olduğunu idda etmiştir. Aynı zamanda, yarım yüzyıl önce, demokratik anayasal tasarımın büyük bir değişim geçirdiği sonucuna varmıştır. Ayrıca, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, yeni bağımsızlığını kazanmış ülkeler başka bir alternatifin varlığını düşünmeden eski sömürgeci ülkelerinin temel anayasal kurallarını kopyalamakla uğraşmışlardır. Bunlardan yola çıkarak, çok akıllıca bir ifade biçimiyle, Reynolds. A,vd (2005:5), politik kurumların, demokratik yapı altında oyunun kurallarını (rule of the game) şekillendirebileceğini belirtir. Politik kurumların iyi ya da kötü sonuçları manipüle etmesinin en kolay yolunun, seçim sistemi olduğunu idda etmektedir. Ayrıca bir seçim sistemi tasarlamak için gerekli kriterleri açıklamıştır. Bunlar arasında, başarılması ve kaçınılması gereken hedefler ve yasama meclisi ile yöneticilerin karakterleri bulunmaktadır(Reynolds. A,vd (2005:9).

Bölünmüş toplumlarda demokrasiyi inşa etmenin zor olduğunu gösteren pek çok çalışma vardır. Örneğin, Lijphart, (2008: 76) etnik ve diğer bölünmüş toplumlarda, özellikle demokratik ülkelerden daha çok antidemokratik ülkelerde bir demokrasi sorununun yaşanabileceğini ifade etmiştir. Benzer şekilde, Reilly, (2001), demokrasinin etnik olarak derinden yıpranmış toplumlarda doğal olarak daha zor olduğunu savunmuştur. Böyle bir toplumda, seçimler radikal söylemleri de teşvik edebilir; sıfır toplamlı siyasal davranışlar ve etnik çatışmalar sonuç olarak demokrasinin bozulmasına yol açabilir. Bununla birlikte, Reilly, (2001: 2) yine de etnik çatışmaları önlemek ve bunun yerine multi-etnik siyasi partileri, ve merkezci-ılımlı politik görüşlü siyaseti teşvik etmek için, siyasi sistemleri tasarlamının nasıl mümkün olabileceği sorusunu yanıtlamaya çalışmıştır. Bu nedenle, kurumsal kuralların, örneğin; bölünmüş toplumlarda bir seçim sisteminin tanıtımının, rakip siyasetçilerin ve temsil ettikleri gruplar arasındaki ilişkiyi güçlendirebilecek, iletişimi, pazarlığı ve dayanışmayı kolaylaştıran ılımlı siyaseti canlandırabilecek ve böylece demokrasiyi geliştirebilecek şekilde tasarlanması gerekir. Ek olarak, Moser (2008)'da etnik olarak önemli bölünmeler yaşamış toplumlara sahip ülkelerde demokrasinin sürdürülebilirliğinin zorluklarından bahsetmiştir. Ayrıca şöyle savunmuştur: Böyle farklı etnik grupların başarılı bir şekilde temsil edilmesi demokrasinin istikrarının ve kalitesinin bir göstergesidir, özellikle uzun süre otoriter yönetimde kalmış devletler için de önemli etkiler vardır. Üstelikle, Griffith-Traversy (2002: 73); açıkça seçimin önemini şu şekilde vurgulamıştır ve şu sonuca varmıştır; düzenli seçimlerin yapıldığı yerde halkın iradesi oldukça test edilebilir bir durum ve nüfus özgürce kendilerini yöneteni seçebilir. Bunlar demokratik yönetimin başlıca unsurlarıdır.

Bu çalışmanın amacını açık ve derin olarak anlamak için, öncelikle, küresel bir bakış açısı bağlamında ve Afrika'nın durumunu da ele alarak, "bölünmüş toplum" kavramını biraz vurgulamak gerekir. Daha sonra, çalışmanın tam odaklandığı, Etiyopya bu bağlamda detaylı olarak değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Örneğin orada hem 'azınlık' hem de 'bölünmüş toplum' teriminin ortak bir tanımı yoktur. Bu yüzden, bazı durumlarda sayısı bakımından sözde çoğunluk olarak tanınan ancak siyasi alanda, karar verme sürecinde hiç bir rolü olmayan gruplar kendilerini azınlık bir konuma düşürebilirler. Ayrıca fiziksel varlıklarına rağmen önemsiz bir şey gibi kenara bırakılabilirler. Dolayısıyla azınlık demek kültürel, etnik, ırksal olarak farklı olan

gruplardır ve daha üst gruplara tabi olan anlamına gelir⁹. O yüzden, azınlık statüsü mutlaka nüfus sayısı ile ilişkili değildir. 1948-1994 yılları arasındaki dönemde Güney Afrikada yaşanmış Apartheid sisteminde olduğu gibi, bazı durumlarda bir veya daha fazla sözde azınlık grup, birçok kez nüfusa hakim gruplardan daha fazlası olabilir. Bu yüzden, tezin detaylarına geçmeden önce, bölünmüş toplum kavramını bilimsel olarak tanımlamak yararlı olacaktır. Örneğin, Dutter, (1990), makalesinde, bölünmüş toplum kavramını şöyle anlatıyor: Bölünmüş toplum etnik olarak çeşitlilik gösteren ve bu etnik ayrılıkların politik olarak etkili olduğu toplum diye tanımlanmıştır. Bu açıklamadan bölünmüş toplumu, kolayca etnik köken, dil, din, ırk, renk, kültür, fikir, ve başka sınıflandırılmalara göre katagorize edilen bir toplum olduğunu ifade edebiliriz.

Bölünmüş toplum konusu ile ilgili çalışmalar yapmış olan Kymlicka,(1995: 1)'ya göre bugün çoğu ülkede kültürel bakımdan çeşitlilik gözlemlenmektedir. Bu çeşitlilik önemli ve potansiyel olarak ayrılıkçı bir dizi sorunu beraberinde getirmektedir. Azınlıklar ve çoğunluklar dil hakları, bölgesel özerklik, siyasal temsil, toprak iddiaları, göç ve vatandaşlığa kabul politikası gibi meselelerde, hatta ulusal marş ya da resmi tatiller gibi ulusal sembollerde giderek daha sık karşı karşıya gelindiği görülmektedir. Bu meseleleri adaletli olarak tartışabilmek ve onlara siyasi olarak geçerli yanıtlar bulabilmek günümüz demokrasilerinin karşısına dikilen en ciddi meydan okumadır.

Hiç şüphesiz, Ishiyama, (2012: 157)'nin derin açıklamasına göre; siyasi sistemin evrimi için halkın tercihi ekonomik, sosyal, kültürel olarak uluslararası ortamlarda önemli bir yer alır. Ayrıca, demokrasinin insanların tercihlerinin bir ürünü olduğundan bahsederek özellikle kurumların tercihi siyasi aktörlerin davranışlarını şekillendirmeye yardımcı olabileceğini savunur. Dolayısıyla seçim sistemlerini tasarlamak siyasi demokrasinin inşası, temsil kalitesi ve genişliği açısından, siyasal parti sistemlerinin ayrışması ve kutuplaşması (polarizasyon) süreci bakımından; seçmen katılımı, oy verme davranışı, hükümetin istikrarı siyasal sistem için önemli faktörlerdir.

2.5.1. Seçim ve Seçim Sistemleri Kavramları (Concept of Election and Electoral System)

Seçimler, siyasi fikirler ve kişiler arasındaki rekabet için barışçıl bir fırsat sağlamaktadır, siyasal ya da toplumsal tartışmaları yapıcı bir arenada gerçekleştirmek

⁹ Wikipedia. Retrieved October 2015, from <http://global.britannica.com/topic/minority>).

ve bu çatışmaları fırsata çevirmek için Seçim Günü ötesinden daha çok seçim sürecine yoğunlaşılması gerekir (Kammerud, 2012: 1). Aynı şekilde, modern çağda, seçim kurumlarını tasarlama meselesi, özellikle etnik gerilimleri çözme alanında ve azınlıkların temsilini sağlamak açısından önemli hale gelmektedir. Örneğin, Norris, (2004: 3), diğer önemli faktörler olmakla beraber seçimin önemli bir unsur olduğuna değinmiştir. Ayrıca demokrasi inşası için uluslararası kurumların üçlü bir strateji kullanmış olduğundan bahsetmiştir. Bunları bağımsız yargı ve etkili yasama; sivil toplum; ve özgür, rekabetçi, adil seçimler diye belirtmiştir. Fakat bütün bu stratejiler arasında seçim, halka temsilcileri seçmek, hükümetine hesap sorabilmek ve başarısız olunca geri bildirim yapabilmeleri için düzenli fırsatlar sağlar. Bu yüzden, seçim sistemleri, genellikle en temel demokratik yapılardan biri olarak kabul edilmektedir.

Seçimler liderin kim olacağını belirlemek için tek yoldur (Taagepera, 2007: 1-2). Başka bir deyişle, Ishiyama, (2012: 158)'ya göre, seçim sistemi, seçmenlerin farklı seçenekler arasında bir seçim yapma yöntemi olarak tanımlanabilir. Ayrıca seçimler, devlet başkanlarını, hükümet üyelerini ve meclis üyelerinin yanı sıra demokrasilerde diğer çeşitli birimlerin seçimi için de kullanılır. Benzer bir şekilde, Reynolds, (2006: 8) seçim sistemlerini şöyle tanımlamıştır; Seçim sistemleri büyüyen barışçıl veya çatışmacı toplumların iskeletidir. Ayrıca, detaylı bir biçimde ifade etmek gerekir ki; seçim sistemleri seçmenlerin aracıdır. Toplumlar, genişlediğinde karar vericileri seçmek, her vatandaşın toplumunu etkileyen her konuda alınacak karara dahil olabilmesini sağlayan bir mekanizma haline gelmiştir. Üstelik, seçim sistemlerinde, adayların nasıl seçileceklerine ilişkin sorun, seçimlerle alakalı herhangi bir aşamadan daha büyük bir yere sahiptir. Bu konuda, Ishiyama, (2012: 159), ayrıca şöyle belirtmiştir; seçim sistemi bir dizi tercihten oluşur, bunlar; seçim formülü (electoral formula), seçim bölgelerinin büyüklüğü (district magnitude), oy pusulasının yapısı (ballot structure) ve seçim eşikleri (electoral thresholds) olarak sayılabilir.

Seçim sistemlerinin durumuna bakıldığında, genellikle küresel olarak bir seçim sisteminin başka bir sisteme hızlı bir değişim ya da bir modifikasyon olmaktadır. Fakat birinden diğerine geçmeden önce, hesaba alınması gereken bazı noktalar vardır. Larry Diamond & F. Plattner, (2006: 4)'nın açıklamasına göre, seçim sistemleri siyasetçilerin ve bileşenlerinin davranışlarını şekillendirebilir ve sınırlandırabilir, fakat onlar siyasi davranışı etkileyen kuvvetlerin sadece küçük bir parçasıdır. Ayrıca bir

seçim sistemini değiştirmek için dikkate alınması gereken belirli birkaç husus aşağıda şöyle listelenmektedir: 1) Oyların sandalyelere orantılı şekilde dağıtılması, 2) Birimlerin hesap verebilirliği, 3) Dayanıklı hükümetler, 4) Condorcet zaferi¹⁰, 5) Etnik ve dinler arası uzlaşma, ve 6) Azınlıkların da görev alması gibi unsurlarıdır.

Olumlu ya da olumsuz olarak etkilenen diğer faktörlerin varlığına rağmen, seçimin kendisi ve kullanmakta olduğu seçim sistemi belirli bir ülkenin siyasi koşullarını haritalama ve şekillendirmede esaslı bir rol oynamaktadır. Şimdi konunun açık ve basit bir şekilde anlaşılması için bilim adamları tarafından yapılan bazı ampirik örnekleri kullanarak seçim sisteminin etkilerini mümkün olduğunca detaylı olarak görmek yararlı olacaktır. Ishayama (2012: 164) tarafından belirtildiği gibi seçim sistemlerinin etkileri üzerine özellikle hangi seçim sisteminin en iyi tür olduğu, seçim kuralları arasındaki ilişki, ideolojik kutuplaşma ve siyasi parti sistemlerinin büyüklüğü, seçmenlerin katılım eğilimi, vatandaş katılımının etkisi ve demokratik gelişme sürecini etkileyen potansiyel seçim sistemleri gibi çalışmalar yapılmaktadır. Tüm bu konular seçim sisteminin tercihi için temel kriterlerdir.

Ayrıca, seçim sistemleri önemlidir. Seçim sistemleri hükümet kararlarını ve vatandaşların tercihlerini birbirine bağlayan çok önemli bir zincir olarak kabul edilir. Aynı zamanda siyasi aktörler tarafından seçilir ve bir kez kabul edilirse bu aktörlere siyasi sonuçlar getirirler (Mitchell, 2005: 5). Buna karşın, yüksek katılım oranı üreten bir mekanizma olan nisbi temsil seçim sistemleri üzerinde anlaşmazlıklar vardır. Bazıları nisbi temsil sistemi sayesinde oy verenlerin, oylarının bir seçimde etkili olduğunun farkında olmaları ile o seçime katılma oranını artıracığına inanır. Çünkü çoğunlukçu seçimlerde tüm ganimet oylar en çok oyu alan aday ya da partiye gider ve küçük bir parti ya da rekabetçi olmayan adayın oy potansiyeli minimize edilir. Öte yandan, nisbi temsil sisteminde oyların çoğunu kazanan parti ile diğerlerinin koltuk payları birbirlerine çok yakındır, tüm oylar mecliste kazanan partinin alabilecek sandalye sayısının belirlenmesinde potansiyel olarak belirleyici olabilir. Çoğunlukçu seçim sistemi nedeniyle, kaybeden partilere verilen oyların atık hale gelmesi seçmenlerin seçimlere katılımını olumsuz bir şekilde etkiler. Bu yüzden, basit çoğunluk

¹⁰ Bir parti veya adayın oyların çoğunluğunu alabileceği durumu sağlamak.

sistemlerinde seçmenlerin katılım oranlarının nisbi temsil sistemine göre daha düşük olduğuna inanılmaktadır (Hans-Dieter Klingemann & Ian McAllister, 2009: 109).

2.5.2 Seçim Sistemlerinin Türleri (Types of Electoral System)

Reilly'nin (2001:14), açıklamalarına göre, demokrasi için gerekli olsa bile çoğu seçim sistemi arasında birinin diğerine tercihi bilinçli ve kasıtlı olarak yapılmış değildir. Ona göre, seçim sistemi tercihleri esas olarak tesadüfidir. Örneğin belirlenen bir seçim sistemi alışılmadık koşulların kombinasyonu, geçmiş bir eğilim, ya da tarihin bir cilvesi, sömürgeciliğin etkileri ve önemli komşularının etkisinin sonucu olabilmektedir. Ayrıca belirli bir seçim sistemi tercihinin, bir ülkenin gelecekteki siyasi hayatı üzerinde derin bir etkiye sahip olduğunu açıklayarak çoğunlukla bir kez tercih edilen seçim sistemlerinin, uzun süre değişmeden kalacaklarını savunmuştur.

Seçim sistemlerinin olumlu taraflarının yanı sıra olumsuz sonuçları da, kendi türüne bağlı olarak çeşitlilik gösterebilir. Seçim sistemleri bir takım boyutlarda değişiklik göstermektedir. En önemli temel esas, seçim formülü, oy pusulası yapısı, etkin baraj sistemi, seçim bölgesi genişliği, oyların dağılımında etkinlik, meclis büyüklüğü ve açık/kapalı listeleme kullanımı olarak sınıflandırılmıştır (Norris, 2004: 41). Ayrıca bu temel unsurlara dayanarak, en yaygın seçim sistemleri kendi alt sınıflandırmaları ile üç kategoride gruplandırılmıştır. Bu seçim sistemleri çoğunlukcu, nispi temsil ve karma/paralel seçim sistemleri olarak sınıflandırılmıştır (Norris 2004, Lijphart, 2008; Reilly, 2001). Bu çerçevede detaylı olarak çeşitli seçim sistemlerinden bahsedilmiştir.

2.5.2.1 Çoğunlukçu Seçim Sistemi (Majoritarian Electoral System)

Tarihsel olarak, en eski seçim sistemleri çoğunluk esasına dayanan sistemlerdir (Bilgin, 2013:152; Griffith-Traversy, 2002: 75; Norris, 2004: 42). Nitekim Griffith-Traversy, (2002: 75) çoğunluk esasına dayanan sistemin siyasi partilerden daha önce ortaya çıktığını ve çok uzun bir süreden beri kullanılan tek seçim sistemi olduğundan söz etmiştir. Temel olarak çoğunlukcu seçim sisteminin amacı, bir partinin ya da adayın aldığı çoğunluk oyla bir seçim bölgesinden seçilmesi ya da bir partinin parlamentoda toplam olarak aldığı bu çoğunluk oyuyla iktidara gelmesini sağlamaktır (Bilgin, 2003; Griffith-Traversy,2002; Reilly, 2001). Bununla birlikte Norris, (2004: 42), şunu

vurguluyor: Küresel olarak, 191 ülke içinden 91 ülke parlamentosunun alt meclisi, ulusal seçimlerinde çoğunlukçu formüller kullanmaktadır. Çoğunlukçu seçim sistemlerinin amacı parlamentoda doğal bir çoğunluk oluşturmaktır. Bunun anlamı meclis çoğunluğu ile tek partili hükümet kurmak ve aynı anda küçük partileri cezalandırmaktır. Yani bu sistemin amacı tüm azınlık görüşlerin parlamentoda temsil edilmesini sağlamak değil; bir tek parti hükümetinin parlamentoda yasama gücünü eline almasını sağlamaktır. Bununla birlikte, Tek turlu dar bölge çoğunluk (Basit Çoğunluk) sistemi, dar bölge iki turlu çoğunluk (mutlak çoğunluk) sistemi, alternatif oy sistemi, Blok oy sistemi, Tamamlayıcı oy sistemi çoğunluk seçim sisteminin alt kategorileridir (Bilgin, 2013; Norris 2004).

2.5.2.1.1. Basit Çoğunluk Seçim Sistemi (Simple Plurality Electoral System)

Bu seçim sistemi dünyadaki en basit seçim sistemi olarak kabul edilmektedir. Genellikle, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Kanada'daki geleneksel liberal demokrasilerde tasarlanmıştır. Afrika'da, 52 ülkeden 18'i, çoğunlukla eski İngiltere'nin sömürgeleri, basit çoğunluk seçim sistemini kullanmaktadır. Bir de bu sistem Güney Afrika bölgesinde Botsvana, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Lesotho, Malavi, Tanzania, Svaziland, Zambiya ve Zimbabve gibi benzer ülkeler tarafından kullanılmaktadır (Matlosa, 2007: 26). Aynı zamanda, Griffith-Traversy (2002: 75)'e göre; basit çoğunluk sisteminin en büyük avantajı onun basitliğidir. Kolayca herkes tarafından anlaşılabilir ve uygulanabilir bir sistemdir. Ayrıca, Norris (2004: 42)'a göre çoğunluk sistemi en eski, en azından on ikinci yüzyıldan beri kullanılmakta olan ve en basit seçim sistemidir.

2.5.2.1.2. Mutlak (Salt) Çoğunluk/ Absolute Majority Second Ballot/

Bu tür seçim sistemlerinde, genellikle adayların ilk turda oyların yarısından yani yüzde %50'sinden fazlasını alması gerekir. İlk turda oyların çoğunluğunu tek bir aday alamazsa, birinci turda en çok oyu alan adaylar ya da partiler ikinci seçim turuna girer ve en çok oyu alan iki aday arasından en yüksek oyu alan seçilir. Başka bir deyişle; hiçbir aday birinci turda oyların mutlak çoğunluğu alamazsa ikinci tur oylamaya gidilecektir ve birinci oylamada en yüksek paya sahip iki aday arasında olacaktır. Mutlak çoğunluk, basit çoğunluğa göre seçmenlerin eğilimlerini daha doğru bir biçimde

yansıtır. Çoğunluğun bu çeşidinin kullanıldığı seçimlerde, genellikle ilk turda mutlak çoğunluk elde edilemeyeceğinden, ikinci tura başvurulur. İkinci turda istenen çoğunluk basit çoğunluktur. Eğer temsilcinin seçimi için gerekli olan çoğunluğun mutlak çoğunluk olmasında ısrar ediliyorsa, o zaman tur sayısı daha da artar, istenen çoğunluk elde edilinceye kadar tekrarlanan türlü (çok türlü) seçimler yapılır. Fransa’da cumhurbaşkanlığı seçimi, bu seçim sisteminin uygulandığı klasik örneklerden biridir. Bu sistemde, seçmenler ilk turda en çok istedikleri adaya oy verirken, ikinci turda, kendi görüşlerine en yakın ve seçilme şansı olan adaya oy verirler (Bilgin, 2013; Norris, 2004: 48-49).

2.5.2.1.3. Alternatif Oy (Alternative Vote)

Norris, (2004: 56)’e göre bu sistem Avustralya temsilciler meclisi seçimleri ve İrlanda’nın başkanlık seçimleri ile ara seçimlerinde (by-elections) kullanılmıştır. Bu sistem diğer adıyla “tercihli oylama” Avustralya’da oldukça yaygın olarak bilinir ve ilk olarak 1919 yılında Avustralya federal seçimleri ile ortaya çıkmıştır. Günümüzde, bu oy sistemi Avustralya’nın Tazmania dışındaki tüm eyaletlerinde kullanılıyor. Bu sistem basit çoğunluk sistemine ve mutlak çoğunluk sistemine bir yandan benzemekte bir yandan da onlardan farklılaşmaktadır. Basit çoğunluk sisteminden farkı, seçmenlere adayları sıralama hakkı vermesiyken bir adayın seçimi kazanmak için oyların en az yüzde %50’den fazlasını alması gerekir. Ayrıca mutlak çoğunluk sisteminden farkı ise tek turda yapılmasıdır. Bir de bir adayın ilk turda kazanamamış olursa kazanılmış oylar yine de transfer yapılacak ve öyle devam edecektir (Griffith Traversy, 2002, Norris, 2004, Bilgin, 2013).

2.5.2.1.4. Blok Oy (Block Vote)

Blok oy tek turda en fazla oyu alan adayın seçilmesini hedefler, ancak bir seçim bölgesinde birden çok kişi seçilebilir (Bilgin, 2013). Bu sistemde birden fazla temsilcinin seçilmesinden dolayı nisbi seçim sistemine benzemektedir ama uygulaması farklıdır. Örneğin nisbi temsilde partiler oy oranlarına göre belirli bir formül kullanarak bir seçim bölgesinde temsiliyet kazanırken, blok oy sisteminde bir bölgede en çok oyu alan parti o bölgenin tüm temsilciliklerini alır (Norris, 2004; Bilgin 2013). Bu sistem Asya ve Orta Doğu’nun bazı bölgelerinde de kullanılmaktadır (Reilly, 2001).

2.5.2.1.5. Parti Blok Oy (Party Block Vote)

Parti Blok Oy, basit çoğunluk seçim sisteminden farklı olarak, çok üye bölge seçim sistemidir. Seçmenler, tek bir oya sahiplerdir ve bireylerden ziyade adayların parti listeleri arasından seçim yaparlar. Bir seçim bölgesinde en fazla oy alan parti tüm sandalyeleri almış olur ve listesindeki adayların tümü seçilmiş olur. Kamerun, Çad, Cibuti ve Singapur gibi ülkeler bu sistemi kullanmaktadır. Bu sistemin yararları ise kullanımının kolay olması, güçlü partileri cesaretlendirmesi ve azınlık grupların temsil edilmesini sağlamasıdır. Bu seçim sistemi etnik temsili dengesini de korumaktadır. Seçimlerde adayların etnik çeşitliliğini kolaylaştırmaktadır ve bunun için partilerin gerekli şekilde tasarlanmasını sağlayabilir. Ama aynı zamanda, Party Blok Oy sisteminin de çoğunluk sistemindeki gibi dezavantajları da vardır. Özellikle tek parti oyların basit çoğunluğu ile koltukların tümünü kazanırsa gerçekten son derece orantısız sonuçlar doğurabilir.

2.5.2.1.6. Tamamlayıcı oy (Supplementary Vote)/ (SV)

Bu sistem alternatif oy ve mutlak çoğunluk sistemlerinin bazı karakteristik özelliklerini paylaşır, fakat, farklı mekanizmalar kullanır. Eğer hiçbir aday ilk oylamada çoğunluğu alamazsa, seçim iki yüksek oy alan partiler arasında devam eder ve diğer tüm adaylar elenir, daha sonra seçmenlerin oyları yeniden dağıtılarak kazanan belirlenir. Günümüzde bu sistem başkanlık seçimleri için ulusal düzeyde sadece Sri Lanka'da kullanılmaktadır (Reilly, 2001: 16).

2.5.2.2 Karma Seçim Sistemi (Semi-Proportional Electoral System)

Karma seçim sistemi, çoğunlukçu seçim sistemi ve nisbi seçim sisteminin ardından gelen bir sistemdir. Karma seçim sistemi, *aktarılmaz tek oy sistemi ve paralel (veya karışık) seçim sistemleri* olarak iki çeşide ayrılır. Aktarılmaz tek oy seçim sistemlerinde her seçmen bir oy hakkına sahiptir, fakat doldurulması gereken birden fazla sandalye vardır. Yani, dört üyelik bölgeden, mesela, birinin en azından ortalama %20 oy alması gerekir. Örneğin Ürdün, Vanuatu ve Japonya gibi ülkelerde bu sistem kullanılır. Paralel (Karışık) sistemler, nisbi temsil parti listeleri ve tek üyeli bölge seçim sistemlerini yan yana kullanır. Parlamantonun bazı kısımları çoğunluk

yöntemiyle seçilirken bazı kısımları da çoğunlukçu veya nisbi temsil seçim sistemi metoduyla seçilir. Birçok ülke iki farklı seçim sistemini kombin ederek paralel sistemi kullanmaktadır. Örneğin, Tayvan’da aktarılmaz tek oy ile nisbi temsil sistemi ve Rusya’da basit çoğunluk sistemi ile nisbi temsil seçim sistemi beraber kullanılmaktadır (Reilly, 2001: 17).

2.5.2.3. Nispi Temsil Seçim Sistemi ve Oy Dağıtma Mekanizmaları

Burada hem nisbi temsil seçim sistemi hem de kullanılan oy dağıtma mekanizmaları detaylı olarak incelenmiştir.

2.5.2.3.1 Nispi Temsil Seçim Sistemi

Nisbi temsil sistemi ilk kez yirminci yüzyılın başlangıcında Belçika ve İsveç gibi ülkelerde kullanılmıştır. Nisbi temsil sisteminde her bir seçim bölgesi parlamentoda birden fazla temsilciye sahiptir ve partilerin sandalye sayısı seçimlerde aldıkları oyla orantılı bir şekilde belirlenir (Bilgin, 2013: 153-155). Bununla birlikte, nisbi temsil sistemi çoğunluk sistemlerinin tüm sorunlarının üstesinden gelen yeni bir sistem olarak görülmektedir. Bu sistem, aslında, yüz yıldan fazla bir süredir kullanılmaktadır. Örneğin, Belçika 1889 yılında kullanmıştır. Bu sistem ile prensip olarak, azınlık siyasi partilerin siyasete dahil olabileceği düşünülür (Griffith-Traversy, 2002: 76). Çeşitli örtüşen gruplaşmaların varlığı yanında, ölçülülük oranı derecesi ve sandalye tahsis yöntemlerine dayalı nisbi temsil sistemi iki şekilde çeşitlenmektedir. Nisbi temsil sistemi “Liste usulü nispi temsil sistemi” ve “Aktarılabılır tek oy sistemi” olarak sınıflandırılmaktadır.

2.5.2.3.1.1. Liste Usulü Nispi Temsil Sistemi (Party List PR Systems)

Nisbi seçim sisteminin en yaygın türüdür. Her partinin seçmenlere aday listesini sunması gerekir. Seçmenler adaylara değil partiye oy verecektir; ve partiler ulusal oyların genel payı oranında sandalye kazanmaktadır. Aynı zamanda, kazanan adaylar, pozisyonlarını sırayla sonuçlanan listelerden alırlar. Bu sistem genellikle Avrupa kıtasında, Latin Amerika ve Güney Afrika’daki ülkelerde yaygındır. Bu seçim sistemini kapalı ve açık liste usul olarak ayırabiliriz. Kapalı durumdayken seçmenler sadece ve sadece partiye oy verecekler ama açık durumdayken parti listelerinden istedikleri

adayları seçebilirler. İspanya, Hollanda, İtalya ve Türkiye’de kapalı liste usulü uygulanmaktayken, Belçika, Finlandiya, Estonya, İsveç ve Yunanistan gibi benzer ülkelerde seçmenler aynı partinin adayları arasında sıralama ve tercih yapma şansına sahiptir (Bilgin, 2013; Lijphart, 2008; Norris, 2004).

2.5.2.3.1.2. Aktarılabılır Tek Oy Sistemi (Single Transferable Vote)

Aktarılabılır tek oy sistemi, nisbi temsil sisteminin bir biçimidir. Seçmenler alternatif oy sistemindeki gibi aynı şekilde çok üyeli bölgede tercihe göre sıralanmış adayları içeren oy pusulasını kullanırlar. Daha sonra tüm ilk tercih oylar sayılır ve yalnız bir adayın seçimini gerektiren kota belirlenerek sayıma başlanır. Herhangi bir aday ilk tercihlerin oyuyla belirli bir kotayı geçiyorsa hemen seçilmiş olur. Eğer hiç kimse kotayı aşamazsa, en düşük oy alan aday silinir ve yarışta kalan adaylara ayrılan adayın oyları ikinci ve sonraki tercihlere göre yeniden dağıtılır. Aynı zamanda bu seçimde kotadan fazla oy alan adayın aldığı oylar oy pusulasındaki ikinci, üçüncü vs. tercihlere göre daha düşük değerde yeniden dağıtılır. Ulusal düzeyde bu sistemi, İrlanda, Malta, Avustralya Senatosu kullanır.

2.5.2.3.2. Nispi Temsil Seçim Sisteminde Oy Dağıtma Mekanizmaları

Seçim sisteminin her tipinde, partiye ya da adaylara çeşitli oy dağıtım mekanizmaları vardır. Aynı zamanda, çoğulcu seçim sisteminden farklı olarak nisbi seçim sisteminde de çok çeşitli oy dağıtım mekanizmaları uygulanmaktadır. Ayrıca koltuk tahsis formülünde, azınlıkların temsil edilebilmesi konusunda partilerin aldıkları oyları ve koltuklar arasındaki ilişki görülebilir. Örneğin, Gallagher, (1992: 469)’a göre, seçim sistemleri birçok kritere dayanılarak mukayese edilebilir. Bunlar seçim sistemlerinin orantılılığı ya da siyasal sistemlerinin karakteristik özellikleri (iki parti ya da çok partili sistem, istikrarlı bir hükümet ve diğerleri) olarak görünürler. Seçimde oy dağıtım mekanizmalarından bazı yöntemler küçük ve zayıf olan partilerin temsil edilmesine yardım ederken diğerleri de büyük partilerin daha çok sandalye almasını sağlamıştır. Oy dağıtım mekanizmaları, Gallagher, (1991 ve 1992)’nın çalışmasında metot olarak iki ana dağıtım mekanizmasını sınıflandırarak incelenmiştir. Bunlar “En Büyük Bakiye Metodları” (Hare, droop ve Imperial kota sistemleri) ve “En Büyük

Ortalama Metodları” (d "Hondt, sainte-Lague, modifiye sainte-Lague, Imperial, Danimarka metodu, eşit orantı ve en küçük bölenler/adams).

2.5.2.3.2.1. En Büyük Bakiye Formülleri (Largest Remainder Methods)

En Büyük Bakiye Formülleri’nde bir seçim kotası belirlenir. Önemli seçim analistlerinden biri olan Gallagher, (1992)’nin açıkladığı gibi, En Büyük Bakiye Formülleri’nde partilerin aldıkları oylar bir seçim bölgesinde var olan sandalyeye bölünerek kota belirlenir ve bu kota kadar oy alan adaylar seçilmiş olurlar, aynı zamanda boş kalan sandalyeler kota sınırından az ama başkalarından daha fazlasını alan adaylara verilmiş olur. En Büyük Bakiye Formülleri’nde çeşitli oy dağıtım mekanizmaları kullanılırken farklı sonuçları da görebiliyoruz. Örnek vermek gerekirse, *Hare (doğal Kota)* formüllerinde oy sayısı koltuk sayısına bölünmesiyle hesaplanırken *Droop* formüllerinde oy sayısı sandalye sayısı artı bir’e bölünür. Ayrıca En Büyük Bakiye Imperiali sistemlerinde oy sayısı sandalye sayısı artı ikiye bölünür ve işlem öylece sona erdirilir.

2.5.2.3.2.2. En Yüksek Ortalama Formülleri (The Highest Average Formula)

Bu yöntemde, partilerin sandalye kazanması için bir kotaya ihtiyaç yoktur. Fakat sandalye sayısını değil oyların sayısını bölerek işleyen bir fonksiyon vardır. Verilen metodla uyumlu farklı özel bir numaradır. Bu sebeple en yüksek ortalama alan adaya koltuklar tek tek bölüştürülür ve sırayla her sandalye doluncaya kadar işlem devam eder.

I. D’Hondt Metodu

D'Hondt metodu, (Gallagher, 1991)’a göre; Avrupada en yaygın olarak kullanılan en yüksek ortalama yöntemidir. Örneğin Avusturya, Yunanistan, Luxemburg, Hollanda, Portekiz, İspanya ve İsviçre’de parlamento seçimlerinde kullanılır. Adayların yada partilerin aldıkları oylar 1’e, 2’ye, 3’e, 4’e bölen bir dizi kullanılır. Başka bir deyişle, ilk partinin sandalye ortalaması, en yüksek oyu alan partinin oyları bire bölünüp belirlenecektir. Açıkçası, ilk sandalye en büyük partiye gider. İlk sandalye kazandıktan sonra, yeni parti ortalaması almış olduğu tüm oyların iki ile bölünmesiyle elde edilir. İşlem tüm sandalyeler paylaşılıncaya kadar böylece devam eder.

II. Sainte-Laguë Method

Yeni Zelanda ve Letonya'da kullanılan Sainte-Lague formülünde sandalye dağıtım sistemi, partilerin aldıkları oyları 1'e, 3'e, 5'e, 7'ye, 9'a, bölerek her sandalye dağılıncaya kadar devam eder.

III. Modified Sainte-Laguë

Sainte-Lague'nun saf biçiminden daha yaygın olan bu sistem birkaç İskandinav ülkesinde kullanılır. 1.4, 3, 5, 7, 9 bir dizi ile bölünür. İşte ilk bölenin 1.4 olmasından dolayı küçük partiler için ilk koltuk kazanan olmak imkansız olur.

IV. Imperiali Method

Bu formül de bireysel partilerin aldıkları oyların belli bir diziye (1, 1.5, 2, 2.5, 3, vb.) bölünmesiyle sandalyeler paylaşılır.

V. Danish Method

Bu formül de "Imperiali Yöntemi"nde ki aynı mekanizma uygulanırken bir tek farkı kullanılan bölen dizi sayıdır. Bu dağıtım her partinin aldığı oyların sırayla (1, 4, 7, 10, vb) şeklinde sayılara bölünmesiyle yapılır.

VI. Eşit Oranlı ve Adams yöntemler (Equal proportion and Smallest Divisors/Adams)

Eşit oranlı ve Adams yöntemleri, (0) bölen ile başlar ve her partiye ilk sandalye kazanma hakkı kazandırır. Bu sebeble küçük partiler için son derece de olumlu olduğu sonucunu ortaya çıkartır (Gallagher, 1992: 475).

3. ETİYOPYA’NIN SİYASİ TARİHİ VE SEÇİM SİSTEMİNE GENEL BİR BAKIŞ

Bu bölüm üç alt bölümden oluşmaktadır. Bu bölümde Etiyopya’nın siyasal ve toplumsal yapısı çözümlenmiştir.

3.1. 1991’e Kadar Etiyopya Siyasetine Genel Bir Bakış

Tarihsel olarak Etiyopya hem Afrika’da hem de dünyada en eski ve bağımsız ülkelerden biridir. Tarihinin büyük kısmında, her ne kadar Fetha Negest (law of kings), 13.yüzyıl, Kebra Negast (Glory of kings), 14. yüzyılda yazılmış olan ve yöneticiler için birer rehber olma niteliğinden öte bir anlamı olmayan bu tür belgeler olsa da Etiyopya’nın modern anlamdaki ilk anayasası 1931 yılında yazılmıştır. Dolayısıyla anayasal bir yönetim bu tarihte başlamıştır. Ne yazık ki, tarih boyunca Etiyopya’da insanlar eşit olarak görülmemişler, bunun yerine yönetici kesim tarafından kendi din ve kimlikleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmışlardır. İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar Etiyopya’da halkın kendi temsilcilerini seçme hakkı tanınmamıştır. Tarih boyunca Etiyopya’yı yöneten yönetici sınıf ile Ortodoks Kilisesi’nin iç içe geçmiş olması beraberinde demokrasinin gelişmesi önünde önemli bir engel olmuştur. Ayrıca bu siyasal sistemin gayri-Hıristiyanlar ve mütevazi Etiyopyalı köylüleri dışlaması, Etiyopyalıların başarmak için herşeyi feda ettikleri siyasal ve ekonomik gelişmesini doğrudan etkilemiş ve gelişmenin düşük düzeyde kalmasına sebep olmuştur. Aynı şekilde, küçük ya da büyük oranla da olsa farklı birçok din ve etnik grubun var olmasına rağmen, siyasal yapısı bu farklılıkları barış içerisinde yaşatmak için düzenlenmemiştir. Bunun yerine hatta devlet, din, dil ve kültür bakımından yönetici sınıfın benimsemiş olduğundan, farklı olan grupları ve kesimleri ezmeye ve baskı altına alan politikalar izlemiştir. Yönetici sınıf, toplumun tüm kesimlerine aynı dil, kültür ve din konusunda tek tipleştirici politikalar izlemiştir.

1974 yılına kadar Etiyopya’yı yönetenler meşruiyetlerini ayrıntılı bir şekilde yazılan kraliçe Saba ve İsrail Kralı Solomon’un (Kral Süleyman) yapay hikâyesinin anlatıldığı ‘Feteha Negest ve Kabara Nagast’e dayandırmışlardır. Bu hikâyeye dayanarak Etiyopya’yı yönetme hakkına sahip olan kişilerin bu soydan gelenler oldukları için bu şekilde yönetim meşrulaştırılmış olur. Yüzyıllar öncesine kadar görütülen bu hikâyeye dayanan Etiyopya’yı yönetme hakkını elinde tutan İmparator

Haile Selassie'nin yönetimi 1974 yılında bir askeri darbe ile sona ermiştir. Baharu Zewde (1991: 60)'nin açıklamasına göre, 19. yüzyılın ortalarından itibaren Etiyopya'nın birleşmesi her şeyden önemli bir mesele olmuştur. Ancak birleşme düşüncesi kesinlikle, farklı zamanlarda farklı bir şekilde düşünülmüştür. Örneğin Tewodros II¹¹ için merkezi bir yapı olarak üniter devlet kurulmalıydı. Yohannes¹² için ise katı merkezîyetçi yapının aksine daha esnek, hatta federal yapıya yakın bir iktidar dağılımını benimseyerek Etiyopya'nın birleşmesini sağlanmaya çalışılmıştır.

Etiyopya'da modern devlet aygıtının kuruluşu ve gelişiminin tamamlanmasına kadar, özellikle II. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar uzanan dönem Karanlık Çağ olarak adlandırılmaktadır. Şu nedenle, çünkü bu dönem Etiyopya halkına kendi temsilcilerini seçme hakkının verilmediği ve siyasi haklarının inkar edildiği dönemi ifade eder. Bu dönemde kralın mutlak bir gücü ve kanun yerine geçen sözü vardı. Etiyopya'nın Ulusal Seçim Kurulu, (2010: 4-7)'na göre 1931 tarihli Etiyopya Anayasası halkına açıkça kendi temsilcilerini seçemeyeceklerini belirterek uyarıcı bir mesaj vermişti. Bunun için en iyi örnek, 1932¹³ yılında Etiyopya'da ilk parlamento kurulduğu zaman temsilciler halk tarafından değil doğrudan doğruya birkaç aristokrat aile içerisinde kral tarafından seçilmiştir. Ayrıca 1931 tarihli ilk Etiyopya anayasasının 32. Maddesine göre "*Halk kendisi seçme yeteneğine sahip oluncaya kadar geçici bir tedbir olarak, yasama Meclisi üyeleri yüksek rical (Mekuanent) ve yerel şefleri (Shumoch) tarafından seçilecektir*". Bu bağlamda, Etiyopya'nın halkları anayasal düzeyde kendi ülkelerinde siyaseten kasıtlı bir biçimde dışlanmışlardır. Ancak 1943 yılında yapılan düzenlemeyle aristokrat kesimden seçilen meclis üyelerini seçme gücü yerel liderlere verilerek ve o bölgeleri temsil etmek üzere başkente gönderilmiş oluyordu. Seçme hakkı aslında bir miktar merkezden yerele ve oradaki yerel elitlere aktarılmış ancak, halkın siyasete katılımı açısından hiçbir değişiklik olmamıştır.

Etiyopya tarihinde, ilk kez, 1957 yılında, Etiyopya halkına kendi temsilcilerini seçme hakkı verildi. Bunu takiben, İmparator Haile Selassie döneminde seçimler, 1961, 1965, 1969 ve 1973 yıllarında gerçekleştirilmiştir. Fakat hiç bir siyasi partinin kurulmasına izin verilmediği için seçimlerde hiçbir siyasal parti yer almamıştır. Bu

¹¹ 1855-1868 yılları arasında Etiyopya Kralı

¹² 1871-1889 yılları arasında Etiyopya Kralı

¹³ Etiyopya Takvimine göre yıl: 1924

dönemde adayların siyasal sisteme taraftar olanlar arasından, iktidar eliti tarafından seçildiği ve kendi aralarında kişisel gerekçelerle yarışmaya tabi tutulduğu bir işleyiş düzeninde seçimler yapılmıştır (Poluha, 2002: 62). Etiyopya’da 1974 yılında Monarşinin yıkıldığı zamana kadar seçimler, her dört yılda bir beş kez yapılmıştır. Fakat 1974 yılındaki Devrimden¹⁴ sonra, başlangıçta demokrasi arayışı içinde popüler devrimi destekleyen askeri cunta, halkın halk tarafından yönetimi anlamına gelecek daha iyi bir Etiyopya oluşturmak için söz vermişti. Böylece hızlı bir şekilde eski parlamento dağıtmış ve Ekim 1974 yılında eski parlamento, içerisinde sivillerin olmadığı yeni bir meclis ile değiştirmiştir. Ordunun çeşitli kesimlerinden oluşan parlamento temsilcileri monarşi dönemindeki meclisten hiç bir şekilde daha iyi bir yapı ortaya çıkaramamıştır. Meclis, 1987 yılına kadar ülkenin en yüksek yönetim organı olarak kalmasına rağmen, Etiyopya’nın demokratikleşmesine hiçbir katkısı olmamıştır. Örneğin bu dönemde Etiyopya halkı kendi valilerinin seçiminde dahi hiç bir rolü alamamıştır. Haile Selassie rejimi devrildikten sonra, Halkın Etiyopya Demokratik Cumhuriyeti (People's Democratic Republic of Ethiopia (PDRE)) Derg¹⁵ rejimi hiç bir anayasa olmadan on üç yıl ülkeyi yönetmiştir. Derg rejimi, ancak 1987 yılında yeni bir anayasa hazırlamıştır. Bu anayasanın çıkarılmasıyla beraber, beş yıllık bir seçim dönemi için ve 835 üyeden oluşan, Bherawi Shengo (ulusal meclis) adında bir parlamento kurulmuştur. Halkın Etiyopya Demokratik Cumhuriyeti (People's Democratic Republic of Ethiopia (PDRE)) 1987 yılında adını değiştirerek Etiyopya’nın İşçi Partisi adını almıştır. Etiyopya’nın İşçi Partisi’nden başka hiçbir siyasal partinin kurulmasına ve seçimlere katılmasına izin verilmemiştir (Etiyopyanın Ulusal Seçim Kurulu,2010: 4-7).

Bazı temel hak taleplerini, özellikle milliyetçi hakları tartışmasız bir biçimde 1987 yılındaki Halkın Etiyopya Demokratik Cumhuriyeti Anayasasında kabul edilmiştir. Anayasal olarak söz edilen hakların gerçek bir şekilde uygulanmasında eksikliklere rağmen, orduya dayanan Derg rejiminde Etiyopya’daki milletler arasında eşitliği sağlamak için tedbir alınmıştır. Örneğin 1987 tarihli Etiyopya Anayasası’nın önsözünün son fıkrası şu şekildedir:

¹⁴ 1974 yılındaki Etiyopya’da görülen siyasal değişiklik hem darbe hem de devrim olarak algılanmaktadır. Poluha (2002: 63)’e göre 1974 Etiyopya’daki darbe ordu tarafından yönetilmiş ve sivil halklar tarafından desteklenmiştir. Ayrıca Etiyopya’daki feodal kesimlerin mülkiyet ve iktidar ilişkilerini sonlandırmasını amaçlamıştır. Geleneksel feodal mülkiyet ilişkilerini sonlandırmış, toprak reformu yapmıştır.

¹⁵ Derg kelimesi Etiyopya dilinde komite, İngilizce committee karşılığı olarak kullanılmıştır.

Biz Etiyopya'nın işçi insanları, 1 Şubat 1987 yılında yapılan referandum ile anayasayı onayladık. Bu da ülkenin en üst düzey yasasıdır ve Etiyopya halkının demokratik cumhuriyet ile yönetilmesi ve kurulması için temeldir. Bizim egemenliğimizi ifade eden, ülkemizin birliğini sağlayan ve self-determinasyon hakkımıza dayalı olarak millette eşitlik sağlanır, temel özgürlükler ve haklar garanti edilir ve görevleri saygı, sosyalizmin inşası için sağlam bir temel atıldı ve biz dünya barışı, adalet, demokrasi ve toplumsal ilerlemeye katkıda bulunmak için olarak tanıdık.

Benzer şekilde, 1987 Anayasası'nın 2.maddesi gerçek anlamda milletlere haklarını tanıttı. 2.maddenin 1. Fıkrasına göre, Etiyopya Demokratik Halk Cumhuriyeti, tüm ulusları eşit olarak yaşatabilecek bir üniter devlettir. Aynı maddenin ikinci fıkrası da Etiyopya demokratik halk cumhuriyeti, Etiyopya'daki tüm milletler arasındaki eşitliği, şövenizme ve dar milliyetçiliğe karşı mücadele etmeyi ve tüm uluslar işçi ya da emekçi halkın birliğini sağlamaktır. Aynı maddenin üçüncü fıkrası ise, Etiyopya Demokratik Halk Cumhuriyeti milliyetlerinin ortak ilerlemesini sağlamak, kalkınmadan alt aşamalardakileri özel dikkate alarak, giderek ekonomik gelişmeyi sağlayarak, eşitsizliği ortadan kaldırmaktır. Dördüncü fıkrası ise Etiyopya Demokratik Halk Cumhuriyeti, milliyetlerin bölgesel özerkliğinin gerçekleştirilmesini sağlarken, beşinci fıkrası da Etiyopya Demokratik Halk Cumhuriyeti milletlerarası eşitliği, dillerinin geliştirilmesini ve saygınlık kazanmasını sağlamayı hedefler şeklinde tasarlanmıştır. Fakat bu beyannamelerin sadece varlığı siyasi ya da insan hakları için bir garanti oluşturmamıştır ve bu dönemde Etiyopya diktatörlük rejimi altında yaşamak zorunda kalmıştır.

3.2. Etiyopya'da Siyasal Kurumlar ve Anayasal Gelişmeler

Etiyopya ilk modern yazılı anayasasına, Haile Sellassie döneminde 1931 yılında kavuşmuştur. Bu anayasa elli beş maddeden oluşmaktadır. 1931 Anayasası Etiyopya'da "millet meclisi" (Chamber of Deputies) ve "senato" (Chamber of the Senate) olmak üzere çift meclisli bir parlamento kurulmasını kabul etmiştir. Anayasanın 31. maddesine göre, senatonun üyeleri, uzun süre görev yapmış prensler (yönetici sınıf) veya bakanlar, hakimler ve uzun süre görev yapmış yüksek rütbeli ordu liderleri (dignitaries-Mekuanent) arasından imparator Haile Sellassie tarafından atanırlar. Demokrasi açısından üzücü bir şekilde, Anayasa Etiyopya halkına geçici bir süreliğine kendi temsilcilerini seçme konusunda haklarını vermemiştir. Ayrıca 1931 tarihli ilk Etiyopya anayasasının 32. maddesine göre "Halk kendisi seçme yeteneğine sahip oluncaya kadar geçici bir tedbir olarak, yasama Meclisi üyeleri yüksek rical (Mekuanent) ve yerel şefler

(Shumoch) tarafından seçilecektir¹⁶. 1931 Anayasası ortaya çıkan dış ve iç faktörlerden dolayı, İmparator Haile Sellassie döneminde 1955 yılında revize edilmiştir. Bu haliyle anayasanın amacı bakımından, 1931 yılındaki anayasadan pek bir farkı yoktur ve 131 maddeden oluşmaktadır¹⁷.

1974 yılında Etiyopya'nın son imparatoru Haile Sellassie rejimini yıkarak iktidarı ele geçiren Derg rejimi (Askeri Cunta), 1987 yılında Etiyopya Halkların Demokratik Cumhuriyeti (PDRE) Anayasası çıkarılıncaya kadar Etiyopya'yı 13 yıllık bir süre boyunca anayasasız olarak yönetmiştir. 1987 Anayasası 119 maddeden oluşmaktadır. Fakat bu anayasa Derg rejimin yıkılmasıyla beraber 1991 yılında yürürlükten kaldırılmış ve anayasanın yerini 1991 tarihli geçici tüzük¹⁸ almıştır. 1987 Anayasasının 59. maddesi, Etiyopya Halkların Demokratik Cumhuriyeti'nin idari (administrative) ve özerk bölgeleri içeren üniter bir ülke olduğunu kabul etmiştir. Derg rejimi döneminde parlamento Haile Sellassie döneminden farklı olarak tek bir meclisten oluşacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca anayasanın 62. maddesinde belirtildiği gibi ulusal meclis (national shengo ya da parlamento), Etiyopya Halkların Demokratik Cumhuriyeti'nin en üst düzeyde siyasal güç olarak konumlandırmıştır. Ulusal shengo (parlamento) için yarışan adaylar Etiyopya İşçi Partisi (workers party of ethiopia), askeri birim (military units), kitle örgütleri (mass organizations) ve yasal olarak kabul edilen diğer gruplar tarafından belirlenecektir. 1987 Anayasasının, (63/4a) ve (84/1), maddelerine göre Etiyopya Halkların Demokratik Cumhuriyeti'nin cumhurbaşkanı ulusal shengo (ulusal meclis) tarafından seçilir ve ulusal shengo'ya (ulusal meclis) karşı sorumludur¹⁹. 1991 tarihli geçici tüzük ise 20 maddeden oluşmuş ve 1995 yılında Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti Anayasası'nın temelini oluşturmuştur.

1994 yılında hazırlanarak 1995 yılında yürürlüğe giren Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti Anayasası geçici dönem tüzükteki temel ilkeleri içererek 106 maddeden oluşmuştur. Hükümet sistemi konusunda, parlamenter bir sistemi benimsemiştir. Federal devlete üye bölgelere kendi kaderini belirleme hakkı (self-determination, yani kendi kaderini tayin hakkı), ve istedikleri zaman da kendi devletlerini kurabilme (secession) hakkı 1991'deki Geçici tüzükte yer almasından sonra

¹⁶ 1931 Ethiopian'nın ilk modern anayasası

¹⁷ 1955 Gözden geçirilen Etiyopya Anayasası

¹⁸ 1991, transitional period charter of Ethiopian

¹⁹ 1987 Etiyopya Halkların Demokratik Cumhuriyeti

Anayasal düzeyde 1994/5 tarihli Anayasada yer almıştır (39.md). 1991 yılına kadar, Etiyopya üniter bir sistem biçiminde yönetilmiştir. Fakat 1991 yılından sonra Etiyopya’da üniter yapı terk edilerek etnik temele dayanan federal yapıya geçilmiştir. Böylece, anayasanın 47. maddesi Etiyopya’yı dile dayanan etnik temelde 9 federe devlet/bölgeye ayırmış ve bunlar şu şekilde sıralanmıştır: 1-Tigray Devleti, 2-Afar Devleti, 3-Amhara Devleti, 4-Oromia Devleti, 5-Somalia Devleti, 6-Benshangul/Gumuz Devleti, 7-Güney Ulusları ve Halkları Bölgesi, 8-Gambela Halk Devleti, 9-Harari Halk Devleti. Bu bölgelerin de altında yerel yönetimler bulunmaktadır. Bu yerel yönetim birimleri dil, din, etnik köken gibi ayrımlar temelinde değil, coğrafi ve yerel hizmetlerin sağlanması ve kolaylaştırılması için oluşturulmuştur. Bunlar, “Zone, Woreda ve Kebele (köy)”dir. Böylece, Etiyopya’da 9 etnik bölge, 2 öz-yönetim²⁰, yaklaşık 68 zone (sub regions) ve 670 woreda bulunmaktadır. Bununla birlikte, her bölge aynı zamanda bir federe devlet olduğu için kendi cumhurbaşkanlarına da sahiptir. Federe devletlerde cumhurbaşkanları meclis (council) ya da bölgesel yasama organı (regional legislative organ) üyelerinden en çok sandalyeye sahip olan partilerden dolayı bir şekilde seçilirler. Aynı zamanda yasal olarak ayrıntılı bir şekilde belirtmiş olmasa da, cumhurbaşkanlarının çalışma dönemi yasama organlarının çalışma dönemiyle aynıdır. Dolayısıyla, Etiyopya’da ulusal düzeyde olduğu gibi bölgelerde de cumhurbaşkanlarının seçimi halk tarafından doğrudan değil, fakat bölgesel düzeydeki mecliste sandalyelerin çoğunluğunu elde eden partilerden seçilmiş olurlar.

²⁰ Bunlardan biri Addis Ababa ile Dire Dawa’dır.

Tablo 1: Etiyopya’da Anayasal Gelişmeler

Yıl	Siyasal Rejim	Durum/status	Yürürlükte Olduğu Dönem	Madde Sayısı
1931	HaileSELLASSIE I	İlk Etiyopya Anayasası	1931-1955	55
1955	HaileSELLASSIE I	1931 Anayasası Gözden Geçirildi	1955-1974	131
1987	Derg Rejimi (Askeri Cunta)	1974-1987 yılları arasında herhangi bir Anayasa yürürlükte değildir.		
		Etiyopya Halkların Demokratik Cumhuriyeti (PDRE) Anayasası	1987-1991	119
1991	EPRDF Rejimi	Geçici Tüzük	1991-1995	20
1994/5	EDRDF Rejimi	Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti Anayasası	1995-Present	106

Etiyopya’nın etnik temelde bölgelere göre yapılandırılmasıyla birlikte, 1994/5 tarihli Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti Anayasasının 53. maddesine göre yasama organı çift meclisli bir yapıya kavuşmuştur. Bunlar: Temsilciler Meclisi (houses of people’s representatives) ve Senato’dur (house of federation). Ayrıca, 54.madde, milletvekillerinin nasıl seçileceklerini belirtmektedir. Anayasanın 54. maddesine göre, milletvekilleri beş yıllık bir dönem için genel oy hakkı temelinde ve gizli oylamayla yapılan doğrudan, serbest ve adil seçimler yoluyla halk tarafından seçilirler. Yine de, aynı maddenin 2. fıkrasına göre ise her seçim bölgesindeki adaylardan oyların çoğunluğunu elde edenler milletvekili seçilmiş olurlar. 1994/5 Anayasasına göre milletvekili sayısı nüfus ve azınlık Milliyetler ve Halkların özel temsili esasına göre, 550’yi aşmamalıdır. Ayrıca “Azınlık Milliyetler ve Halklar” a en az 20 sandalye rezerve edilmiştir. Anayasanın 56. maddesi hükümetin nasıl oluşturulabileceğini vurgulamaktadır. Şöyle ki: Temsilciler Meclisinde oyların çoğunluğunu elde eden siyasi parti ya da siyasi partiler bir koalisyon ile hükümet kurabilirler ve yönetme hakkına sahip olurlar. Senatoyu düzenleyen (house of federation) Anayasanın 61.

maddesine göre senato üyeleri her millet, milliyetler ve halk temsilcilerden oluşmaktadır. Her millet, milliyetler ve halklar en az tek bir senatör tarafından temsil edilmelidir. Aynı zamanda her millet, milliyetleri ve halklar her 1 milyon nüfusa göre birden daha fazla senatör tarafından temsil edilme hakkı vardır. Anayasanın 61. maddesine göre, Senato üyeleri bölgesel yasama organı ya da meclisleri (State Councils) tarafından seçileceklerdir. Bu konuda bölgesel yasama organı ya da meclisler (State Councils) bu ulusal senato üyelerini kendi içlerinden seçebilir ya da halk tarafından doğrudan seçilebilirler. Etiyopya parlamenter sistem olmasıyla beraber güçsüz, çok az, törensel yetkileri olan cumhurbaşkanı ve oldukça güçlü olan başbakana sahip olmuştur. Anayasaya göre cumhurbaşkanı Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti'nin başkanıdır. Etiyopya Anayasasının 70.maddesine göre milletvekilleri cumhurbaşkanlığı için aday gösterebilirler. Cumhurbaşkanlığı makamı için belirlenen adayın seçilebilmesi için hem “temsilciler meclisi” üyelerinin hem de “senato” üyelerinin bir araya gelerek 2/3 çoğunluk ile onaylanması gerekir. Cumhurbaşkanının görev süresi 6 yıldır. Hiç kimse iki dönemden fazla seçilemez. Anayasasının 72.maddesine göre Federal hükümette yürütme gücü başbakan ve bakanlar kuruluna aittir. Başbakan ve bakanlar kurulu “Temsilciler Meclisine” karşı sorumludur. Devlet fonksiyonlarının yerine getirilmesinde, Bakanlar Kurulu üyeleri aldıkları tüm kararlardan topluca sorumludurlar. Başbakan'ın görev süresi Temsilciler Meclisi'nin görev süresiyle aynıdır. Başbakan Temsilciler Meclisi üyeleri arasından seçilir.²¹

Modern siyasal hayatın temel kurumlarından olan siyasal partiler Etiyopya'da hem ulusal hem de bölgesel düzeyde örgütlenmiş durumdadır. Etiyopya yüksek seçim kuruluna²² ulusal ve bölgesel düzeyde kayıtlı pek çok siyasal parti bulunmaktadır.

²¹ 1995 Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti Anayasası

²² National Electoral Board of Ethiopia, 2015

Tablo 2: Ulusal Düzeyde Siyasal Partiler²³

No	Siyasal Partiler	Kısaltması
1	All Ethiopian Unity Organization	AEUO
2	Ethiopian Peace and Democratic Party	EPDP
3	Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front	EPRDF
4	Ethiopian Democratic Party	EDP
5	All Amhara People's Organization	AAPO
6	Geda System Advancement Party	GSAP
7	Ethiopia Democratic Union	EDU
8	All Ethiopian Democratic Party	AEDP
9	United Ethiopian Democratic Forces	UEDF
10	Ethiopian National Unity Party	ENUP
11	All Ethiopian National Movement	AENM
12	Coalition for Unity and Democratic Party	CUDP
13	Ethiopian Democratic Unity Movement	EDUM
14	Welene People Democratic Party	WPDP
15	Ethiopian Justice and Democratic Forces Front	EJDF
16	All Oromo People Democratic Party	AOPDP
17	Ethiopian Raie Party	ERP
18	Ethiopia Federal Democratic Unity Forum	Forum
19	Blue Party	Blue
20	Oromo Federalist Congress	OFC
21	New Generation Party	NGP
22	Ethiopian Social Democracy-Southern Coalition Unity Party	ESD-SCUP
23	Unity For Democracy and Justice Party	UDJP

²³ National Electoral Board of Ethiopia, 2015

Tablo 3: Bölgesel Düzeyde Siyasal Partiler²⁴

No	Siyasal Partiler	Kısaltması
1	Tigrayan People's Liberation Front	TPLF
2	Oromo People's Democratic Organization	OPDO
3	Amhara National Democratic Movement	ANDM
4	Western Somali Democratic Party	WSDP
5	Harari National League	HNL
6	Oromo Abo Liberation Front	OALF
7	Gamo Democratic Union	GDU
8	Denta Dubamo Kichinchila People's Democratic Organization	DDKPDO
9	Kembata People's Congress	KPC
10	Tigri Worgi Nationality Democratic Organization	TWNDO
11	Oromo Liberation Unity Front	OLUF
12	Donga People Democratic Organization	DPDO
13	Oromo National Congress	ONC
14	Ethiopian's Unity Democratic Organizaion	EUDO
15	Harari People's Democratic Party	HPDP
16	Ethiopian Somali People's Democratic Party	ESPDP
17	Hadiya Nation Democratic Organization	HNDO
18	Gedeo People Democratic Organization	GPDO
19	Somali Democratic Alliance Forces	SDAF
20	Yem Nationality Democratic Movement	YNDM
21	Afar National Democratic Party	ANDP
22	Tembaro People's Democratic Union	TPDF
23	Gurage People Democratic Front	GPDF
24	Sodo Gordona Peoples' Democratic Organization	SGPDO
25	Bahir Work Mesmes People's Democratic Organization	BWMPDO

²⁴ National Electoral Board of Ethiopia, 2015

26	Oromia Liberation National Party	OLNP
27	Konso People's Democratic Union	KPDU
28	Omo People's Democratic Union	OPDU
29	Sidama Liberation Movement	SLM
30	Gamo-Gofa Peoples Democratic Uinty	GGPDU
31	Wolayta People Democratic Front	WPDF
32	Southern Ethiopia People's Democratic Movment	SEPM
33	Dube and Degeni Nationality Democratic Party	DDNDP
34	Dilwabi Peoples' Democratic Movement	DPDM
35	Afar National Revolutionary Democratic Front	ANRDF
36	Sidama Hadicho People Democratic Organization	SHPDO
37	Unity of Southern Ethiopian Democratic Forces	USEDf
38	Afar Liberation Front Party	ALFP
39	Bench People Democratic Organization	BPDO
40	Afar Revolutionary Democratic Unity Front	ARDUF
41	Sheko and Regional People Democratic Organization	SRPDO
42	Hadiya National Unity Democratic Organization	HNUDO
43	Union of Tigrians for Democracy and Sovereignty	ARENA
44	Ethiopian Addis Miraf Party	EAMP
45	Argoba People Democratic Organization	APDO
46	Harari Democratic Organization	HDO
47	Gambela People's Unity Democratic Movement	GPUDM
48	Argoba Nationality Democratic Movment	ANDM
49	Maokomo Special Woreda Peoples Democratic Unity Movment	MSWPDUM
50	Benishangul Gumuz People's Democratic Party	BGPDP
51	Agew Democratic Party	AGDP
52	Gumz People's Democratic Movement	GPDM
53	Benshangul Peoples'Libration Movement for Peace Democracy Organization	BPLMPDo

3.3. 1991'den Günümüze Vatandaşlık Sistemi ve Etnik Federalizm Yapısı (Structure of Ethnic Federalism and the Concept of Citizenship Since 1991)

Sovyetler Birliği'nin çökmesi ile beraber, 1990'lı yıllar, sadece dünya için yeni bir dönem değil; aynı zamanda Etiyopya için de yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Bu dönem, eski Sovyetler Birliği ve Yugoslavya devlet sisteminden yeni doğan bağımsız devletler için yeni bir dönem olarak demokratik bir şekilde yaşama girişe dönüştüren nokta olarak görülebilir. Bu dönem, 1991 yılında soğuk savaşın sona erışı ve Sovyetler Birliği'nin çöküşü sonunda sosyalizmin yenilgisini de işaretlemiştir. Sovyetler Birliği'nin çökmesi ile birlikte, Etiyopya'nın iç dinamikleri de eklenince Etiyopya'da zaten başlamış olan ayaklanmayı daha ciddi bir biçimde şiddetlendirdi. Aynı zamanda, bu durum Etiyopya'da siyasi değişim ve istikrarsızlığı engellemek ve farklı etnik gruplar tarafından talep edildiği gibi geçmişte yapılan tarihsel hataları düzeltmek için tek ve en uygun seçenek olarak Etnik Federalizm devlet sisteminin benimsenmesi sonucunu doğurdu. Örneğin, Negasso Gidada²⁵(2015)'ya göre, 1991 yılında, etnik temelli militan gruplar tarafından Derg rejimi yıkılmasından sonra, Federalizmin benimsenmesinin üç ana nedeni vardır. Bunlar şunlardır: 1) Federalizmin geçmişteki idari adaletsizliği düzeltmek için en iyi yol olduğu düşünülmektedir, 2) Federalizm Etiyopya'da, Afrika Boynuzu (Horn of Africa) ve Kızıldeniz ve kuzey doğu kısmındaki Hint Okyanusu'nun istikrarsızlığını engellemek için, 3) Federalizmin 80'den fazla etnik grubu bir araya getirerek birlikte yaşatmak için ve Etiyopya'yı çöküşten kurtarmak için bir kilit rolü olduğunun düşünülmesidir.

İlk olarak şu soruları sorabiliriz: Etnik federalizm, etnik, dini ve kültürel biçimde kutuplaşmış çok kültürlü ya da parçalanmış toplumlar için her derde deva bir ilaç mıdır? Eğer öyleyse büyük gruplar ile birlikte yaşayan ve sayısal olarak diğer gruplarla karşılaştırıldığında çok küçük olan grupları nasıl koruyabiliriz? Bu sorunun gündeme getirilmesinin sebebi bir ülkeyi belirli bir dil veya din temelinden sınıflandırsak bile büyük bir grup ile iç içe beraber yaşayan her zaman devletten kendi özel kimliklerinin korunmasına ihtiyac duyan bazı küçük grupların varlığıdır. Üçüncü soru, eğer modern devletler belirli ölçütlere göre grup sorunları bölgesel olarak çizilerek çözmeye çalışılarda, din veya etnik köken olarak değil, herkese kapsayıcı bir seçim sistemi tasarlanmadığı sürece siyasi ideolojiye dayalı organize olan grupların haklarını nasıl

²⁵ Dr. Negasso Gidada 1995-2001 yılları arasında görev yapmış olan Etiyopya'nın cumhurbaşkanı.

garanti edebilir? Aslında böyle bir durum bu bölümde, özellikle nisbi temsil seçim sisteminin daha çoğunlukçu seçim sistemini benimsemiş ülkelerde ne kadar kötü ya da zor olduğu yönünde teorik olarak analiz edilmiştir.

Kimlik politikası konusunda Kymlicka, (1995); "*Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights*" adlı çalışmasında modern dönemde, azınlıklar ve talepleri ile ilgili olarak şunları ifade etmektedir: Modern toplumlarda giderek azınlık gruplarının kimlik taleplerinin tanınması ve birtakım kültürel farklılıkların uyumlaştırılması konusu gündeme gelmektedir. Ona göre, çok kültürlülük veya diğer bir tabirle kültürel çoğulculuk, bir problemdir. Özellikle bazı azınlıkların ulus-devlet içerisinde dâhil edilme mekanizmalarında çok zorluklar bulunmaktadır. Azınlıkların siyasal alana dahil edilmesinin çeşitli yolları vardır. Örneğin önceden kendi kendini yöneten toplumların fethedilmesi ve sömürge altına almasının yanında, bireylerin ve ailelerin gönüllü olarak göçünü dahi içerebilmektedir. Siyasal alana katılmadaki bu farklılıklar azınlık gruplarının doğasını ve daha büyük toplumla ilişkinin türünü etkiler (Kymlicka 1995: 10).

Azınlık gruplarının siyasal alana dahil edilmesi konusu kendi alanında uzman bilim adamları tarafından çalışılmakta ve farklı bir alternatif, özellikle azınlıkların doğrudan etkilenmesi konusunda rolünün artırabilmesi için çalışmalar devam etmektedir. Bu bölümde azınlık hakları ve rolleri ile ilgili olarak çalışılmış bazı bakış açılarını, bireysel perspektifinden ve gruba özgü/spesifik savunucular perspektifinden olmak üzere iki taraftan incelenmiştir. İlk olarak liberallerin perspektifinden başlanabilir. Liberaller grup haklarını bireysel bir biçimde nasıl nitelendirmişlerdir? Herşeyden önce liberal demokrasinin en temel taahhüdü, özgürlük ve vatandaşların bireysel eşitliğini sağlamaktır. Bu haklar bireyin grup üyeliğine bakılmaksızın tüm bireylerin temel sivil ve siyasi haklarını garanti eden İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesinde yer almıştır. Nitekim liberal demokrasi kısmen feodalizmin bireylerin siyasal haklarını ve ekonomik imkanlarını ait oldukları gruba göre tanımlanmasına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır (Kymlicka, 1995: 34). Bu yaklaşımın aksine, bireylere göre, gruba daha çok yer veren "grup temelli yaklaşımlar" da vardır. Fakat bu yaklaşım içinde de kendi grubu adına istenen taleblere göre bazı farklılıklar görülmektedir. Örneğin bazıları özerk olarak kendilerini yönetme talep ederken, bazıları da, özyönetim

taleplerinin değil; sadece kendilerini her türlü etkiden korunmasını isterler. Üçüncüsü ise aynı anda yukarıdaki iki ayrı talebin gerçekleşmesini isterler.

Savaş sonrası toplumlarda aynı zamanda, birçok bakımdan çeşitli sebeplerden dolayı bölünmüş toplumlar, barış ve demokrasinin sağlanabilmesi için pek çaba göstermişlerdir. Bu kategoride, kurumlar arasında güç paylaşımı konusunda bütünleştirici (integrative) ve ortaklıkçı (consociational) yaklaşımlar olmak üzere iki farklı yaklaşım üzerinde durabiliriz. Örneğin Lijphart, (2008) ortaklıkçı demokrasi yaklaşımını, özellikle bölünmüş toplumlardan kurulmuş ülkelerde bir çözüm olarak geliştirmiştir. Aynı zamanda, bu yaklaşımı bir çeşit güç paylaşımı mekanizması olarak önerirken, en azından önemli grupların siyasal elitleri aracılığıyla temsil edilebileceklerini savunmaktadır. Lijphart, ortaklıkçı (consociational) yaklaşımdan farklı bir mekanizma ile benzer amaçlarla örneğin etnik nefreti sona erdirmek için ve gruplar arasındaki gerilimi çözmek için bütünleştirici (integrative) bir yaklaşıma da işaret etmektedir. Seçimlerden sonra seçilmiş temsilcileri aracılığıyla sert bir kurumlar tasarımı ile birlikte çözüm bulmayı amaçlayan Ortaklıkçı yaklaşımın aksine bütünleştirici (integrative) güç paylaşımı yaklaşımı, siyasi istikrarın sağlanması ihtimalini yükseltmek için seçimlerden önce seçim sistemini çeşitli şekillerde formüle ederek adayları ılımlı bir noktaya getirebilme özelliğine sahiptir. Bütünleştirici yaklaşım farklı toplum kesimlerinin aşırılıklarını gidererek ılımlılaştırabilir.

Bu yaklaşımlar çerçevesinde Etiyopya tarihinde azınlık haklarını, grup ve bireysel odaklı yaklaşımlar bakış açısından yapılan farklı mekanizmalar yoluyla incelemek mümkündür. 1974 Etiyopya devrim (Darbeden) sonrasında kalıcı barış ve işbirliği sağlamak amacıyla savunulan grup odaklı yaklaşımları şu şekilde açıklamak mümkündür. 1974 yılından sonra iktidarı ele geçiren Derg Rejiminin etnik temelli olmayan grup haklarını kabul eden düzenlemelerine rağmen, grup haklarının etnik temelli olarak düzenlenmesini savunan hedeflere ulaşmak için başarısız olmuştu ve Derg rejimin kendisi de uzun süre devam eden bir isyancı gruplar savaşının ardından iktidarı sona erdi. Başka bir deyişle, Derg Rejimi başkanı olan Mengistu Hailemariam, döneminden sonra 1991 yılında yeniden yapılan etnik düzenlemeyle son derece başka bir yöne kayıldı. Önceden algılanan çözüm olmaktan daha çok gruplar arasında güvensizlik duygusunun artmasına sebep oldu. Sonunda, etnik yapıya dayalı Federal

düzenleme ya da yapısı, etnik nefretin doğmasına yol açmış ve daha da yüksek risk altında Etiyopya birliği düşüncesini tehlikeye düşürmüştür. Bu nedenle, 1993 yılında Eritre'nin ana ülkesi olan Etiyopya'dan ayrılma sebeplerinden biri, büyük ölçüde Federal sistemin etnik yapıya dayalı düzenlemesidir. Ayrıca Etiyopya'nın bir ülke olarak yaşaması tehlikeli olacak ve kolektif veya grup haklar felsefesi nedeniyle bireysel hakların ezilmesine sebep olabilmektedir.

20. yüzyıl gibi 21.yüzyıl'da dini ve dilsel topluluklar arasındaki çatışma ile kuşatılmış görünmektedir{...}Ve bu çeşitliliği çözebilmek için federalizm bir mekanizmadır. 1971 yılında Pakistan'da ve 1966 yılında Nijerya'da etnik çatışmayı önleme konusunda başarısız olmasına rağmen İsviçre, Kanada ve Hindistan gibi ülkelerde etnik çatışmaları gidermede çoklu etnik federalizm düzenlemesi başarılı olmuştur (Aleney, 2007). Kavramsal bir çerçeveden bakıldığında, federalizm, coğrafi olarak tanımlanan alt bölümleri için kısmi özerklik hakkını kazandıran bir ülkeyi yönetmek için bir araç anlamına gelir. Böylece federalizm, üniter ile ayrı devletlerin bir araya gelmesiyle kurulan ittifak olan konfederasyon arasında bir yerde yer alıyor (Rubin, 2008: 12). Benzer şekilde, tarihsel kökenlerine bakıldığında, Laursen, (2013: 4)'in, belirttiği gibi; federalizm fikri 1776 yılında bir hükümetin anayasal sistemi olarak Amerika Birleşik Devletleri bağımsızlık ilanından sonra doğmuştur. Ancak, Burgess, (2012) federalizmin Afrika'da olumlu bir imaja sahip olmadığını belirtmiştir. 2015 yılı itibariyle elli dörtten fazla Afrika ülkesinden sadece üç Afrika ülkesi (Nijerya, Etiyopya ve Güney Afrika) federal sistemi kabul edip uygulamaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ve sömürgeleştirme başladıktan sonra, Afrika'da yeni bağımsız olan ülkeler güçlü bir devlet kurulması amacı ile etnik milliyetçiliğe(Ethnic Nationalism)²⁶ karşı Devlet milliyetçiliği (State Nationalism) ilkesine dayanmaya çabalamışlardır. Bu zamanlarda, etnik milliyetçilik geri kalmışlık

²⁶ Milliyetçilik kavramının tek bir ortak tanımını yapmak pek de mümkün değildir. Mesela, kimilerine göre Avrupa tecrübesinden bakıldığında, milliyetçilik, kapitalist toplumun yarattığı bünye değişikliğinin getirdiği hursuzluğun gerektirdiği bir tutum idiolojisi olmuştur. Dolayısıyla, az gelişmiş ülkelerde milliyetçiliğe raslanmaması gerekmektedir. Çünkü az gelişmiş ülkelerde, sanayileşmiş bir toplum yapısı yoktur. Fakat Afrika'da, Avrupa'dakilerden geç olmak üzere esas olarak 1870'lerden sonra milliyetçiliğin oluşum ve biçimlenmesi dönemi başlamıştır. Yavaş yavaş, emperyalizm karşısında Afrika'da milliyetçilik, Avrupalı sömürgecilerden ulusal bağımsızlığı kazanma ve ulusal devlet kurma noktasında başlamıştır (Oran, 1977: 52-54). Bu konuda ayrıntılı bir çalışma olarak Baskın Oran, Az gelişmiş Ülkelerde Milliyetçilik: Kara Afrika Modeli, Ankara Üniversitesi Doktora Tezi; Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1977, No.396.

bir tabu olarak algılanırken, Devlet milliyetçiliği medeniyetin bir parçası olarak kanıtlanmıştır. Devlet milliyetçilerinin hedefleri çok farklı diller, dinler ve kültürlerden bir üniter devletin kurulmasını sağlamaktır. Fakat 1990'larda Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ve Yugoslavya'nın parçalanmasıyla beraber yeni bir tarihsel değişim aşaması başladı. Afrika liderlerinin etnik milliyetçiliğe karşı olmasına rağmen, etnik milliyetçilik Afrika'da yeni bir siyasi hayatın potansiyel itici gücü olarak görülmeye başladı. Aynı şekilde, 1970'lerde, Etiyopya'da birçok siyasi aktör de imparatorluk rejimine karşı ulusal talepleri gündeme getirmiştir. Etiyopya'nın son yüz yılında, üç sosyal mühendislik sürecinin yaşandığı söylenebilir. Birincisi imparator Menelik döneminde aynı zamanda sonradan İmparator Haile Selassie tarafından hazırlanan süreçtir (1889-1974). Bu dönemdeki temel endişe Amharca dil ve ortodoks Hıristiyanlık (sırasıyla tek resmi dil ve din olarak) adına kültürel asimilasyon temelinde üniter bir devlet kurmasıydı. İkinci sosyal mühendislik 1974 yılından başlayan yani 'Derg rejiminin' askeri darbesinden sonraki dönemdi (1974-1991). "Derg rejimi kendisinden öncekilerin yaptığı gibi üniter sistemi korumuştur. İstisna olarak ulusal sorunu çözmek için Marksist-Leninist ideolojiyi benimsemiştir. Derg Rejimi milliyetçilik sorusunu, bir kenara atıp sınıf mücadelesine dayanan bilimsel sosyalizm ilkeleri ile değiştirmeye çabalamıştır. "Derg Rejimi" milliyetçilik sorununu telafi etmek için, ülkenin üniter yapısını korumakla birlikte, ülkeyi 24 idari bölge ve 5 özerk bölge (Eritre, Assab, Dire Dawa, Tigray ve Ogaden) olarak yeniden yapılandırmıştır. Fakat askeri yönetimin son döneminde, etnik temelli muhalefet büyümeye başladı ve giderek Etiyopya'da etnik milliyetçilik köklerini derinlere salma imkanı bulmuştur. Son olarak, üçüncü sosyal mühendislik aşaması, 1991 yılından sonra Derg Rejiminin yıkılmasından sonra iktidarı ele geçiren, "Etiyopya Devrimci Demokratik Halk Cephesi (EDDHC/ing.EPRDF)" dönemidir (1991'den günümüze). EDDHC, Etiyopya'yı dile dayalı olan federal bir yönetim yapısına dönüştürmüştür. EDDHC'nin etnik federalizminin ideolojik zemini, Marksist-Leninist fikirlere dayanmaktadır. Aslında, Etiyopya'da etnik köken meselesi, 1960'larda Etiyopya Öğrenci Hareketi (ESM) tarafından, özerk bölgelerin oluşturulmasını ve bu özerk bölgelerin kendi kaderini tayin etme, hatta ayrılma hakkı da dahil çeşitli talepleri içeren bir afiş ile başladı. Haile Selassie rejiminin düşmeden önceki yakın zamanlarında, "Etiyopya Öğrenci Hareketi (ESM)" 1968 yılında Tüm Etiyopyalı Sosyalist Hareket (MEISON) ve 1972 yılında

“Etiyopya Halkının Devrimci Partisi (EPRP)” gibi marksist-leninist çizgide olup ve aynı zamanda özerk bölgelerin kendi kaderini tayin etme hakkını savunan siyasi hareketlerin kurulmasını sağlamıştır. Fakat 1974 yılında askeri yönetim Derg rejiminin kurulması ile birlikte dile dayanan federal yapı isteği ve düşüncesini sonlandırdı. Özellikle bölgelerin ayrılması meselesini tamamen silmiştir. Derg rejimi, Etiyopya'nın asıl meselesinin etnik köken yerine sınıf çatışması ve mücadelesi olduğunu vurgulayarak iktidar mücadelesi ve meşruluk vurgusunu farklı bir yöne kaydırmıştır. Böylece bilimsel sosyalizmin ilkelerine dayanan yeni bir toplumsal efsane getirerek etnik meseleyi küçümsemeye çalışmıştır. Derg Rejimi döneminde Etiyopya halkları, kendi ekonomik ve sosyal rolleri ve pozisyonlarına dayalı bir biçimde kitle örgütlerine göre gruplandırılmıştır. Ama 1991 yılında Derg iktidarı yıkıldıktan sonra, iktidarı ele geçiren EDDHC, sınıf siyasetinin yerine etnik siyaseti benimsedi. Bu çerçevede ulusal sorunun nihai çözümü için Etiyopya'nın farklı milliyet grupları arasındaki bağlılık duygusunu doğurmak için dil temelli etnik federalizmin ihtiyaç olduğunu belirterek hem 1991 geçiş tüzüğünde hem de 1994 Etiyopya Anayasasında etnik federalizme yer vermiştir (Habtu, 2003; Keler, 1998).

1990'larda Derg rejiminin yıkılmasına kadar, Etiyopya tüm siyasi gücü merkezden kontrol edildiği merkezi hükümet sistemi altında yönetilmiştir. 1990'lar Etiyopya'nın siyasi tarihinde yeni bir değişim dönemi olarak görülebilir. Bu dönemde dilin temel bir düzenleyici ilke olduğu federalizm benimsenmiş ve yeni bir yaklaşımla Etiyopya'yı yeniden şekillendirmiştir. 1991'de iktidara gelen EDDHC ile birlikte merkezi yapı sona ermiş ve federal yapı kurulmuştur. Örneğin, 1994 Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti (FDRE), Anayasası'nın 46. maddesinin ikinci fıkrası şöyle buyurmakta, “Devletler (eyaletler), halkların yerleşim şekilleri, dil, kimlik ve rıza esasına göre sınırlanmış olacaktır”. Bu ifadeyle, 1991 sonrası dönem önceki yönetimden tamamen farklı olmuştur. Dolayısıyla birleşik ve merkezileşmiş bir devlet sistemine sahip olan bir Etiyopya yerine, etnik temeli olan bölgesel devletleri yaratarak iktidar gücünün paylaşıldığı yeni bir sistem kurulmuştur. 1991 sonrasında ülke 9 etnik temelli bölgeye ve iki öz-yönetim bölgesine göre yeniden yapılandırılmıştır. Bu misyonu gerçekleştirmek için, Etiyopya Devrimci Demokratik Halk Cephesi (EPRDF) dilin ana düzenleyici ilke olarak etnik federalizm doktrinini çatışma durumundan çıkış yolu olarak kabul etti ve bunu halka benimsetti. Etnik federalizm hem 1991 yılının geçiş

tüzüğünde hem de 1994/5 Etiyopya anayasasında yer aldı. Etiyopya Anayasası'nın 47. maddesinin 1.fikrasında, Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti'nin üye devletleri şunlardır:

- 1) Tigray Devleti
- 2) Afar Devleti
- 3) Amhara Devleti
- 4) Oromia Devleti
- 5) Somalia Devleti
- 6) Benshangul/Gumuz Devleti
- 7) Güney Milletleri, Milliyetleri ve Halk Devleti
- 8) Gambela Halk Devleti
- 9) Harari Halk Devleti

Bununla birlikte, Etiyopya'da uzun zamandan beri var olan merkeziyetçi yapıdan sonra, Etiyopya'nın federal bir yapıya dönüşmesi aynı zamanda uluslararası toplumun ve ülkenin içindeki siyasi gruplar tarafından hem umutla hem de kuşkuyla karşılandı (Aalen, 2002: 1). International Crisis Group(ICG),(2009: 5)'göre, etnik federalizm ulusal sorunu çözmek için başarısız olmuştur. Bunun ana sebebi de Etiyopya Devrimci Demokratik Halk Cephesi'nin uyguladığı etnik siyaset, bazı etnik grupları güçlendirmekle beraber; ancak buna diyalog ve uzlaşma eşlik etmemiştir. Etiyopya'daki federal düzenlemeler hakkında farklı düşünceler bulunmaktadır. Örneğin Amhara'da bazı milli elitler, etnik federalizmin güçlü ve üniter bir ulus devlete engel olduğunu savunurken (ONLF (Ogaden National Liberation Front; Somali'de Ogaden), ve OLF (Oromo Liberation Front ve Oromo) ise, etnik federalizmi desteklemekle birlikte mevcut uygulamanın hala yetersiz ve eksik olduğunu savunuyorlar. Böylece Etiyopya'lılık duygusunu aşarak, tüm gruplar arasında etnik öz-farkındalık durumunun artmasına neden oldu. Ancak, federalizm yaklaşımı ile birlikte Etiyopya'da eski vatandaşlık algısından farklı biçimde bir kayma olmaktadır. Öncekilerden farklı olarak, yine de (*ibid*:5), şöyle açıklanmaktadır: Etiyopya Devrimci Demokratik Halk Cephesi (EPRDF) sadece Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti etnik temeli olan dokuz eyalet ve iki öz yönetime (Addis Ababa ve Dire Dawa) dayanan devletleri şekillendirmesi değil; aynı zamanda vatandaşlığı, siyaset yapma tarzını ve kimliği ciddi bir biçimde yeniden tanımlamıştır.

Sonuç olarak, Etiyopya tarihi boyunca, liderlerin bazı iyi işler haricinde, hükümetler tarafından alınan önlem ve Etiyopya halkı tarafından sorulan talepler birbirlerine uygun olmamıştır. Ancak bazı yönlerden 1990'lar ve sonrasındaki dönem yaklaşım olarak her zamankinden daha farklı olmuştur. 1991'den sonra kurulmuş olan etnik temelli yaklaşım uluslar, milliyetler ve Etiyopya halklarına self-determinasyon ve anayasasında belirttiği koşullara göre ayrılma dahil olmak üzere ya da 1994/95 tarihli Etiyopya Anayasası'nın 39. maddesi kendi ülkesini kurma haklarını kazandırmıştır. Bu Etiyopya'nın eski Etiyopya anayasasında yer alan üniter devlet sistemi yapısından radikal bir kopuş olduğunu gösterir. Örneğin, en başından yani 1991 yılındaki geçiş tüzüğü 2.Maddede self-determinasyon(kendi kaderini tayin hakkı),ve bağımsızlık hakkı verilmiş ve yine 1994/5 Etiyopya Anayasası'nın önsözünde daha önceki dönemlerde olan "*Biz Etiyopya halkları*" ifadesi bu anayasadan çıkarılmıştır. Halkın bütünsel olarak Etiyopya halkı olarak algılanmasından vazgeçilerek öncelikle farklılıkların tanındığı parçadan bütüne doğru gidilebileceği bir yapı öngörmüştür. Dolayısıyla Etiyopyalı vatandaşların farklı etnik-dilsel gruplara göre kategorize edildiği ve daha sonra bu grupların 1994/5 anayasasını yazanlar ve yararlanıcıları/faydalanlar olarak bir araya gelmesini ifade etmiştir. Etnik, dilsel gruplaşmalar, milliyet sorunu, kültürel ve dilsel ifadelerin ötesinde tarihsel-politik ve sosyo-ekonomik bakımdan da önem taşır. Nitekim 1994/95 Anayasası "*Biz Etiyopya halkları*"²⁷ ifadesi yerine "*Biz Milletler, Milliyetler ve Halklar*"²⁸ ifadesini benimsemiştir. Bu ifade tarzı, Etiyopya'nın Milletlerin Milleti olduğunu ifade etmiştir. Yani tek bir ulusa dayanan devlet değil, çok uluslu bir devlet olarak tanımlamıştır. Bu ifadelerin daha da ilerisine giderek 1994/5 Anayasası'nın 39. Maddesi uluslar, milliyetler ve Etiyopya halklarına kendi geleceklerini belirleme (self-determination) ve ayrılma hakkını dahi tanımıştır. Bu aşırı bir düzenlemeydi. Sadece Etiyopya için değil Afrika için de çok yabancı bir yaklaşım oldu. 1994/5 Anayasası geçmişteki anayasalardan farklı bir yaklaşım benimsemiştir. Örneğin 1931,1955,1987 Etiyopya Anayasalarının tümünde ya açık bir biçimde Etiyopya'nın bölünmez bütünlüğünü ifade etmişler ya da Etiyopya'daki yerel birimlere self-determinasyon ve ayrılma hakkının verilmediği açıkça ifade edilmiştir. Böylece 1955 Anayasası'nın 1.maddesi ve 1987 Anayasasının 1.maddesinin ikinci fıkrası Etiyopya'nın bölünmez bütünlüğünü ifade etmişler. Benzer şekilde, vatandaşlık anlamında da, vatandaş ve

²⁷ We, the Ethiopian Peoples.

²⁸ We, the Nations, Nationalities and Peoples of Ethiopia.

vatandaşlık duygusunun değiştirildiği görülmektedir. Şimdilik Amhara ve bazı diğer gruplar hariç çoğu Etiyopyalılar ilk etapta kendi etnik grubuna dar bir biçimde kendilerini tanımlamaya başladılar ve sonra ikinci sırada Etiyopyalı olduklarını iddia etmektedirler. Bu Etiyopya tarihinde örneğine hiç rastlanmamış bir durumdur. Son olarak, seçimlerde uygulanan çoğunlukçu basit sistem ile birlikte Etiyopya'nın Federal etnik düzenlemesi sayesinde ayrıca bütün bölgeler kendilerini tanımlamak için kendi bölgeleri içinde olacak şekilde sınırlandırılmış ve bu bütünlük duygusunu belirli bir spesifik gruba aidiyet duygusunu zayıflatmış, aynı zamanda bireylerin büyük bir grup içinde karışık olarak yaşayan küçük gruplar içerisinde, ayrımcılığa maruz kalabilecekleri durumlar ortaya çıkmıştır.

Tablo 4: Etiyopya'da Dil ve Etnik Gruplar²⁹

Etnik Fruplar	%	Kunuşulan Dil	%
Oromo	34.4	Oromo	33.8
Amhara (Amara)	27	Amhara (Amara)	29.3
Somali (Somalie)	6.2	Somali (Somalie)	6.2
Tigray (Tigrinya)	6.1	Tigray (Tigrinya)	5.9
Sidama	4	Sidama	4
Gurage	2.5	Gurage	2
Welaita	2.3	Welaita	2.2
Afar (Affar)	1.7	Afar (Affar	1.7
Hadiya	1.7	Hadiya	1.7
Gamo	1.5	Gamo	1.5
Gedeo	1.3	Gedeo	1.3
Silte	1.3	Silte	1.2
Kefficho	1.2	Kefficho	1.1
Diğer	10.5	Diğer	8.1

²⁹ http://www.theodora.com/wfbcurrent/ethiopia/ethiopia_government.html , CIA world fact book, 2015,

Tablo 5: Etiyopya’da Din ve Bölgesel Yayılışı

Etiyopya’da Dinler ³⁰							%
Ortodoks Hıristiyan							43.5
Müslüman							33.9
Protestan							18.5
Geleneksel							2.7
Katolik							0.7
Diğer							0.6
Bölgelere Göre Dinlerin Yayılışı % ³¹	Ortodoks Hıristiyan	Müslüman	Protestan	Katolik	Animist	Diğer	
Oromia Devleti	30.5	47.5	17.7	-	3.3	1.1	
Amhara Devleti	82.5	17.2	0.2	-	-	0.1	
Somalia Devleti	0.6	98.4	-	-	-	0.3	
Tigray Devleti	95.5	4.0	0.1	0.4	-	-	
Afar Devleti	3.9	95.3	0.7	0.1	-	-	
Harar Devleti	27.1	69.0	3.4	0.3	-	0.2	
Gambela Devleti	16.8	4.9	70.0	3.4	3.8	1.1	
Benishangul/Gumuz Devleti	33.0	45.4	13.5	-	7.1	-	
Güney Ulusları ve Halkları Bölgesi	19.9	14.1	55.5	2.4	6.6	1.5	
Addis Ababa (Öz-Yönetim)	74.7	16.2	7.77	0.48	-	0.8	
Dire Dawa (Öz Yönetim)	25.71	70.9	2.81	0.4	-	0.3	

Not: Bölgelere göre dinlerin yayılışı 2007 tahminine göre yapılmıştır.Oysa dinlerin yayılışı yakın zamanlarda değişiklik göstermektedir.

³⁰ CIA world fact book 2015, (2007 tahminine göre)

³¹ https://tr.wikipedia.org/wiki/Etiyopya#B.C3.B6lgelere_g.C3.B6re_din_yay.C4.B11.C4.B1.C5.9F.C4.B1

4. ETİYOPYA’NIN SEÇİM SİSTEMİNİN TEORİK ANALIZI (THEORETICAL ANALYSIS OF ELECTORAL SYSTEM IN CONTEXT OF ETHIOPIA)

Seçimler demokratik toplumlarda siyaseti anlamak için anahtar durumundadır. Ayrıca seçimler, savaşa ve barışa, zenginlik ile yoksulluk ve toplumu yöneten kanun ile ilgili kararları sunmak için bir güçtür (Ferrara vd. 2005: 1). Ancak her yerde ve her zaman uygulanabilecek ve beklenen sonuca ulaşabilmek için kusursuz şekilde en iyi seçim sistemi konusunda hiçbir ortak anlaşma yoktur. Bununla birlikte, bu çalışmamın ana teması Etiyopya'da demokratikleşme boşluğunu doldurmak için dikkatlice alternatif seçim sistemlerini incelemek ve özellikle barış inşası için, azınlıkların temsil edilmesiyle birlikte tüm toplumsal bölünmeler arasında ortak gündem olan Etiyopya birliği için eşitlik temelinde bir öneri sunmaktır.

Bu çalışmanın temel araştırma sorusunu ortaya koymadan önce, Birch (2001: 98)'in çalışmasında sorduğu sorular, bu tezin hazırlanmasında, düşünsel anlamda esin kaynağı olması bakımından öncelikle bunlardan bahsedebiliriz. Bunlar: Çağdaş demokratik devletlerde yasama meclislerinde temsil hakkında üç çeşit tartışma noktası vardır. *İlk tartışma konusu kimin temsil edilebileceği hakkındadır? Bir sonraki konu ise temsilciler nasıl seçilmelidir? Onlar seçilmiş mi ya da atanmış mı olmalıdır? Üyeleri seçilmiş olursa, bunlar nasıl seçilmelidir? İngiltere, ABD ve Kanada'da olduğu gibi basit çoğunluk ile mi olmalı? Ya da İngiltere hariç Avrupa Birliği'nin tüm üyeleri gibi, çeşitli nispi temsil sistemleri ile mi olmalı? Ve üçüncü tartışma konusu ise seçilmiş temsilcilerin nasıl davranması gerektiğidir.* Bu tartışmalı konular arasında bu tezin asıl olarak tartıştığı ve cevap aramaya çalıştığı ikinci tartışma sorusudur. Yani bölünmüş toplumlarda özellikle Etiyopya bağlamında farklı bakış açılarından temsilcilerin nasıl seçildiğinin derin bir biçimde incelenmesidir.

Bazı çok etnik yapıları devletlerde bazı sezilebilir gelişmeler dışında, bölünmüş toplumlarda demokrasinin yaşama şansının zor olabileceği yönünde genel bir anlayış bulunmaktadır. Örneğin (Reilly, 2001), çalışmasının sonuç kısmında, demokrasinin derin bir biçimde etnik bölünmelere sahip toplumlarda doğal olarak zor olduğunu belirtmektedir. Seçimler böyle toplumlarda, aşırı etnik itirazları teşvik edebilir; sıfır toplamlı siyasal davranış, etnik çatışma ve dolayısıyla sık sık demokrasinin bozulmasına yol açabilir. Fakat dikkatli ve özenli bir seçim kurumu tasarlamak demokrasinin, tüm hastalıklar için her derde deva olan bir ilaca dönüşmesini de sağlayabilir. Örneğin,

Simonsen, (2005: 309)'e göre, farklı biçimlerde oransal (nisbi temsil) ve çoğunluk sistemleri arasındaki tercihler, seçmen tercihlerini siyasi kurumlara çevirirken muazzam bir farklılık yaratabilir. Aynı şekilde, çatışma sonrası toplumlarda uygulanması gereken mekanizmaları, örneğin azınlıkların temsilinin garanti edilmesi için kotalar, seçim barajı ve diğer düzenlemeler olduğunu ifade etmiştir. Derin biçimde bölünmüş toplumlarda seçim sistemlerinin tasarımı açısından, seçimlerde etnik çeşitliliği gerçekleştirmek için farklı modeller bulunmaktadır. Örneğin Nijerya'da olduğu gibi etnik olarak tanımlanan partilerin yasaklanmasından, Kosova'da olduğu gibi kota sistemleri ile etnik azınlıkların temsil edilmesine kadar çeşitli mekanizmalar kullanılmaktadır.

Çağdaş demokrasilerin zorluklarına bakıldığında, özellikle çok etnikli bakış açısından, Sözen (2004)'in ifade ettiği gibi: Vestfalya Barış Anlaşması (1648) ile modern devletlerin teritoryal egemenliğinin tanınması dikkat çeker. Fakat zaman içinde, böyle bir devlet anlayışı milliyetçilik ile birleşince her milletin kendi devletine sahip olma hakkı çerçevesinde ulus-devletin ortaya çıkmasıyla sonuçlandı. Bunun yanı sıra, Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü, yeni onlarca ulus devletin kurulmasına yol açtı ve bu dönemde her ulusun kendi kaderini kendisinin belirlemesi ilkesi (self determination) algısı uluslararası hukukta ve teamül uygulamalarında yaygın bir şekilde kabul edilmiştir. Ayrıca, soğuk savaşın bitişi ve çok etnikli devletlerin (eski Sovyetler Birliği ve Yugoslavya) çöküşünde bu kavramın uygulanabilirliğini daha fazla uluslararası ilgi odağı haline getirmiştir. 1990'lardan sonra çağdaş devletler artık, etnik grupların ayrılma, siyasi parçalanma ya da multi-etnik bir biçimde bir arada varoluşu ve multi-etnik yönetim konusunda siyasi çözüm bulma çabası ile karşı karşıyadır. Daha sonra birçok bilim adamı bu ikilemi çözebilmek için self determinasyon kavramını yeniden tanımlayarak, (yani 1970'lerden önceki, self determinasyon algısını ayrılıkçı yaklaşım olarak yorumlarken, bugünkü anlayış ise halkların bulunduğu yerde devletin demokratik yönetişime katılma hakkı olarak ele alındı), yani demokratik hakların yerine getirilmesi için ayrılma fikri (secession) ikincil mesele olarak görülmektedir. Çünkü uluslararası sistemin parçalanmasını önlemeye çabalamışlardır. Önceden var olan multi-etnik devletlerden, etnik olarak yeni homojen devletlerin kurulması, dünyada görüldüğü gibi uluslararası siyasal sistemin sorunlarının kaynakları olmaktadır (Sözen,2004).

Tablo 6: Yıllara Göre Etiyopya’da Ulusal (Parlamento) Seçimler

Seçim Yılları	Kazanan parti/ Rejimi	Açıklama
1957	Haile Sellassie Rejimi	Hiç bir siyasi partiye izin verilmemektedir. Adaylar bireysel olarak yarışmaktadır.
1961	Haile Sellassie Rejimi	
1965	Haile Sellassie Rejimi	
1969	Haile Sellassie Rejimi	
1973	Haile Sellassie Rejimi	
1974-1987	Seçimsiz Dönem	Seçimsiz dönem fakat yönetim Derg rejiminin elinde
1987	Etiyopya Halkın Demokratik Cumhuriyet Partisi	Hem iktidar hemde tek bir parti olan (PDRE) dışında hiçbir siyasi partinin seçimlere katılmasına yasal olarak izin verilmemistir.
1992	Etiyopya Halkın Devrimci Demokratik Cephesi	Bu seçim geçiş hükümetinin kurulmasından bir yıl olmadan Haziran ayında 1992 de ilk kez yapılan seçimdi.
1994	Meclisteki toplam sandalye sayısı: 548 Etiyopya Halkın Devrimci Demokratik Cephesi (EPRDF), (484 sandalye) 66 sandalye başka partiler ve bağımsız adaylar tarafından alınmıştır.	Bu seçim 1994, anayasayı çıkarma, gözetme ve onun üzerinde tartışmak için Geçiş hükümeti tarafından yapılan seçimdi.
1995	Etiyopya Halkın Devrimci Demokratik Cephesi (EPRDF)	Gerçek anlamda ilk parlamento seçimidir.1995,seçiminde, 545 parlamento sandalyesinden Dessie şehrinde tek bağımsız aday ve Başkent Addis Ababa’da iki bağımsız adayın kazanması dışında, sandalyeleri(EPRDF) kazanmıştır. ³²
2000 ³³	Meclisteki toplam sandalye (547) Etiyopya Halkın Devrimci Demokratik Cephesi (EPRDF) 481 Bağımsız= 13 diğer partiler= 53	Bu seçimde parlamento 66 sandalye dışında tümü (EPRDF) iktidar partisi tarafından kazanıldı.
2005 ³⁴	Meclisteki toplam sandalye sayısı: 546	2005 seçimlerinde muhalefet

³² Poluha, E. (2002), Beyond the Silence of Women in Ethiopian Politics. In M. A. Laakso, Multi-Party Elections in Africa (Pp. 60-65). New York: James Currey Ltd.

³³ https://en.wikipedia.org/wiki/Ethiopian_general_election,_2000

³⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Ethiopian_general_election,_2005#Early_results

	Etiyopya Halkın Devrimci Demokratik Cephesi (EPRDF) 59.8%=327	partilerinin parlamentoda yer almış olduğunu görebiliyoruz.
	Coalition For Unity And Democracy 19.9%, 109	
	United Ethiopian Democratic Forces 9.5%, 52	
	Somali Halkın Demokratik Partisi 4.3% =24	
	OromoFederalistDemocraticMovement 2.0%,11	
	Benishangul-Gumuz People's Democratic Unity Front 1.4%=8	
	Afar Mili dempkratik parti 1.4%=8	
	Gambela Halkın Demokratik Hareketi =3	
	Sheko and Mezenger Halkın Birliği Demokratik örgüt=1	
	Harari Milli Birliği =1	
	Argoba Milli Demokratik Örgüt =1	
	Bağımsız =1	
2010 ³⁵	Etiyopya Halkın Devrimci Demokratik Cephesi (EPRDF) =499	İki sandalye dışında, parlamentoda sandalyelerinin hepsini iktidardaki (EPRDF) partisi ve ittifak yaptığı partiler ile beraber kazanmıştır.
	EPRDF ile Müttefik partiler= 35	
	Muhalefet partisi = 2	
2015 ³⁶	Meclisteki toplam sandalye sayısı (546)	Bu seçimlerde iktidardaki (EPRDF) partisi ve ittifak yaptığı partiler ile beraber tüm sandalyeleri kazanmıştır.
	Etiyopya Halkın Devrimci Demokratik Cephesi (EPRDF) =500	
	Somali Halkın Demokratik Partisi (SPDP)24	
	Benshangul Gumuz Halkın Demokratik Partisi (BGPDP) =9	
	Afar Milli Demokratik Partisi (ANDP) =8	
	Gambela Halkın Birliği Demokratik Hareketi(GPUDM) =3	
	Harari Milli Birliği (HNL)=1	
	Argoba Halkın Demokratik Örgüt (APDO) 1	

³⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Ethiopian_general_election,_2010#Results

³⁶ The national electoral board of Ethiopia, a summary of final results of the 2015 general elections, <http://www.electionethiopia.org/en/,11/12/2015>

4.1. Etiyopya’da Basit Çoğunluk Seçim Sistemi ve Temsil Etme Kapasitesi

Çoğunlukçu seçim sisteminin ne kadar temsil kapasitesine sahip olduğunu kararlaştırmak için, çok etnikli devletleri örnek alarak farklı boyutta nisbi ve çoğunlukçu seçim sistemi arasında bazı karşılaştırmalar yapmak faydalı olacaktır. Aşağıda incelenmekte olan sorular ile birlikte, nihai bulgulara ulaşabilmek için hem çoğunlukçu hem de nisbi seçim sistemlerinin güçlü ya da zayıf taraflarının incelenmesi gerekmektedir. Hipotez 1’de (H1) “Basit Çoğunluk Seçim Sistemi (Simple Plurality Electoral System) kalıcı barış için, etnik nefreti önlemek, azınlıkları temsil etme ve demokratikleşme sürecini hızlandırmak konusunda nispi temsil sisteminden (proportional system) daha etkili ve başarılıdır” ya da, H₂’de bahsedildiği gibi, “Basit Çoğunluk Seçim Sistemi kalıcı barış için, etnik nefreti önlemek, azınlıkları temsil etmek ve demokratikleşme sürecini hızlandırmak konusunda nispi temsil sisteminden daha etkili ve başarılı değildir” diye listelenen hipotezler Etiyopya örneği üzerinde incelenmiştir. Çok-etnikli uluslar bağlamında çok partili sistem, seçimler sonucunda temsilin maksimuma çıkarılması veya etnik çatışmanın azaltılması, demokratikleşme süreci açısından Etiyopya bağlamında bazı benzer durumdaki çoklu-etnik milletler (Lübnan, İsrail, Papua Yeni Gine ve diğer ülkelerin) tecrübelerine dayanarak test edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu konu (adversarial and consensual democracy) çekişmeli ve uzlaşmacı demokrasi açısından da test edilmiştir. Bu araştırma soruları Pitkin,(1967) ve Lijphart (2008)’in çalışmaları ile bağlı olarak test edilmiştir. Pitkin (1967)’nin, hem betimsel (descriptive) hem de sembolik (symbolic) temsil örnekleri temel alınarak bu çalışmada test edilmiştir.

Bir başlangıç olarak, bu analize şöyle bir cumleyle başlamak mümkündür. Wolff, (2006: 4)’a göre: Bir seçim sistemi benimsenirken başka grupların dışlanması ya da yeterince temsil edilmemesi gibi durumlar olursa çok tehlikeli sonuçlara yol açabilecektir. Bu durumda, gruplar aktif olarak katılarak seçimleri ve sonuçları meşru olarak kabul etmezler ve bunun yerine siyasi hedeflerine ulaşmak için şiddet kullanmaya yönelebilirler. Ayrıca, seçimlerin rolü, özellikle güç paylaşımı yaklaşımını savunanların düşüncesini kabul edersek, seçimler çok etnikli toplumlarda hem çatışma potansiyelini katalizör olarak hem de çatışmayı yönetmek için ya da önlemek için ve nihai demokratik çözüm için rol oynamaktadır. Bu genel açıdan bakıldığında, seçim sistemleri, en azından belli başlı tüm grupları dahil etmeyi hedefleyerek tasarlanmış

olmalıdır. Rastgele bir şekilde veya başka ülkelerden kopyalayarak seçim sisteminin belirlenmesi yerine mevcut tüm alternatifleri araştırarak ve toplusal yapıya uygun olarak seçim sistemlerinin tasarlanması daha iyi bir seçenek olacaktır. Aynı şekilde, Blais, (2008: 2) nisbi temsil seçim sistemini, oy ve parlamentodaki sandalyelerin paylaşımı bakımından neredeyse orantılı olduğu için, çoğunlukçu seçim sistemine göre daha adil bir sistem olarak saymıştır. Bu sistemin aynı zamanda daha fazla partinin hem yasamada hem de hükümette temsil edilerek daha büyük bir çeşitlilik oluşturması ve böylece partilerin görüşlerini, çıkarlarını ifade etmeleri sağlanır.

Birçok yazar, savaşın yakıp yıktığı ülkelerde kalıcı bir barışı sağlamak ya da geçici çözüm bulmak arayışıyla toplumların tüm kesimleri arasında demokrasi ve işbirliği oluşturmak için, özellikle seçim sistemleri tasarımı alanında çaba harcamıştır. Örneğin, Lijphart, (2008: 78) bölünmüş toplumlar için, kapsayıcı bir seçim sistemi ile temsilcilerin seçilmesini sağlamanın önemli bir faktör olduğunu, bunu yapmak için de “nisbi temsil sisteminin” son derece doğru bir tercih olduğunu göstermiştir. Lijphart, öncelikle nisbi temsil seçim sistemini ve ayrıca kolaylıkla anlaşılabilen seçim sistemini özellikle yeni demokrasiye geçen ülkeler için uygun olabilen seçim sisteminin tercih edilmesini tavsiye etmiştir. Bu nedenle seçmen ve temsilciler arasındaki mesafeyi önlemek için mümkün oluncaya kadar oransal, çok fazla olmadan normal biçimde çok üyeli seçim bölgeleri tasarlamak gereklidir. Ayrıca, “Liste usulü nisbi temsil sistemleri”nin hem siyasi parti oluşumu için hem de oluşan siyasi partilerin güçlü olmasını sağlayabilen kapasiteye sahip olduğunu vurgulamıştır.

Şaşırtıcı bir şekilde, seçim sistemlerinin dayandığı yukarıda belirtilen temel nitelikler açısından, Etiyopya'nın durumuna bakıldığında, seçim sistemlerinin olumlu ve olumsuz sonuçları iyice değerlendirmeden Etiyopya'da rastgele bir şekilde seçim sisteminin oluşturulduğu gözlenmektedir. Örneğin, 1994/5 Etiyopya federal demokratik Cumhuriyet, Anayasasının 56.maddesinde, “parlamentoda en çok sandalyeyi kazanan siyasi parti ya da koalisyon kuran partiler hükümeti kuracaktır”. İfadesi yer almaktadır. Benzer şekilde, Haille Sellassie döneminde demokratik olmayan seçimler hariç, 1994/5 anayasasının 1. ve 2. maddelerinde, tarihsel olarak hiç bir modern seçim sistemi tecrübesi olmadan basit çoğunluk seçim sistemi öngörülmüştür. Anayasanın 54. Maddesinin 1. fıkrası, Milletvekilleri beş yıllık bir dönem için evrensel oy hakkı temelinde ve gizli oylamayla yapılan doğrudan, serbest ve adil seçimler yoluyla halk

tarafından seçilirler. Yine, aynı maddenin 2. fıkrası ise milletvekilleri her seçim bölgesinde³⁷ adaylardan oyların çoğunluğunu elde edenler arasından seçilir. Bununla birlikte, Etiyopya'nın Seçim Kanunu³⁸'nin 25.maddesi seçim sistemini, şöyle ifade etmiştir: Etiyopya'nın seçim sisteminde bir seçim bölgesinde yarışan adaylar arasından oyların çoğunu kazanan adaylar seçimi kazanmış kabul edilirler. Bu yaklaşım 27.maddeye göre aynı zamanda (*genel seçimler, yerel seçimler, ara seçimler, halk oylaması, yeniden seçimlerde*)³⁹ de, geçerlidir. Bu maddelerden anlaşıldığı gibi Etiyopya'da benimsenen seçim sistemi kazananın her şeyi kazandığı, çoğunlukçu bir seçim sistemidir. Bu bağlamda savaş sonrası dönemde Etiyopya'daki seçim sistemi, azınlık gruplarını özellikle siyasi azınlıkları temsil etme konusunda yeterince başarılı olamamıştır.

Ayrıca, Etiyopya'da uygulanmakta olan basit çoğunluk seçim sistemi yine de ideolojik olarak ya da coğrafi yerleşim açısından azınlık gruplarının betimsel (descriptive) temsil ilkesine aykırıdır. Örneğin, Pitkin, (1967: 60-65)'in ifade ettiği gibi, betimsel (descriptive) temsil, oransal (nisbi temsil) seçim sistemi ile çok bağlantılıydı; betimsel (descriptive) temsil düşüncesini savunanlar toplumun her kesiminin kendi benzerlikleri tarafından temsil edilmesi gerektiğini iddia ediyorlar. Bu düşünceye göre, kopya (temsilci) ile orijinal (halk) olan birbiriyle benzer olmalı, ya da başka bir deyişle temsilcilerin benzerlerini hiçbir çekince olmadan temsil etmesi savunulur. Fakat, basit çoğunluk seçim sistemi, etnik ya da dini olarak toplumdaki egemen olan kesim ya da büyük grupların yanındadır. Bu sistem, diğer mekanizmalar mesela Amerika'da kullanılmış olan "gerrymandering" (bir siyasi partinin çıkarlarına uygun düşecek şekilde ayarlamak (seçim bölgesini çizme) yoluyla düzeltilmezse, azınlıkların temsil sorunu ve oyların sandalyelere adil bir şekilde çevrilmesi sorununa çare bulmak için her zaman

³⁷2015 yılında yapılan genel seçimlerde, Etiyopya ulusal seçin kuruluna göre, seçimde Etiyopya'nın genelinde toplam olarak 547 seçim bölgesi (constituencies) ve yaklaşık 43,500 sandık (polling stations) bulunmaktadır.

³⁸ 532 sayılı 2007 tarihli Seçim Kanunu.

³⁹ Genel seçim (General elections), ilgili kanunlar uyarınca yapılan mecliste Halk Temsilcileri ve Bölge Devlet konseylerinin seçme durumunda kullanılan bir seçimdir. Yerel Seçimler, ilgili kanunlara göre yapılan Bölgesel(zonal), Woreda, Şehir, Belediye ve Kebele konseyleri seçme durumunda kullanılan bir seçimdir. Ara Seçimler (By-elections) görevleri sona ermiş olan temsilcilerin ya da başka bir nedenden dolayı geri çağırılmasıyla boşalan sandalyelerin tamamlanmak amacıyla yapılan seçim. Yeniden Seçimler(Reelection) ise adaylar eşit oy alırken ya da hangisinin kazandığını belirlemek imkânsız olduğu durumda yapılan seçimdir. Halk Oylaması(Referendum) bazı genel konularda halkın tümü tarafından yapılan seçimdir. Ayrıca bakınız: (2/5-9),The Amended Electoral Law of Ethiopia Proclamation, ADDIS ABABA 25th June, 2007, and Proclamatio No. 532 /2007).

başarısız gözükmektedir. Bu sebeple seçimlerde devamlı olarak bir egemen gruptaki partilerin seçilmesi etnik antagonizmi yaratabilir ve seçimler her derde deva olmaktan çok, çatışma kaynakları olabilir. Bu da son iki buçuk asır boyunca Etiyopya'nın siyasal hayatının bir parçası haline gelmiş durumdadır.

Bunu takiben, “nisbi temsil” seçim sisteminin benimsenmesini derinden bölünmüş toplumlarda pratik bir çözüm olarak bazı yönlerden önerenler vardır (Lijphart, 2008, Norris, 2004). Etkili siyasi partilere sandalye paylaşımı durumundan, seçmen katılımı, çatışma azaltması ya da barış inşası süreci gibi kriterler bir seçim sistemi ve benzeri değişkenler ölçümü ile seçim sistemi tercihi için önemli rol oynamaktadır. Örneğin, çok akıllı bir şekilde, Duverger, (1959: 217), “basit çoğunlukçu tek oy sistemi, iki partili sisteme dayanmakta, iki türlü oy ve nisbi temsil seçim sistemi ise çok partili sisteme dönüşme eğiliminde olduğunu savunmuştur. Fakat, bu argümanın aksine, bazı faktörlerden dolayı küçük partiler, çoğunlukçu ve nispi seçim sistemlerinden hem olumlu hem de olumsuz bir biçimde etkilenebilirler. Aynı zamanda parlamentoda sandalye sahibi olabilirler. Yukarıda belirtilen ölçütlerle ilgili olarak P. Norris, (2004: 82), de şöyle eklemiştir; parti destekçiler coğrafi dağılımı veya topluluk etkisi, oylama eşikleri, nisbi sistemlerde seçim bölgelerinin büyüklüğü, küçük partileri dışlamak ve dahil etmek için kullanılan partizan önyargı kullanımı(örneğin, gerrymandering- seçim bölgesini bir siyasi partinin çıkarlarına uygun düşecek şekilde ayarlamak) ve aynı zamanda, bir milletin içinde büyük bir toplumsal bölünme türlerinin seçimde etkilenen faktörler olarak kabul edilmiştir. Basit çoğunlukçu sistemde coğrafi olarak destekçiler toplanmış olursa azınlıkların oy ve sandalye kazanması mümkündür. Yine de nisbi sistemlerde azınlık kesimler veya küçük partilerin sandalye kazanması mümkün olmayabilir. Seçim bölgelerinin büyüklüğü küçük olursa ve oylama eşikleri (seçim barajı) yüksek ise yine küçük partilerin sandalye kazanması garanti olmayacaktır. Fakat tercih etmek gerekirse nisbi seçim sistemi, basit çoğunluk seçim sistemine göre daha tercih edilebilir bir sistemdir.

Çok etnikli toplumlarda yönetilebilirlik ve temsilcilik konusunda her zaman çelişkili varsayımlar vardır. Kültürel, dinsel ve dilsel olarak bölünmüş toplumlar, nispi temsile dayanan seçim sistemi ile temsil edilmeyi sağlamaya çalışırken, iktidardaki hükümet uzun süre iktidarda kalma isteğiyle ya da mevcut seçim sisteminden

faydalandığı için çoğunlukçu seçim sistemini benimseme ya da devam ettirmek yönünde mücadele edebilir. Bu gerçek nedeniyle, örneğin, çoğunlukçu seçim sistemi taraftarları, hükümet etkinliğinden yana tutum takınırlar ve çoğunluğa sahip olan parti, küçük partilerle müzakerelere gerek kalmadan kendi politikalarını uygulamak için savunurlar. Ayrıca, çoğunlukçu seçim sisteminde temsilcilerin görev süresi bittikten sonra seçmenlere karşı sorumlu tutulması da mümkün olabilir. Şunu açıklıkla söylemek gerekirse hiç abartısız, küçük partilerin adil bir şekilde temsil edilmesi çoğunlukçu seçim sistemlerine nazaran nisbi temsil seçim sistemlerinde mümkündür. Çünkü basit çoğunluk seçim sisteminde bir seçim bölgesi içinde tek bir sandalye için yarışan adaylardan daha fazlasını elde eden kazanmış olacaktır. Bu nedenle, bu sistem daha küçük partileri güçlendirmek yerine onları cezalandırabilen bir sistem olarak görünmektedir.

Meseleye seçim sisteminin siyasi partilere etkisi açısından bakıldığında, çoğunlukçu seçim sistemlerinin genellikle nispi sistemlerden daha çok partilerin sayısını azaltıcı etkiye sahip olduğu iddia edilmektedir. Bu bağlamda, Lindberg,(2005: 49-50)'in gösterdiği gibi, çoğunlukçu seçim sistemi, büyük olasılıkla sadece mecliste sandalye kazanan partilerin sayısını değil, aynı zamanda parlamentoya girmek (political office) için yarışan parti sayısını azaltabilecek risk taşıdığını belirtmiştir. {...},böylece daha nispi seçim sistemi daha az indirgeyici etkiye sahip olmaktadır {...} Sonuç olarak, basit çoğunluk seçim sistemi kendi başına seçimi kazanma şansını düşük hisseden siyasi partilerin mevcut partilerle birlik kurma olasılığını artırabilir.

Hükümet sistemi bakımından “çoğunlukçu esasa dayanan hükümet mi yoksa tüm toplumsal bölünmelerin temsil edildiği bir hükümet mi daha gerekli?” diye bir soru sorulduğunda, bunu iyice değerlendirmek ve bir sonuca ulaşabilmek yararlı olabilir. Açıkçası, çoğunlukçu seçim sistemi, tüm kesimleri temsil etmekten çok; güçlü ve karar verme kapasitesi yüksek bir hükümetin kurulmasından yanadır. Ardından basit çoğunluk seçim sistemi içerisinde “tek üyeli seçim bölgeleri” ve “tek ya da çok üye çoğunluk seçim bölgesinde” elde edilen parlamento çoğunluğuyla yönetim kapasitesi güçlü olan bir hükümet çıkma olasılığı daha yüksektir. Karma sistemlerde de net bir yasama çoğunluğu ortaya çıkmayabilir. Buna karşın, nisbi temsil, küçükten orta seçim bölge büyüklüğüne (small to medium district magnitude), çoğu zamanda büyük seçim

bölge büyüklüğü (with large district magnitude) veya saf nisbi temsil (pure Proportional Representation) ile büyük ölçüde birlikte zayıf, yasama çoğunluğuna sahip olması bekleniyor. Seçim kurumlarının tasarımında, adaleti bir temel unsur olarak ele alırsak, nisbi temsil sistemleri çoğunlukçu seçim sistemlerinden daha yüksek bir seviyede seçim adaleti kazandırabilir ve karma seçim sisteminin de aynı zamanda her ikisinin arasında yer almakta olduğu yönünde genel bir varsayım vardır. Ayrıca, seçmen katılımı konusu esas bir unsur olarak bakıldığında, bazı seçim sistemleri diğerlerinden daha düşük düzeyde bir seçmen katılımına neden olabilir. Bu durumda, Dahl'ın, (1989)'da belirttiği gibi, seçmenlerin seçimlere düşük düzeyde katılımı, demokrasiye ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Seçmenler mevcut yapıyı değiştiremeyeceklerine olan algılarından dolayı seçimlerde oy vermeye katılmayabilirler ve bu da demokrasiye doğrudan olumsuz bir etki yapmaktadır (Dahl 1989'dan aktaran Rosma, 2007: 612). Nisbi temsil sistemleri genel olarak daha yüksek katılım oranı ile bağlantılıdır. Basit çoğunluk sistemlerinde, ulusal düzeyde tek bir partinin kazanacağına emin olunmadığı durumda, siyasal partilerin seçim sonuçlarının birbirine yakın düzeyde olacağı ihtimal ise seçmen katılımının daha yüksek olma eğilimi bulunmaktadır. Benzer şekilde, Lindberg, (2005, 47-60)'a göre, basit çoğunluk seçim sistemi, çevre (periphery) seçmenleri dışlayıcı mantığı ile oluşturulmuş ve tipik rekabet yarışmasında ortalama seçmenlerin katılımının düşük olmasına yol açar. Yeni demokrasilerde kazanma şansı düşük olan partiler (küçük ya da orta büyüklük biçiminde seçmenlerin coğrafi bölgelerinde toplanması) küçük partilerin siyasal sisteme yabancılaşmasına siyasal sistemin dışına çıkmasına yol açabilir. Fakat, çok kutuplu rekabet ve daha düşük etkin eşik, özellikle nispi sistemlerde hem seçmenler hem de marjinal partiler tarafından yüksek katılımcı olabilir. Bununla birlikte Etiyopya çok etnikli bir ülke olarak ilginç olan şey 1991 yılından beri tasarlanan ve uygulanmakta olan seçim sistemi Lijphart, (2008), tarafından vaaz edilen, özellikle bölünmüş toplumlara etnik çatışmayı önlemeyi tavsiye eden ortaklıkçı (consociational) demokrasi model felsefesine ve din, mezhep arasındaki siyasi gücün paylaşılması düşüncesine dayanan 1943'ten beri Lübnan'da uygulanan confessionalism güç paylaşımı modeline de aykırıdır.

Ishiyama, (2009: 43)'de Etiyopya'yı bir örnek olarak atıfta bulunarak, etnik olarak bölünmüş ülkelerde siyaset kurumsal çözüm olarak alternatif oy sisteminin kullanımını önermişti. Fakat, Ishiyama, (2007) Etiyopya üzerine yaptığı çalışmasında,

Etiyopya'da kullanılan seçim sistemi ile (Tek üye bölge veya blok çoğunluk sistemi) muhalefet partilerinin iyi performans gösterdikleri sonucuna ulaşmıştır. Basit çoğunluk sistemlerinde bir siyasal partinin seçmenleri belli bir coğrafyada yoğunlaşmış ise o seçim bölgesinde o parti seçimde sandalye kazanabilir. Fakat, o siyasal partinin seçmenleri coğrafi olarak dağınık olursa bir seçimde kaybetme riski yüksek olacaktır. Sonuç olarak, dar bölge çoğunluk sistemi, etnik şiddet ile tanınan yeni demokrasiler için, özellikle çatışma yönetimi bakımından oldukça zayıftır, çok partili sisteme olumsuzca etkileri de yüksektir. Düşük seçmen katılımı, önemli grupları temsil etme kapasitesini düşürür. Gerekli olan şey, ülkelerin belirli bir seçim sisteminin benimsenmesinden ve uygulanmasından önce o ülkenin durumunu yeniden incelemek gerekliliğidir. Aynı şekilde, Etiyopya seçim sisteminin avantaj ve dezavantajları da iyice değerlendirmeli ve yeni, kapsayıcı bir seçim sistemi tasarlanması gerekir.

4.2. Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti'nde Azınlık Hakları ve Çoğulcu Seçim Sistemi

Bu bölümde, terimin başka bir anlamı verilmemiş ise azınlık terimi, sadece sayısal olarak az olan grupları değil aynı zamanda etnik, dini, ideolojik bakımdan dışlanmış ve siyasette eşit olarak temsil edilmekten yabancılaştırmış olan kesimleri ve grupları da içermektedir. Herşeyden önce, Derg rejiminin devrilmesinden sonra, (82)'den fazla etnik grubun varlığı yanında Etiyopya'nın etnik temelde yeniden yapılandırılarak ve böylece uzun yıllardan beri var olduğu yönünde bir algı olan etnik gruplar arasındaki tarihsel eşitsizliğin giderilmesi amaçlanmıştır. Fakat, 1994 yılındaki Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti Anayasasında yer alan etnik temelli Federalizm düzenlemesi Etiyopya için bir çözüm olmaktan çok, daha büyük zorluklar oluşturmuştur. Örneğin her etnik grup, çoğunlukta olduğu bölgede, bulunduğu bölgenin kendisine ait olduğunu iddia ederek o bölge içinde yaşayan azınlıkların daima sistemden zarar görmesine yol açmıştır. Bu daha 1994 Etiyopya anayasasının 54.maddesinde basit çoğunluk seçim sisteminin benimsenmesi ile takviye edilmiştir. Bu nedenle, örneğin Harari ve Benishangul Gumuz bölgelerinde pek çok etnik grup bulunmakla birlikte, çoğulcu seçim sisteminin kullanılmasından dolayı belli etnik grupların temsil edilememesi bakımından bir başarısızlık örneği sayılabilir. Bu bölgelerde, yerel etnik

gruplardan olmayan kesimlerin, siyasete katılım konusunda yabancılaşmasına neden olur. Çünkü bu bölgelerde iktidar, asıl etnik gruplara aittir. Bu da, Lijphart, (2008: 83)'ın, nispi seçim sisteminin federalizm düzenlemesi ile beraber, özellikle yüksek derecede bölünmüş ülkeler için kullanmanın tercih edilebilir ve faydalı olduğu yönündeki iddiasının karşısında olan bir durumdur.

Yukarıdaki açıklamayla bağlantılı olarak, “*Basit çoğunluk seçim sistemi, Etiyopyanın etnik federal biçimde düzenlenmesi politikasına uyumlu mu?*” sorusunu cevaplamak faydalı görünmektedir. Bu soruyu derin bir biçimde incelemek için, bazı temel gerçekleri ortaya çıkarmak gerekir. Çağdaş dönemde, kimlik siyaseti sadece Etiyopya'da değil, aynı zamanda küresel biçimde de yaygın hale geldi. Kimlik siyaseti, hem 1991 geçiş tüzüğünde hem de 1994 anayasasında belirgin hale gelmiştir. Eski devlet yapısından farklı olarak, 1994 Anayasası Etiyopya'yı etnik temelde dokuz bölgeye ve iki öz-yönetim kenti biçiminde yeniden yapılandırmıştır. Bu yeniden yapılandırma, Derg rejiminin son döneminde yapılan bazı değişiklikler dışında önceki idari sistemlere göre üniter yapıdan federal yapıya geçilmesi bakımında yeni bir gelişmedir.

1991'den başlayan Etiyopya'nın etnik federal bir biçimde yeniden düzenlenmesi, azınlık etnik gruplara sempatik görünmüştür. Hatta nüfus olarak sayıca küçük olan etnik gruplar Etiyopya'nın tarihinde ulusal siyasi düzeyde her zamankinden çok daha az dışlanmış oldular. Şöyle ki 1994 Anayasası'ndan sonra ulusal düzeyde Etiyopya'da iki meclisli bir sistem kabul edilmiştir⁴⁰. Millet Meclisi'nde (House of Peoples' Representatives), anayasal olarak azınlıklara garanti edilen sandalyeler bulunmaktadır. Örneğin 1994 anayasanın 54. maddesinin 3. fıkrasına göre meclisteki milletvekili sayısı, nüfus, azınlık Milliyetler ve Halkların özel temsil esasına

⁴⁰ İki meclisten biri Senato (House of Federation)'dir. 1994/5 etiopya'nın anayasanın 61. maddenin 1.fıkrasına göre senato üyeleri her millet, milliyetleri ve halk temsilcilerden oluşmaktadır. Anayasanın 61. maddenin 2.fıkrasına göre, her millet, milliyetleri ve halklar en az tek bir senato vekil tarafından temsil edilmeli. Aynı zamanda her millet, milliyetleri ve halklar her 1 milyon nüfusa göre birdaha fazla senato vekil tarafından temsil edilme hakkı vardır. Anayasanın 61. maddenin 3.fıkrasına göre, Senato üyeler bölgesel yasama organ ya da meclisi(State Councils) tarafından seçilecekler. Bu konuda bölgesel yasama organ ya da meclisi(State Councils) kendilerine bu ulusal senato üyelerini seçebilirler yada halk tarafından doğrudan seçilmiş olurlar. ve diğeri de Millet Meclisi, (House of Peoples' Representatives) 1994/5Anayasanın 54. Maddenin 1. Fıkrası, Meclis millet vekil temsilci üyeleri beş yıllık bir dönem için evrensel oy hakkı temelinde ve gizli oylamayla yapılan direkt, serbest ve adil seçimler yoluyla halk tarafından seçilirler. Yine de, aynı maddenin 2. Fıkrası ise Meclis millet vekil temsilci üyeler her seçim bölgesinde adaylardan oyların çoğunluğu ele edenlerinden seçilmiş olurlar.

göre, 550'yi aşmamalıdır, 550 sandalyenin de en az 20'si "Azınlık Milliyetler ve Halklar"a reserve edilmiştir. Fakat, bu sistem, siyasi azınlıkları içerecek şekilde dizayn edilmemiştir. Dolayısıyla bu düzenleme nedeniyle, siyasi açıdan önemli grupları içermediği sürece demokrasiyi tehlikeye atacaktır. SIDA (2003)'ün bir öngörüsüne göre, etnik gruplar içindeki çok sayıdaki mesleki veya klan azınlıklar, devamlı olarak küçüksenmişler, dışlanmışlar ve zarar görmekteler, onların siyasi temsili geniş etnik grup tarafından yapılmaktadır. Böyle damgalanmış ve hor görülen gruplar (genellikle zanaatkar veya avcılar) birçok çeşitli etnik gruplar arasında mevcut olan örneklerdir. Ayrıca etnik federalizm etkisiyle beraber bu kesimler ayrı olarak temsil edilmek için dilekçe ile yetkili makamlara başvurumaktadırlar. Bu kesimler diğer gruplarla birlikte karışık bir biçimde yaşadıkları için "basit çoğunluk seçim sisteminde" temsil edilebilmeleri hiç olası değildir, ve büyük ölçüde yerel sosyo-politik arenadan dışlanmaktadır. Bu düşünceye göre Etiyopya'da uygulanmakta olan basit çoğunluk sistemi siyasal grupların temsil edilmesi konusunda başarısız görünmektedir.

Etiyopya Federal devlet sisteminde, çoğunluk etnik grupların belirli bölgelerde varlığı ile birlikte, çoğu yerde etnik topluluklar karışık halde yaşamaktadırlar. Dolayısıyla homojen bir toplum söz konusu değildir. Örneğin, dokuz bölgeden biri olan Güney Ulusal ve Halk Devleti 56'dan fazla etnik gruptan oluşmaktadır. Hatta Oromiya bölgesinde yıllardır yerleşmiş Amhara kökenli vatandaşlar yaşamakta ve aynı zamanda Amhara bölgesinde de diğer gruplardan insanlar yaşamaktadır. Yani bu etnik yapıya dayalı bölge sınırlandırması, bazı azınlıkları yaşadıkları yerde çoğunluk olan kesimlerin politikası yüzünden dışlanmış gibi hissetmeye yöneltmiştir. Bu durumu daha genel olarak azınlıkların dışlayıcı doğası ile bilinen seçim sistemi (basit çoğunluk sistemi) daha da azdırmıştır. Bu her zaman için azınlıkların hiçbir şey kazanmadan, çoğunluk hakimiyeti ile kesinleşmiş seçim sonucu anlamına gelir. Benzer şekilde, eğer ideoloji açısından azınlık kavramına bakıldığında, bu seçim sisteminde iktidardaki partiye karşı kendi siyasi görüşünü savunan birçok siyasi parti kazanma fırsatı bulamaz. Örneğin, Dessalegn,(2013: 78), Etiyopya'nın federalizm düzenlemesini dağınık bir şekilde yerleşmiş sayısal olarak küçük olan grupların temsilini sağlamak bakımından başarısız olduğunu göstermiştir. Yine de, Federalizm bölgesel düzeyde mevcut etnik federal yapıda farklı etnik grupların, özellikle azınlıkların güçlendirilmesi açısından ciddi bir soru işaretidir. Etiyopya'da, her yönüyle homojen etnik grup yoktur. Bu sebeple

bölgesel düzeyde dominant (baskın) gruplar bölgeyi grubun mülkü olarak görmektedirler ve böylece diğer etnik grupların siyasi özlemlerini tehdit edecek, ve aynı zamanda siyasi dışlanma sonucu yaratabilecektir.

Bununla birlikte, Lijphart, (2008: 85), bölünmüş toplumlarda, tüm grupların, sadece bakanlar kurulu ve parlamentolarda temsil edilmesi değil, aynı zamanda kamu hizmeti verilen, yargı, polis ve askeri alanlarda da olması gerektiğini savunmaktadır. Bu amaçla temsil, etnik veya dini kotaların tesis edilmesi ile gerçekleştirilebilir. Ancak bunlar mutlaka katı bir biçimde olmak zorunda değildir. Örneğin, belirli bir gruba tam yüzde 20 temsil verilmesi yerine, bölgesinde daha esnek bir kural ile yüzde 15 -25 arasında, bir hedef belirtmek daha iyi olabilir. Ayrıca, siyasal makamlar için yarışan adaylar için dil şartını zorunlu kılmak; diğer bölgelerde yerleşmiş olan ve yerli olmayan grupların temsil edilme durumunu daha da aşındırabilir. Dil şartının olması, siyasi konularda vatandaşların aktif olarak anayasal hakları olan siyasal süreçlere katılmalarına ve seçme, seçilme haklarına aykırı olarak görülebilir. Örneğin, 1994 Etiyopya anayasasının 38.maddesinin 1.fikrasında, “*Her Etiyopya vatandaşı, renk, ırk, ulus, milliyet, cinsiyet, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler ya da başka durumuna göre herhangi bir ayrımcılık yapılmaksızın, aşağıdaki haklara sahiptir*”. Bunlar, 38 (1,c), oy kullanma ve hükümetin herhangi bir düzeyinde herhangi bir makamı periyodik olarak yapılan seçimlerde seçilme hakkı; seçimler, genel ve eşit oy hakkına dayanacak ve seçmen iradesinin özgürce ifadesi olarak gizli oyla yapılır. Fakat Etiyopya’da bölgesel düzeyde yapılan seçimler yukarıda belirtilen bazı ilkelere aykırılık taşımaktadır. Ayrıca, Etiyopya Seçim Kanunu⁴¹’nin, 45. Maddesinin 1.fikrası aday olmak için dili bir koşul olarak koymuştur. Aday olma yeterliliği için şartlar şunlardır: a) Etiyopyalı olma; b) aday olarak yarışmak istediği bölgede kullanılan dili biliyorsa, aday, seçme ve seçilme hakkından mahrum bırakılamaz. Ne yazık ki, bu durum yerli olanlara öncelik vererek, bu kesim dışındakileri dışarıda bırakarak, diğerlerini kendi ülkelerinde ikinci sınıf vatandaş sırasına düşürebilir. Bu bağlamda, Dessalegn, (2013), kendi bölgeleri dışındaki bölgelerde, özellikle yerli olmayan toplum kesimlerinin temsili için çoğunlukçu seçim sisteminin eksikliğini önlemek adına nisbi (oransal) seçim sisteminin benimsenmesinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, sayıca az olan yerli grupların nasıl diğer gruplara üstünlük sağlayarak onlara hakim olabileceklerini de ifade etmiştir. Örneğin,

⁴¹ 2007 tarihli 532 sayılı Etiyopyanın Seçim Kanun

sayısal büyüklüğüne bakılmaksızın Harari bölgesi, Gambela bölgesi ve Benishangul-Gumuz bölgesinde, hiçbir grup baskın bir biçimde çoğunlukta olmamasına rağmen yerli olarak kabul edilen kesimler siyasal hakimiyeti elde etmişler ve bu da basit çoğunluk seçim sisteminin kullanılmasıyla birlikte, özellikle temsilin oransallığı konusunda bir boşluk göstermektedir. Tablo:7 de görüldüğü gibi, bu üç bölgede farklı grupların bulunmasına rağmen, bölgelerin yönetme hakkı yereldekilere verilmesiyle birlikte basit çoğunluk seçim sisteminin etkisi de daha güçlüdür. Dolayısıyla böyle bir durumda, basit çoğunluk seçim sisteminin temsilde eşitlik konusunda eksiklik taşıdığını görebilmekteyiz. Ayrıca, bu sistem, Etiyopyalı vatandaşların siyasal katılımını küçümsemiş ve siyasal katılımı bölgesel olarak sınırlandırmış, orada yaşayan gruplardan seçimlerde sayıca nisbeten çok olan grupların daima kazanmasını ve aynı zamanda azınlıkların kaybetmesine sebep olmuştur.

Tablo 7: Harari, Gambela ve Benishangul/Gumuz Bölgelerinde Etnik Çeşitlilik

Harari Bölgesi⁴² Etnik Grupları	%
Oromo	56.41
Amhara	22.77
Harari	8.65
Gurage	4.34
Somali	3.87
Tigray	1.53
Argobba	1.26
Gambela Bölgesi Etnik Gruplar⁴³	%
Nuer	46.66
Anuak	21.16
Mezhenger	4%
Kafficho	5.04
Shakacho	2.27
Amhara	8.42
Oromo	4.83
Kambaata	1.44
Tigray	1.32
Diğer	4.86
Benishangul-Gumuz Bölgesinde Etnik Gruplar⁴⁴	%
Berta	25.41
Amhara	21.69
Gumuz	20.88
Oromo	13.55
Shinasha	7.73
Agaw-Awi	4.22

⁴² https://en.wikipedia.org/wiki/Harari_Region, 2015

⁴³ https://en.wikipedia.org/wiki/Gambela_Region#Demographics

⁴⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Benishangul-Gumuz_Region,2015

4.3. Etiyopya’da Çoğunlukçu Seçim Sistemi ve Barış İnşa Süreci

Birçok yazar tarafından tartışıldığı gibi, çoğunlukçu (Basit çoğunluk) seçim sistemi, çoğunluk egemenliğinin ve gücünün merkezileşmesi, azınlık grupların iktidardan dışlanması ve siyasal parti sayısını azaltıcı⁴⁵ özellikler ile karakterize edilir (Lijphart, 2008; Duverger, Duverger, 1954 ve 1959). Böyle bir sistemde ayrımcılıktan acı çeken grupların taleplerini iletme için diğer yasadışı yolları kullanması kaçınılmaz olmaktadır. Dolayısıyla ülkenin siyasal istikrarının tehlikeye girme riski yüksek olabilir. Bu durumda, 1974 ve 1991 yıllarındaki Etiyopya devrimleri bir örnek olarak alınabilir. Aynı zamanda, böylesi durumların, sadece Etiyopya’da değil; aynı zamanda dünya çapında da var olduğu kanıtlanmıştır.

Çok akıllı bir şekilde, Peleg,(2004)’e göre, etnik olarak bölünmüş toplumlarda, rejimlerin taahhüt ettiği şey belirli etnik siyasi karakteri kurmak, sürdürmek ve hatta derinleştirmektir. Ancak bu, hem siyasetin uzun vadeli istikrarı açısından hem de kurumların demokratikleşmesi açısından sorun oluşturabilir. Ayrıca, sayıları ne olursa olsun, etnik azınlıkların ya da grupların siyaseten dışlanma ve dâhil edilmesi, tasarlanan seçim sistemi ile pekiştirilebilir. Benzer şekilde, Peleg (2004), yine de hegemonik etnik düzen perspektifinden bakıldığında; çok sayıda etnik açıdan bölünmüş devletlerde tüm bireylerin ve toplumun grupları içerecek ve kapsayıcı bir siyasi model benimsememişler, bunun yerine diğer gruplar üzerinden, bir etnik grubun hakimiyetini korumak, sürdürmek ve geliştirmek için dışlayıcı modelleri tasarladıklarını belirtmiştir. Dışlayıcı varyantta, devlet, sadece egemenliğini kurmak için bir araç olarak sayılır ve gerçek demokrasi sözde kalır. Hiç şüphesiz, yukarıdaki tespitlerden bakıldığında, çoğunlukçu sistemin birçok toplumsal bölünmelerin varlığına rağmen hegemonik devlet oluşumuna yakın bir sistem olduğu tahmin edilebilir. Bununla birlikte, dışlayıcı politika izlenmesinin demokrasinin gelişimini olumsuz etkilediği konusunda uyarmıştır. Hegemonik devlet ve tüm ajanları, ana millet (core nation) adına hareket etmiş olduklarını düşünmektedirler. Neticesinde, vatandaşların ana milletin üyesi olmadığı sürece, özellikle hakiki demokrasinin uygulanması zor olacaktır. Bu açıklamasıyla birlikte Kuhne (2010)’ye göre, seçimler sadece başarılı bir demokratikleşme ve barış koruma misyonunun çıkışı ile eş anlamlı olmaktan daha çok uzun ve zorlu bir sürece bir

⁴⁵ Bununla birlikte Etiyopya’da uygulanan çoğunlukçu seçim sistemi siyasal partilerin sayısını azaltıcı bir etkide bulunmamıştır. Tablo: 2 ve 3’te gösterildiği gibi, Etiyopya’da birçok siyasal parti bulunmaktadır. Ancak parlamentoya sınırlı sayıda parti girebilmektedir.

ilk adım olarak kabul edilmektedir. Çünkü, bazı durumlarda seçimler, daha fazla istikrarsızlık ortaya çıkarabilir ve savaş ya da yıkım olasılığına dönüşebilir. Örneğin Angola ve Liberya⁴⁶. Bu bağlamda, en önemlisi, basit çoğunluk seçim sistemi genel olarak Anglo- saxson ülkelerde popüler olan bölünmüş toplumlar için son derece tehlikelidir. Yani, bu sistem kolayca, etnik ve dini bölünmeleri sıfır toplamlı oyuna dönüştürebilir. Aynı zamanda, din veya etnik temele dayalı gruplar seçimlerde kazanamazlar ise, siyasal faaliyetlerden ve çıkarlardan dışlanmış olduklarını hissedebilirler. Bunun sonucunda, şiddet ve iç savaş riski yüksek olacaktır. Tersine, nispi temsil seçim sistemi böyle bir düşünce olasılığını azaltabilir (Kühne, 2010: 3-5). Sonuç olarak, yukarıdaki açıklamalardan şöyle bir genellemeye ulaşılabilir. Çoğunlukçu seçim sistemlerinin bölünmüş toplumlarda uygulanmasının; güç paylaşımı ya da ortaklıkçı (consociational) modele göre tercih edilmesi daha sorunludur. Ayrıca güç paylaşımı yaklaşımı nisbi (orantılı) seçim sistemi ile gerçekleştirebilir. Böylece azınlıklar egemen gruplar tarafından mağdur olmaktan korunabilirler. Ayrıca, çoğunlukçu model çatışmadan bir çıkış yolu olmadan daha ziyade ayrımcılıktan acı çeken grupları şiddet eylemlerine yönlendirebilir. Bu anlamda, güç paylaşımı formülü bölünmüş toplumlara çare olarak alınabilir ve çoğunluk hâkimiyeti hegemonik modellere göre barış inşası için yardımcı olabilir.

4.4. Nisbi Seçim Sistemi ve Etiyopya'nın Gelecekteki Siyasal Hayatına Olası Etkileri

Genel olarak temsili demokrasinin, çoğunlukçu demokrasiye bir alternatif olarak ortaya çıktığını vurgulamak ilk başta önemli olacaktır. Bunu takiben Rokkan, (1970), nisbi temsil sisteminin alttan ve üstten baskılardan kaynaklanarak ortaya çıktığını ifade etmiştir. Yükselen sınıfların (the rising class) parlamentoda temsil edilmesi yönünde isteklerin artması ve kendilerini tehdit altında hisseden, daha önceden kurulmuş olan partilerin evrensel oy hakkı tarafından oluşturulan ve mobilize olan seçmen dalgaları

⁴⁶1992 yılında Angola'da hem Başkan hem de Millet Meclisi için bir seçim yapıldı. Bu seçim 17 yıl süren iç savaşı sona erdirmek için yapılan ilk çok partili seçimlerdi. İktidardaki Angola Kurtuluş Halk Hareketi (People's Movement for the Liberation of Angola- MPLA) seçimleri kazanmış, ancak sekiz muhalefet partisi, özellikle "Angola'nın Tamamen Bağımsızlığı için Ulusal Birlik" (National Union for the Total Independence of Angola- UNITA), seçim sonuçlarını reddetmiş ve savaşı hemen başlatmıştır. Aynı şekilde, Liberya'da başkanlık için, Temsilciler Meclisi ve Senato için seçim yapıldı. Bu seçimde, asi lider (rebel leader) Charles Taylor ve onun "Ulusal Vatansever Parti" (National Patriotic Party- NPP) seçimi kazanmıştır. Fakat bu seçim C.Taylor'un seçimleri kaybetmesi durumunda halkın gözünde yeniden ülkenin iç savaşa sürüklenebileceği korkusunu yerleştirmiştir.

karşısında kendilerini korumak için nisbi (orantılı) temsil sistemini talep etmişlerdir (aktaran, Boix, 1999; Lijphart, 2008). Ayrıca, Lijphart, (1999)'a göre çoğunlukçu demokrasi tek üye (dar bölge) seçim sistemi veya çoğunlukçu sistem ile karakterize edilirken; aksine, uzlaşmacı (consensus democracy), nispi temsil seçiminin türlerini kullanır. Ayrıca, basit çoğunluk seçim sistemi ya da çoğunlukçu dar bölge seçim sistemi, bir partinin seçimde kazanması ve ötekilerin kaybetmesiyle egemen grupların üstünlüğünü sağlarken, küçük partilerin temsil edilmeden kalmasına yol açar. Fakat, nisbi seçim sistemi, bazı kesimleri fazladan temsil eden ve diğer kesimleri dışlayan çoğunlukcu sisteme göre, hem azınlıkları hem de çoğunlukları daha adaletli bir şekilde temsil edebilir (Lijphart, 1999: 143).

Seçim sistemi hakkında, kesin olarak kabul edilmiş en iyi bir seçim sistemi yoktur; bu ancak her ülkenin gerçek durumuna bağlı olabilir. Bunun önemli bir sebebi, hem çoğunlukçu hem de nisbi (oransal) sistemlerin alt-sınıflandırmalarında, farklı sistemlerin aynı zamanda farklı etkiler getirmesidir. Örneğin, (Simon Hix, vd. 2010: 20) mükemmel hiçbir seçim sisteminin olmadığını belirtmiştir. Bir seçim sisteminin tercih edilmesinde aşağıdaki hedefleri dengeleyecek şekilde bunlara dayanması esastır: A) Parlatonun temsili ve hükümet sorumluluğu, B) Siyasetçilerin sorumluluğu ve parti uyumu/bağlılık. Bu iki temel unsur diğer değişkenler ile beraber belirli bir sistemin tercih edilmesinde büyük bir etkiye sahip olabilir. Bu nedenle, hükümet istikrarının hayata geçirilmesi gerektiği durumda ise, çoğunlukçu seçim sistemleri benimsenebilir. Fakat öncelikle temsil edilme sorununa önem veriliyorsa, oransal sistemin ilk olarak benimsenmesi gerekecektir. Daha önce de belirtildiği gibi, Etiyopya'da çoğunluk seçim sistemi demokratik boşluğu doldurma konusunda başarılı olamamış; çünkü demokrasinin temeli olan eşitlik kavramını iyice kuramamıştır. Bu da seçilme hakkı yerel dilleri konuşma yeteneğine sahip olan etnik kökenlere tanınarak sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla, oransal sistem, çok etnikli devletlerde, azınlıkların daha iyi, kapsayıcı temsil edilmesini ve demokrasinin hayata geçirilmesi hedefini sağlaması bakımından çoğunlukçu sistemden daha tercih edilebilir bir sistemdir. Fakat, tüm orantılı sistemler aynı zamanda aynı faydayı getiremezler. Bunlardan tek devredilemez seçim sistemi (single transferable electoral system), özellikle Etiyopya'ya uygun seçenek olabilir. Aşırı olmaktan çok ılımlı siyasi partilerin kurulması için ve aynı zamanda en az önemli grupların temsilini sağlamak için faydalıdır. Çoğunlukçu veya oransal sistemlerin,

Etiyopya için uygun olup olmadığı sorusu hakkında bazı sonuçlara varmak için, her seçim sistemini derin bir şekilde incelemek gerekir. Bu nedenle, seçim sistemlerinin kendi alt sınıflandırmaları ile birlikte, çoğunlukçu ya da oransal sistemin tasarlanması için getireceği sonuçları ile olumlu ve olumsuz yönlerine bakılması gerekir.

4.4.1.Çoğunlukçu Esasa Dayanan Seçim Sisteminin Etiyopya Siyasetine Etkisi

Çoğunlukçu sistemlerde çok sayıda sandalye tahsisi yöntemleri bulunmasına rağmen, genel olarak sıfır toplamlı oyun prensibine dayanarak sandalyeler dağıtılmaktadır. Çoğunlukçu sistem aynı zamanda çok partililik, seçmen katılım oranı, azınlık temsili ve benzer konularda olumsuz bir etkiye sahiptir.

Çeşitli çoğunlukçu seçim sistemleri bulunmaktadır. Bunlardan biri, Basit Çoğunluk seçim sistemidir. Bu seçim sistemi, dünyada uygulamada en eski ve basit seçim sistemidir. Bu sistemde, bir partiye veya adaya gereken şey, sadece diğer yarışmacılardan daha fazla oy almasıdır. Bununla birlikte, (Reynolds.A; Reilly. B; & Ellis .A (2005),’a göre, Basit Çoğunluk seçim sistemi, çeşitli güçlü ve zayıf noktaları içermektedir. Bu sistemin iyi tarafı, basitliği ve temsilcilerin sorumlu tutulmasının yanı sıra, geniş tabanlı siyasi partilerin kurulması için avantajlı olmasıdır (yani, etnik açıdan bölünmüş toplumlarda bu sistem siyasi partileri geniş tabanlı olmak üzere ya da farklı mezhepten kurulmasını teşvik edebilir. Örneğin, Malezya’da Barisan Nasional (milliyetçi cephe) hükümeti çeşitli etnik gruplara, yani Malay, Çin ve Hint adaylara yer vermiştir. Bu sistem aynı zamanda coğrafi olarak yoğunlaşmış olmadıkça aşırılık taraftarı partileri dışlayıcı bir araç olabilir. Aynı zamanda seçim bölgeleri ve temsilcileri arasındaki bağlantıları da güçlendirir. Aksine, bu sistemin zayıf tarafı, küçük partileri ve azınlıkları adil bir biçimde temsil edememesidir. Yine de klan, etnik köken ya da bölgeye dayalı siyasi partilerin gelişmesini teşvik edebilir. Burada, bölge halkının çoğunluğu çekici siyasi platform ve siyasal kampanyalara dayalı olarak, başkalarını dışlayıcı ve düşman olabilir. Büyük toplumsal grupların bölgesel olarak belli bir yerde toplanmış olması durumunda, örneğin Malawi ve Kenya gibi Afrika ülkelerinde, devam eden bir sorun olmuştur. Aynı zamanda, seçimi kaybeden partilerin aldıkları oylar geçersiz hale gelir. Yani yukarıda açıklanan noktalara göre, şöyle bir sonuca varmak

mümkündür. Din, dil, ırk, ideoloji ve diğer unsurlara dayalı bölünmüş toplumlardan biri olan Etiyopya için basit çoğunluk seçim sistemi sorun olmaktadır.

Test edilecek olan, çoğunluk seçim sistemin ikinci çeşiti ise, Blok Oy (Block Vote) seçim sistemidir. Bu sistem tek turda en az fazla oyu alan adayın seçilmesini hedefler. Ancak bir seçim bölgesinde birden çok kişi seçilebilir (Bilgin, 2013). Bu sistem birden fazla temsilcinin seçilmesinden dolayı nisbi seçim sistemine benzemektedir. Fakat, uygulaması farklılık taşır. Örneğin nisbi temsilde partiler oy oranlarına göre belirli bir formül kullanılarak bir seçim bölgesinde temsiliyet kazanırken, Blok oy sisteminde bir bölgede en çok oyu alan parti, seçim bölgesinin tüm temsilciliklerini kazanır (Norris, 2004; Bilgin, 2013). Bu sistem Asya ve Orta Doğu'nun bazı bölgelerinde kullanılmaktadır (Reilly, 2001). Ayrıca, bu sistemde herhangi bir kota sistemi veya sıralama yöntemi yoktur. Blok Oy sisteminin avantajı, genellikle seçmenlere tek adaylara oy verme yeteneğini kazandırması ve aynı zamanda, basit çoğunluk seçim sistemi ile karşılaştırıldığında partilerin rolünü artırır. Bu sistemin zayıf tarafı da, öngörülemeyen ve istenmeyen seçim sonuçlarını ortaya çıkarabilmesidir. Örneğin, seçmenler tek parti adayları için tüm oyları vermiş olduğunda, bu sistem; basit çoğunluk seçim sistemi gibi aynı sorunla karşılaşabilecektir. Bu sistemin eksikliklerinden biri, yukarıda belirtildiği gibi bir partinin kazanma ve diğerinin kaybetmesine yol açar. Böylece bu sistem Etiyopya için pekiyi görülmemektedir. Üçüncü tür ise Parti Blok Oy (Party Block Vote)'dur. Basit çoğunluk seçim sisteminden farklı olarak, çok üye bölgesel seçim sistemidir. Seçmenler, tek bir oya sahiptir ve bireylerden değil, adayların parti listeleri arasından seçilirler. Bir seçim bölgesinde, en çok oy alan parti, tüm sandalyeleri almış olur ve adayların, tüm listelerinden adaylar seçilir. Kamerun, Çad, Cibuti ve Singapur gibi ülkeler, bu sistemi kullanmaktadır⁴⁷. Bu sistemin yararlarından birisi kullanılmasının kolay olması, azınlık grupların temsil edilmesini sağlamasıdır. Bu sistemde, partilerin farklı etnik kesimlerden gelenleri listelerine koyarak seçilmelerini sağlayabilecek şekilde tasarlanmıştır. Fakat, aynı zamanda, Parti Blok Oy'unda çoğunluk sistemdeki gibi dezavantajları vardır. Özellikle, tek parti oyların salt çoğunluğu ile seçilmiş olursa, son derece orantısız sonuçlar doğurabilir. Aynı şekilde, bu sistem tek parti tüm oyları alırsa, farklı ideolojiye sahip

⁴⁷ <http://aceproject.org/ace-en/topics/es/esd/esd01/esd01c/default,2015>

olan partilerin temsil edilmesinde başarısız olabilir. Bu eksiklikleri dolayısıyla Etiyopya örneği için de uygun bir sistem değildir.

Dördüncü çeşit ise, Alternatif Oy (Alternative Vote) dur. Bu sistemde, seçmenler adayların sıralanmasıyla en çok istediklerini 1.sırada ve 2.sırada işaretleyerek oy kullanırlar. Bu sistem, bir yanıla basit çoğunluk sistemine ve mutlak çoğunluk sistemine benzemekle birlikte bir yanıla da onlardan farklılaşmaktadır. Basit çoğunluk sisteminden farkı, seçmenler adaya göre sıralama hakkı verecek ve adayların kazanması için en az yüzde %50'den fazlasını alması gerekir. Ayrıca mutlak çoğunluk sisteminden farkı ise, tek turda yapılmasıdır. Yani, adaylar ilk turda kazanmamış olursa, sıralanmış oyların yeniden transfer yapılarak birisi kazanıncaya kadar devam eder (Griffith-Traversy, 2002; Norris, 2004; Bilgin, 2013). Ayrıca Norris, (2004)'e göre, bu sistem Avustralya'da yaygın olarak tercihli oy olarak biliniyor ve 1919 yılında Avustralya federal seçimleri için benimsenmiştir. Tek aktarılmaz oy, Tazmania dışındaki tüm eyaletlerde kullanılmaktadır. Bu sistemin güçlü tarafı, diğer seçimde kaybeden partilerden oyların aktarılması yoluyla boşa giden oyların azaltılabilir, ve sonuç olarak farklı çıkarların bir araya gelip temsil edilmesi için yardımcı olabilir. Ne yazık ki, bu sistemin karmaşık olması önemli bir zayıflığıdır; yani, yüksek oran ile okuma-yazma bilmeyen halklara sahip ülkeler için bir problem olacaktır. Sistemin karmaşık olması ve Etiyopya'da okuma yazma bilme oranı %49.1⁴⁸, gibi düşük bir oranda olduğundan, Etiyopya'da bu sistemin uygulanması pek uygun görünmemektedir.

Beşincisi, mutlak Çoğunluk (Salt Çoğunluk) sistemlerinde, genellikle adayların ilk turda oyların yarısından, yani yüzde %50'den fazlasını alması gerekir. İlk turda oyların çoğunluğunu tek bir aday almazsa, seçim birinci turda çok oy alan iki veya daha fazla aday veya adaylar ya da parti ikinci tura girer ve bu turda adaylardan en çok oy alan seçimleri kazanmış sayılır. Mutlak çoğunluk, basit çoğunluğa göre seçmenlerin eğilimlerini daha doğru bir biçimde yansıtır. Çünkü seçilebilmek için, kullanılan oyların yarısından bir fazlasını almak gerekir. Fransa, bu seçim sistemini uygulayan klasik örneklerden biridir (Bilgin, 2013; Norris, 2004: 48-49). Yani bu sistemin güçlü tarafı, seçmenlere ilk kez seçtikleri adaya ikinci bir şans verir ya da birinci ve ikinci tur arasında fikirlerini değiştirme imkanı da sağlar. Partiler arasında pazarlık ve dengeleme olasılığını sağlar. Aksine ikinci kere seçim yapılmasının ekonomik olarak masraflı bir

⁴⁸ CIA Report 2015, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/et.html>

yönü de vardır. Aynı zamanda, seçime katılım oranlarını azaltıcı etkiye sahiptir. Bu yüzden, bu sistem ekonomik olarak iyi durumda olmayı da gerektirir. Bu sistemi Etiyopya gibi ekonomik bakımdan az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere tavsiye etmek mümkün değildir.

Son olarak, Tamamlayıcı oy (supplementary vote) sistemi de, Alternatif oy ve mutlak çoğunluk, ikinci oylama sistemlerinin ortak bazı karakteristik özelliklerini taşır. Fakat, bu sistem farklı mekanizmalar kullanır. Eğer hiçbir aday ilk tercihi oyların çoğunluğunu alamazsa, seçimde yarışan iki yüksek oy alan parti hariç, tüm adayları ortadan kaldırarak, seçmenlerin tercihine göre sıralanmış oyları dağıtarak bir partinin yüzde %50'den fazla oy alıncaya kadar devam eder. Günümüzde başkanlık seçimleri için ulusal düzeyde sadece Sri Lanka'da kullanılmaktadır (Reilly, 2001: 16). Bu sistem, seçmenlere en azından yakın bir siyasi görüşe sahip partilere verilecek oyların paylaşılmasına izin verse bile sonuç her partinin oylara göre parlamentoda sandalye alma, kazanma şansını yine de kapatmış gözüküyor ve descriptive (betimsel) temsil prensibine de aykırıdır. Böylece bu sistem, etnik, din ve dil açısından bölünmüş ülke olan Etiyopya için de tehlikelidir.

4.4.2. Nisbi Temsile Dayanan Seçim Sisteminin Etiyopya Siyasetine Etkisi

Nisbi temsil seçim sistemi, Etiyopya'nın gelecek siyasal hayatını şekillendirmek için bir alternatif midir? Bu soruyu cevaplamak için, orantılı seçim sistemlerinin çeşitlerini incelemek gereklidir. Nisbi temsil seçim sistemlerinden birincisi "Liste Usülü Nisbi temsil seçim sistemidir". Bu seçim sistemi kapalı ve açık liste usulü olarak sınıflandırılabilir. Kapalı durumdayken seçmenler sadece ve sadece partiye oy verecekler fakat açık durumdayken parti listelerindeki adayları seçebilirler. İspanya, Hollanda, İtalya ve Türkiye'de kapalı liste usulü uygulanmaktayken, Belçika, Finlandiya, Estonya, İsveç ve Yunanistan gibi ülkelerde seçmenlerin aynı partinin adayları arasında sıralama ve tercih yapma hakkı vardır (Bilgin, 2013: 155). Aynı şekilde, bu sistem oyları dağıtmak için "En Büyük Bakiye (largest remainder)" ve "En Yüksek Ortalama (highest average)" Formülü yöntemi ile hesaplanacaktır. Bu sistem, bazı durumlarda takdir edilirken, başka bir şekilde eleştirilere maruz kalmıştır. Pozitif teşviklerin arasından, temsilcilerin azınlık kültürlerinden seçilme yeteneği, kadın

temsilcilerin seçilmesinin teşvik etmesi, yani çoğunluk seçim sistemine göre kadınların seçilmesinden yanadır. Aksine, bu sistem yasama organları ve seçim bölgeleri arasındaki ilişkiyi sorumsuz bırakabilir. Özellikle İsrail veya Namibya gibi tek ulusal seçim bölgesi kullanılıyorsa, seçmenlerin özgürlük kavramını tehlikeye atabilir. Dolayısıyla, “Liste Usülü Nisbi temsil seçim sistemi”nin Etiyopya’da uygulanması yukarıda açıklanan sıkıntıları gidermeyecektir ve sorunların daha da artmasına neden olma şansı yüksek olduğu için tercih edilemez bir sistemdir.

İkincisi ise, “Aktarılabilir Tek Oy (single transferable vote) Seçim Sistemidir”. Bu seçim sistemi nisbi temsil seçim sisteminin bir biçimidir. Seçmenler alternatif oy gibi aynı şekilde oy pusulasında tercih sırasına göre adayları sıralayarak, seçimler çok üyeli seçim bölgesinde yapılır. Adaylar meclis koltuğuna bir paya sahip olma konusunda kota sınırı geçmelidir. Ulusal düzeyde, bu sistem İrlanda, Malta, Avustralya Senatosunda kullanılır. Bu sistemin güçlü tarafı; oy orantılığını adil bir şekilde sonuçlandırır. Hemen hemen seçmen ve temsilcilerin arasında coğrafi bağlantıyı sağlar; fakat sistemin sofistike olmasından dolayı, yüksek oranda eğitimsiz ülkelerde uygulanması uygun olmaz. Buna rağmen, aktarılabilir tek oy sistemi Lijphart,(2008) tarafından, özellikle bölünmüş toplumlar için bir çözüm olabilecek şekilde tavsiye edilmiştir. Bu argümana dayanarak, Etiyopya, çok etnikli, çok dinli ve çok kültürlü bir toplum olarak, uygulanmakta olan basit çoğunluk seçim sisteminin aktarılabilir tek oy sistemiyle değiştirilmesi önerilebilir. Bu nedenle, bu kimlik siyaseti tarafından tetiklenen siyasi krizi çözmek için yardımcı olacak ve karşılığında etnik temelli dar siyasi düşünceyi giderecektir. Sonuçta da Etiyopya’nın parçalanması ve devletin çökmesi riski azalabilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSIONS AND RECOMMENDATION)

Bu son bölüm, konunun tüm yönleriyle incelenmesinden sonra ortaya çıkan sonuçları ve bu problemleri gidermek için getirilen önerileri kapsamaktadır.

5.1. Sonuç (Conclusion)

Seçim ve demokrasi her zaman çok yakın ilişki içindedirler. Seçim olmadan demokrasiyi düşünmek imkânsızdır. Fakat seçimin varlığı her zaman demokrasinin varlığı anlamına da gelmez. Bu nedenle bir seçimin, özgür, adil, periyodik ve güvenilir olması ve genel oy ilkesi, gizli oylama ile yürütülmesi gerekir. Bu da yeterli değildir, seçim sisteminin tüm toplumsal bölünmelerin siyasi temsilini sağlamak için, kamusal bir tartışma yapılarak, seçilmesi gereklidir. Böylece yeterli temsil arayışı elde edilebilir ve rakipler arasında çatışmayı gidermek için silahlarla keskinleşmiş olmaktan daha zararsız, ve yapıcı bir şekilde dönüştürülmüş olur.

Küresel çağda, insanlığın daha da kimliğe dayalı konulara hassas olmasıyla birlikte, kendilerini diğerlerinden özgün bir varlık olarak algılamaya doğru ilerlemektedir. Bu yüzden, her zamankinden daha farklı biçimde kimlik politikalarının gelişimine yol açtığını görmekteyiz. Geçmişte devletler çoğunlukla savaş ve fetih ile oluşturulmuş, aynı zamanda azınlık gruplarının varlığına rağmen, egemen grupların dil, din, kültür ve ideoloji yaygınlaştırma girişimleri ile ortaya çıkmıştır. Ancak, günümüzde, ters bir durumda, önceki dönemdeki sistemde mağdur olduklarını hisseden kesimler, sosyo-politik açıdan tam katılım haklarını aramaktadırlar. Böylece son derece doğal olan farklılık, dil, din, kültür ve ideoloji gibi talepler artmaktadır. Aslında, bu farklılıklar iyice değerlendirilip, siyasal kurumların farklılıkları gözetecek şekilde tasarlanmasıyla iyi çalışan bir siyasal sistem kurulabilir. Bu nedenle, kaçınılmaz doğal farklılıkları çözebilecek mekanizmalardan biri seçimdir. Fakat ırk, din, ideoloji, kültür, dil çeşitliliği, beraberinde tüm toplumsal bölünmelerin temsilini sağlamak için, hangi seçim seçimleri ile mümkün olabileceği ve temsilcilerin nasıl seçilebileceği halen tartışmalı bir konudur.

Toplumdaki doğal çeşitlilikler, devlete karşı farklı soruları getirmektedir. Sayısal ya da ideoloji olarak azınlık gruplar tarafından yapılan taleplerden biri siyasette temsil edilmeleridir. Böyle bir durumda, azınlık gruplar tarafından dile getirilen çeşitli talepleri cevaplamak için pek çok anayasa mühendisi alternatif yöntemler aramak ve

bulmak zorunda kalmıştır. Bu nedenle, devletlerin sosyolojik ve siyasal fotoğrafları esas alınarak farklı seçim sistemleri önerilmiştir. Örneğin, batılı ülkelerin çoğu, nispi temsil seçim sistemini benimserken, Afrika'daki ülkelerin çoğunluğu ise, yeterli özeni göstermeden kendi eski sömürge ülkelerinde kullanılan seçim sistemini kabul etmişler ve kullanmaktadırlar. Bu yüzden, Afrika'da demokrasi dikkatlice seçilmiş olan seçim sistemi ile gelişmek yerine, aksine seçim sistemleri tarafından mağdur olmuştur.

Diğer Afrika ülkelerinden biraz daha farklı olarak 1994 yılında "Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti Anayasası"nın çıkarılmasıyla beraber, Etiyopya'da basit çoğunluk seçim sisteminin benimsenmesi, ne sömürge etkisi ne de demokratik kamusal tartışmasının bir sonucu değildir. Aksine o dönemdeki siyasi aktörler tarafından empoze edilmiştir. Etiyopya'da, 1994 yılından bu yana, en az beş (5) kez ulusal seçimler yapılmış olmasına rağmen, bu seçimlerin sonucunda ne siyasette güç paylaşımı olmuş ne de muhalefet partilerinin iktidara gelmesi sağlanmıştır. Böylece muhalefetteki siyasi partiler daimi olarak muhalefet partisi konumunda kalmış, hiçbir şekilde siyasi iktidara gelememişlerdir. Bunun nedenlerinden birisi, Etiyopya'da kullanılan basit çoğunluk seçim sistemidir. Basit çoğunluk sistemi, tüm muhalif siyasi partileri sistemin mağduru haline getirmiştir. 1994/95 yılında yürürlüğe giren Anayasa ile aslında seçim sistemi konusunda daha fazla faktörün göz önünde bulundurulması gerekiyordu. Etiyopya'daki en az sosyo-politik gündemin dışında bulunduğunu hissedenler ile etkili grupları içerebilecek şekilde, basit çoğunluk seçim sisteminin reforme edilmesi gerekiyor. Bu araştırma sonucunda, Etiyopya'ya uyumlu olabilecek seçim sisteminin basit çoğunluk seçim sistemi yerine siyasi temsil açısından daha avantajlı olan "Aktarılabılır Tek Oy" (Single Transferable Vote) sistemi olduğu yönünde bir sonuç çıkmış ve bu sistemin Etiyopya için uygun olabileceği önerilmiştir.

5.2. Öneriler (Recommendation)

Etiyopya'da geçtiğimiz yirmi beş yıl boyunca, muhalefet partilerinin çabalarına rağmen, basit çoğunluk seçim sistemi, değişmeden uygulanmaktadır. Basit çoğunluk seçim sisteminin, özellikle Etiyopya'daki toplumsal bölünmelerin siyasi temsil etme alanındaki zorlukları ve demokratikleşme sürecine olumsuz etkileri yapılan derinlemesine araştırmanın ardından, basit çoğunluk seçim sisteminin genel anlamda bölünmüş toplumlar ve özel olarak Etiyopya için başarısız olduğu sonucuna varılmıştır.

Sonuçta, araştırmacı, hem demokrasiyi geliştirmek ve aynı zamanda herkesin eşit olarak temsilini sağlamak hem de Etiyopya'nın ulusal bütünlüğünü korumak için aşağıdaki alternatifleri önermektedir:

- Etiyopya'da 2015'te yapılan ulusal seçimde, Etiyopya Ulusal Seçim Kurulu'nun (NEB) duyurduğu gibi, iktidardaki parti (EPRDF) ittifak yaptığı partilerle (cephe) birlikte parlamentoda sandalyelerin %100'üne sahip olarak tek sandalye bile muhalefetteki siyasi partilere bırakmadan seçimleri kazanmış olduğunu açıklamıştır. Bu nedenle, bu durum açıkça demokrasinin, tek parti tarafından tekel altına alınmış olduğuna bir işarettir. Sonuç olarak, bu durumda Etiyopya'nın gelecekteki siyasi kaderini belirlemek için hem iktidar hem de muhalefet partileri bir araya gelerek Etiyopya için uyumlu bir yeni seçim sistemi tasarlamak gerekmektedir. Bu düşünceyle, nisbi temsil seçim sistemi, özellikle Aktarılabılır Tek Oy Seçim Sisteminin benimsenmesi tercih edilebilir.
- Etiyopya'nın Ulusal Seçim Kurulu'nun (NEB) daha önce yapılan seçim tecrübelerini ele alarak yeterli araştırma yaparak çoğunlukçu seçim sistemi yerine orantılı (nisbi) seçim sisteme geçmek için reform yapması gerekmektedir.
- Muhalefet siyasi partileri, orantılı seçim sistemini tasarlama konusunda işbirliği yaparak parlamentoda seslerini duyurabilmeli, böylece, kendilerini doğrudan etkileyen kararlara da katılabilme imkanını da artırılabilir.
- Etiyopya Ulusal Seçim Kurulu (NEB), kamusal tartışma için bir forum hazırlayarak ve tüm seçim sistemlerinin avantaj ve dezavantajlarının, özellikle, Etiyopya bağlamında nasıl uygulanabileceğini ilgili tüm paydaşlarla birlikte görüşmeyi kolaylaştırmaya çalışmalıdır.
- Etiyopyalıların çoğunluğu uygulanmakta olan seçim sistemi hakkında fazla bilgili değildir, bu nedenle, sivil toplum örgütleriyle beraber hükümet halka seçim sistemlerini öğretmeli, aynı zamanda ve yalnızca kendi temsilcilerini seçme değil, seçim sistemlerini ve seçme fırsatlarını sağlamak önemli bir gelişmedir.

- Diğer yandan Etiyopya'da kullanılmakta olan seçim sistemi değişmekle birlikte Etiyopyalı vatandaşlar ülke sınırları içinde nerede yaşarlarsa yaşasınlar, yerel dil ve benzer başka engel, kısıtlamaların kaldırılarak seçilme hakına sahip olmalıdırlar.

KAYNAKÇA

- Aalen, L. (2002), *Ethnic Federalism in a Dominant Party State: The Ethiopian Experience 1991-2000*, Chr. Michelsen Institute, Development Studies and Human Rights.
- Aleneey, K. (2007), *Federalisim and Ethnic Conflict Regulation in India and Pakistan*, Palgrave Macmillan.
- Benoit, K. (2010), *Which Electoral Formula Is the Most Proportional? A New Look With New Evidence*, Political Analysis.
- Bilgin.H.D.(2013), *Seçimler Ve Seçim Sistemleri*. In SABRI SAYARI Ve Hasret.Dikici.Bilgin, *Karşılaştırmalı Siyaset: Temel Konular Ve Yaklaşımlar*. Istanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Birch. A. (2001), *The Concepts and Theories of Modern Democracy*, 2nd Edition. London: Routledge.
- Blais, A. (2008), *To Keep or to Change First Past the Post? The Politics of Electoral Reform*, United States, Oxford University Press Inc., New York.
- Boix, C. (1999), *Setting the Rules of the Game: The Choice of Electoral System in Advanced Democracies*, Ohio State University.
- Burgess, M. (2012), *Federalism in Africa: An Essay on the Impacts of Cultural Diversity*.
- Colomer, J. M. (2004), *Handbook of Electoral System Choice*. Palgrave Macmillan.
- Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities*, New York 18 December 1992.
- Dessaegn, B. (2014). *The right of minorities to political participation under the Ethiopian electoral system*. *Mizan Law Review*, 7(1), 67-100.
- Dutter, L. E. (1990), *Theoretical Perspectives on Ethnic Political Behavior in the Soviet Union*. *The Journal of Conflict Resolution*, PP: 311-334.
- Duverger, M. (1959), *Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State*, Second English Revised edn. London: Methuen & Co.LTD
- Duverger, Maurice,(1954). *Political Parties*, New York: Wiley.
- Erdoğan Birsen,2002:78,*Birleşmiş Milletler Sistemi Ve Azinlik Haklari*, *Avrasya Dosyas*.

- Ethiopian Constitution of 1931, Established in the Reign of His Majesty Haile Sellassie
I 16th July 1931.
- Etiyopiyanin Ulusal Seçim Kurulu,2010, Adddis Ababa,Ethiopia
- Federal Democratic Republic of Ethiopian Constitution,1994, Addis Ababa, Ethiopia
- Federico Ferrara, E. S.(2005),Mixed Electoral Systems: Contamination and its
Consequences. United States of America, Palgrave Macmillan.
- Gallaagher, M. (1992), Comparing Proportional Representation Electoral System:
Quotas, Threshold, Paradoxies and Majorities, Great Britain.
- Gallagher, M. (1991), Proportionality, Disproportionality and the Electoral System,
Electoral Studies.
- Gidada Negasso, (2015), The Politics of Federalism in Africa: The Case of Ethiopia -
Challenges and Prospects.
- Griffith-Traversy, M. A. (2002), Democracy, Parliament and Electoral Systems, London
· Sterling, Virginia: Pluto Press.
- Habtu, A. (2003). Ethnic Federalism in Ethiopia: Background, Present Conditions and
Future Prospects.
- Houessou, M. B. (23 April 2014). Afrobarometer-Let the People have a Say, Policy
Paper #11, 2.
- International Covenant on Civil and Political Rights, Adopted by the General Assembly
of the United Nations on 19 December 1966.
- International Inastitute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA), (2005),
Electoral System Design, Stockholm, Sweden.
- Ishiyama, J. (2007). Examining the 2005 Ethiopian Parliamentary Election Results
Under Alternative Electoral Rules.
- Ishiyama, J. (2009). Alternative electoral systems and the 2005 Ethiopian parliamentary
election. *African Studies Quarterly*, 10(4), 37-56. Chicago
- Ishiyama, J. T. (2012), *Comparative Politics: Principles of Democracy and
Democratization*, Blakwell.
- Joel D. Barkan, P. J. (2006), “Space Matters: Designing Better Electoral Systems for
Emerging Democracies”. *American Journal of Political Science*, 126-129.

- Joseph, R. (1997). Democratization in Africa after 1989: Comparative and Theoretical Perspectives. *Comparative Politics*, 29(3), 363–382. <http://doi.org/10.2307/422126>.
- Kammerud, L. (2012), *An Integrated Approach to Elections And Conflict*, International Foundation For Electoral Systems, International Foundation for Electoral Systems, Washington, DC.
- Kanyinga. K. & Okello.D, (2010), *Tensions and Reversals in Democratic Transitions: The Kenya 2007 General Elections*. Society for International Development (SID) and Institute for Development Studies (IDS), University of Nairobi.
- Keller, E. (1998), *Regime Change and Ethno-Reginalism in Ethiopia: The Case of the Oromo*.
- Kühne, W. (August 2010), *The Role of Elections in Emerging Democracies and Post-Conflict Countries*. International Policy Analysis.
- Kymlicka, W. (1995), *Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights*. Oxford University Press Inc., New York.
- Lardeyret, G. (2006), *The Problem with Proportional Representation*. In L. D. F.Plattner, *Electoral Systems and Democracy*, Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Larmour, B. V. (1997), *Electoral Systems in Divided Societies: The Fiji Constitution Review*, The Australian National University.
- Larry Diamond & F.Plattner, *Electoral Systems and Democracy*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Laursen, F. (2013), *Federalism: From Classical Theory to Modern Day Practice in the EU and Other Polities*.
- Lijphart, A. (1969), *Consociational democracy*, *World politics*, PP: 207-225. The John Hopkins University Press.
- Lijphart, A. (1977), *Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration*. New Haven and London Yale University Press.
- Lijphart, A. (1999), *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty Six Countries*, Yale University Press.
- Lijphart, A. (2004), *Constitutional Design For Divided Societies*, Johns Hopkins University Press

- Lijphart, A. (2008), *Thinking about Democracy: Power Sharing and Majority Rule in Theory and Practice*, Routledge.
- Lindberg, S. I. (2005). Consequences of electoral systems in Africa: a preliminary inquiry. *Electoral Studies*, 24(1), 41-64.
- Lindberg, S. I. (2006), *Democracy and Elections in Africa*, Johns Hopkins University Press.
- Marmaryan Naira, 2010, *Minority Concept and Related Issues*, pp: 63
- Matlosa, K. (2002), *Review of Electoral Systems and Democratisation in Southern Africa*, International Roundtable on the South African Electoral System, Cape Town.
- Matt Golder, L. W. (2004), *Africa: Dictatorial and Democratic Electoral Systems since 1946*. In B. G. Josep M.Colomer, *Handbook of Electoral System Choice*, (PP: 401-450), New York: Palgrave Macmillan.
- Mcallister,H.-D. K. (2009),*The Comparative Study of Electoral Systems*. United States: Oxford University Press Inc., New York.
- Mitchell, M. G. (2005), *The Politics of Electoral Systems*. United States: Oxford University Press Inc., New York.
- Moser, R. G. (April 2008), *Electoral Systems and the Representation of Ethnic Minorities Evidence from Russia*, *Comparative Politics*.Comparative Politics, Ph.D. Programs in Political Science, City University of New York.
- National Electoral Board of Ethiopia,(2010),Addis Ababa,Ethiopia
- Nicolaysen, L. G. (2008), *Consociationalism and Segmented Cleavages: The Case of Lebanon*, University of Tromso.
- Norris, P. (2004), *Electoral Engineering Voting Rules and Political Behavior*. Cambridge University Press, New York.
- Oberschall, A. (2007).*Conflict And Peace Building in Divided Societies: Response to Ethnic Violence*. 270 Madison Ave, New York, NY 10016: Routledge.
- Oran, B. (1977) *Az gelişmiş Ülkelerde Milliyetçiliği: Kara Afrika Modeli*, Ankra Universitesi Doktora Tezi; Siyasal Bilgiler Fakultesi Yayinlari, Ankara; No.396.

- Peleg, I. (2004), Transforming Ethnic Orders to Pluralist Regimes: Theoretical, Comparative and Historical Analysis. In A. Guelke, Democracy and Ethnic Conflict: Advancing Peace in Deeply Divided (Pp. 7-25). New York: Palgrave Macmillan.
- Pitkin, H. F. (1967), The Concept of Representation. London, England: University of California Press, Ltd.
- Poluha, E. (2002), Beyond the Silence of Women in Ethiopian Politics. In M. a. LAAKSO, Multi-party Elections in Africa (pp. 60-65), New York: James Currey Ltd.
- Preece, J. J. (2008), Democracy, Minority Rights and Plural Societies: Plus Ça Change? Sociology Compass.
- Reilly, B. (2001), Democracy in Divided Societies: Electoral Engineering For conflict Management, Cambridge University Press.
- Reynolds, A. (2006), Electoral Systems and the Protection and Participation of Minorities. Minority Rights Group International.
- Reynolds, B. R. (1999), Electoral system and conflict in divided societies. Washington, D.C: National Academy press.
- Reynolds, A; Reilly, B; & Ellis, A (2005), Electoral System Design: The new International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA) Handbook
- Rosema, M. (2007), Low Turnout: Threat to Democracy or Blessing in Disguise? Consequences of Citizens Varying Tendencies to Vote, PP: 612.
- Rubin, M. M. (2008), Federalism: Political Identity and Tragic Compromise, the University Of Michigan Press.
- Schutter O.D., 2010, International Human Rights Law. Cambridge University Press, United States of America, New York.
- Simon Hix, Ron Johnston and Iain McLean (2010), Choosing an Electoral System a Research report prepared for the British academy. London.
- Simonsen, S. G. (2005), Addressing Ethnic Divisions in Post-Conflict Institution-Building: Lessons from Recent Cases.
- Sözen, A. (2004). A Model of Power-Sharing in Cyprus: From the 1959 London-Zurich Agreements to the Annan Plan. Turkish Studies, 5(1), 61-77.

- Swedish International Development Cooperation Agency (Sida), (March, 2003),
Background Documents Country Strategy, 2003–2007 Structures and
Relations of Power.
- Taagepera, R. (2007), Predicting Party Sizes: The Logic of Simple Electoral Systems,
Oxford University Press Inc., New York.
- The Amended Electoral Law of Ethiopia, Proclamation No. 532/2007, Addis Ababa,
Ethiopia
- Transitional Charter of Ethiopia, July, 1991, Addis Ababa, Ethiopia
- Tunç, Hasan (2004) Uluslar arası Sözleşmelerde Azınlık Hakları Sorunu ve Türkiye”
Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt VIII, Sayı 1-2.
- United Nations Universal Declaration of Human Rights, 1948, Human Rights, Palais De
Chaillot, Paris: United Nations (UN).
- Wolff, S. (2006), Electoral Systems Design And Power-Sharing Regimes, University of
Michigan Press.
- Young, D. N. (2007), the Institutionalization of Political Power in Africa. Journal of
Democracy, PP: 127-129.
- Zewde, B. (1991), A History of Modern Ethiopia, 1855-1991, Addis Ababa, 2nd
Edition, Addis Ababa University Press.
- <http://aceproject.org/ace-en/topics/es/esd/esd01/esd01c/default>, Erişim tarihi: 11/12/2015
- <http://global.britannica.com/topic/minority>, Erişim tarihi: 11/12/2015
- <http://www.britannica.com/topic/minority>), Encyclopaedia britannica.inc, Erişim tarihi
09/01/2016,
- <http://www.electionethiopia.org/en/>, Erişim tarihi: 11/12/2015
- http://www.theodora.com/wfbcurrent/ethiopia/ethiopia_government.html, Erişim tarihi:
11/12/2015
- https://en.wikipedia.org/wiki/Ethiopian_general_election,_2000, Erişim tarihi:
11/12/2015
- [www.http://global.britannica.com/topic/minority](http://global.britannica.com/topic/minority), 2015, Erişim tarihi: 11/03/ 2015
- [www.https://en.wikipedia.org/wiki/Benishangul-Gumuz_Region](https://en.wikipedia.org/wiki/Benishangul-Gumuz_Region), Erişim tarihi: 11/04/
2015
- [www.https://en.wikipedia.org/wiki/Harari_Region](https://en.wikipedia.org/wiki/Harari_Region), 2015, Erişim tarihi: 11/ 02/2015

https://en.wikipedia.org/wiki/Ethiopian_general_election,_2005#Early_results, Erişim tarihi: 11/12/2015

https://en.wikipedia.org/wiki/Ethiopian_general_election,_2010#Results, Erişim tarihi: 11/12/2015

https://en.wikipedia.org/wiki/Gambela_Region#Demographics, Erişim tarihi: 11/12/2015

https://tr.wikipedia.org/wiki/Etiyopya#B.C3.B6lgelere_g.C3.B6re_din_yay.C4.B11.C4.B1.C5.9F.C4.B1, Erişim tarihi: 1/12/2015

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/et.html>, Erişim tarihi: 11/02/2015